

Laura Saukkola

JOHDON VASTUUVAKUUTUS OSANA OSAKEYHTIÖN HALLITUKSEN VAHINGONKORVAUSVASTUUN HALLINTAA

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2019

Tiivistelmä

Laura Saukkola: Johdon vastuuvakuutus osana osakeyhtiön hallituksen
vahingonkorvausvastuun hallintaa
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Kauppatieteiden tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2019

Tämän pro gradu -tutkielman lainopillisena tavoitteena on perehtyä osakeyhtiön hallituksen vahingonkorvausvastuuseen OYL:n mukaan ja arvioida johdon vastuuvakuutusta hallituksen yhtiöoikeudellisen vahingonkorvausvastuun rajoittamiskeinona erityisesti Suomessa. Tutkielmassa analysoidaan yhtäältä johdon vastuuvakuuttamista puoltavia seikkoja ja toisaalta argumentoidaan vastuuvakuutuksen heikkouksia. Johdon vastuuvakuutuksen kautta arvioidaan myös moraalisen uhkapelin aiheuttamia ongelmia johtohenkilön riskikäyttäytymisessä sekä omien etujen ajamisessa yhtiön ja muiden sidosryhmien kustannuksella. Opportunismien kautta tutkielmassa analysoidaan oikeudenmukaista riskienjakoa sekä johdon vastuuvakuutuksen hyväksyttävyyttä vahingonkorvausvastuun pulverisointikeinona. Johdon vastuuvakuutuksen hyväksyttävyyttä tarkastellaan yhtiön, hallituksen, osakkeenomistajan sekä velkojan näkökulmasta.

Vaikka johdon vastuuvakuutusta on kritisoitu korostaen sen haittavaikutuksia hallituksen riskikäyttäytymisessä, johdon vastuuvakuutus nähdään kuitenkin yleisesti hyväksyttävänä. Vahingonkorvausvastuun rajoittamista on pidettävä täysin oikeutettuna ja perusteltuna toimenpiteenä johdossa työskentelevien yksityishenkilöiden osalta. Korvausvastuun rajoittamista voidaan pitää perusteltuna, sillä jo lievä huolimattomuus hallituksen jäsenen tehtävää hoidettaessa riittää korvausvelvollisuuden perustamiseen yhtiötä kohtaan. Hallituksen jäsen voi lisäksi joutua OYL:a tai yhtiöjärjestystä tuottamuksellisesti rikkomalla henkilökohtaisella varallisuudellaan korvausvastuuseen erittäin mittavista summista osakkeenomistajia tai sivullisia kohtaan.

Riskien kohdistamistavoite ja pulverisointi sekä oikeudenmukainen riskienjako puoltavat vakuuttamismahdollisuutta. Vakuuttamisen hyväksyttävyyden osalta on argumentoitava johdon vastuun oikein mitoittamista. On perusteltua painottaa opportunismien hallittavuutta epätäydellisen vakuutussuojan kautta vähättelemättä kuitenkaan vastuuvakuutuksen negatiivisia vaikutuksia yritysjohtoon riskikäyttäytymisessä. Mahdollisuus yhtiön hallituksen korvausvastuun rajoittamiseen on kuitenkin välttämättömyys, sillä taloudelliset riskit yritysten liiketoiminnassa ovat varsin suuria. Johdon vastuuvakuutuksella on huomattava merkitys erityisesti ulkopuolisten asiantuntijoiden houkuttelussa yhtiön johtotehtäviin. Vastuuvakuutuksissa kustannukset hajaantuvat oikeudenmukaisesti ja siten vastuun eteenpäin vyöryttäminen voidaan nähdä perusteltuna. Yritysjohtoon vastuuta ei kuitenkaan tule vyöryttää eteenpäin kokonaan, vaan sitä on vain rajoitettava.

Avainsanat: D&O-vakuutus, hallitus, hallituksen jäsen, johdon vastuuvakuutus, osakeyhtiö, osakeyhtiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu, yhtiöoikeus.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

Sisällys

Tiivistelmä	II
Sisällys	III
Lähteet	V
Oikeustapaukset	XII
Lyhenteet	XIII
1 JOHDANTO	1
1.1 Aiheen alustus ja käsitteiden määrittely	1
1.2 Tutkimustehtävä, metodit ja lähteet	6
1.3 Tutkielman rakenne ja rajaus	8
2 HALLITUKSEN OSAKEYHTIÖOIKEUDELLINEN VAHINGONKORVAUSVASTUU	11
2.1 Hallitus osakeyhtiön toimeilimenä	11
2.2 Korvausvastuun yleiset edellytykset	12
2.2.1 Vahingonkorvausoikeudelliset yleiset periaatteet	12
2.2.2 Vastuun peruste	14
2.3 Hallituksen yhtiöoikeudellisen vastuun ala	16
2.3.1 Korvausvastuu OYL:n mukaan	16
2.3.2 Vastuu yhtiötä kohtaan	18
2.3.3 Vastuu muuta kuin yhtiötä kohtaan	20
2.3.4 Tuottamusolettama	22
3 VASTUUVAKUUTUS JOHDON VASTUURISKIEN HALLINNASSA	25
3.1 Vastuuvakuutuksen tavoite ja historiaa	25
3.2 Vastuuvakuutus yhtiöoikeuden näkökulmasta	30
3.3 Vakuutusopimuslain pakottavuus ja ryhmävakuutus	34
3.4 Johdon vahingonkorvausvastuun riski	36
3.4.1 Vahingon syntyminen	36
3.4.2 Vahingon korvaaminen	38
4 YRITYSJOHDON VASTUUVAKUUTUS KÄYTÄNNÖSSÄ	42
4.1 Intressi vastuuvakuutuksen hankkimiselle	42
4.2 Vastuuvakuutuksen kattavuus ja korvattavat vahingot	46
4.3 Korvattavuutta rajoittavat ehdot	53

4.4 Vakuutuksen voimassaoloajan ja vakuutustapahtuman ajallinen yhteys	59
4.4.1 Ajalliset korvattavuusmääritelmät	59
4.4.2 Claims made -ehto.....	61
4.5 Vakuutusmäärä ja omavastuu	68
5 VASTUUVAKUUTUKSEN HYVÄKSYTTÄVYYS	71
5.1 Vastuuvakuutus hallituksen jäsenen näkökulmasta	71
5.2 Vastuuvakuutus osakkeenomistajan näkökulmasta	74
5.3 Vastuuvakuutus yhtiön näkökulmasta	79
5.4 Vastuuvakuutus velkojan näkökulmasta.....	82
5.5 Oikeudenmukainen riskienjako	85
6 LOPUKSI	89

Lähteet

Kirjallisuus

Ackermant, Joshua Phares: A Common Law Approach to D&O Insurance “In Fact” Exclusion Disputes. *The University of Chicago Law Review* 2012/1429, s. 1429–1466. (Ackermant 2012)

Airaksinen, Manne: Onnistuiko vuoden 2006 osakeyhtiölakiuudistus? *Defensor Legis* 2013/4, s. 443–460. (Airaksinen 2013)

Airaksinen, Manne – Jauhiainen, Jyrki: Suomen yhtiöoikeus. Helsinki 2000. (Airaksinen – Jauhiainen 2000)

Airaksinen, Manne – Pulkkinen, Pekka – Rasinaho, Vesa: Osakeyhtiölaki II. Helsinki 2010. (Airaksinen ym. 2010)

Baker, Tom – Griffith, Sean J.: Ensuring Corporate Misconduct: How Liability Insurance Undermines Shareholder Litigation. Chicago 2010. (Baker – Griffith 2010)

Baxter, Colin: Demystifying D&O Insurance. *Oxford Journal of Legal Studies* 1995/4, s. 537–564. (Baxter 1995)

Bergström, Anders: Försäkringsskydd för VD, styrelse och rådgivare. *Nordisk Försäkringstidskrift* 1996/3, s. 265–271. (Bergström 1996)

Boyer, Martin M. – Tennyson, Sharon: Directors’ and officers’ liability insurance, corporate risk and risk taking: new panel data evidence on the role of directors’ and officers’ liability insurance. *The Journal of Risk and Insurance* 2015/82, s. 753–791. (Boyer – Tennyson 2015)

Cane, Peter: Tort Law and Economic Interests. Second edition. Oxford 1996. (Cane 1996)

Chalmers, John M. R. – Dann, Larry Y. – Harford, Jarrad: Managerial opportunism? Evidence from directors’ and officers’ insurance purchases. *The Journal of Finance*. 2002/57, s. 609–636. (Chalmers ym. 2002)

Chung, Hyeesoo H. – Wynn, Jinyoung P.: Corporate governance, directors' and officers' insurance premiums and audit fees. *Managerial Auditing Journal* 2014/29, s. 173–195. (Chung – Wynn 2014)

Dotevall, Rolf: Skadeståndsansvar för styrelseledamot och verkställande direktör: en aktiebolagsrättslig studie i komparativ belysning. Stockholm 1989. (Dotevall 1989)

Dotevall, Rolf: Möjligheten för aktiebolag att genom avtal hålla ledamot av bolagsledningen skadeslös. Teoksessa *Lindell-Frantz, Eva et al*: Festskrift till Lars Gorton. Lund 2007, s. 75–81. (Dotevall 2007)

Egger, Peter – Radulescu, Doina – Rees, Ray: Heterogeneous Beliefs and the Demand for D&O Insurance by Listed Companies. *The Journal of Risk and Insurance* 2015/82, s. 823–852. (Egger ym. 2015)

Erola, Eero – Louto, Pentti: Riskit voimavaraksi – liiketoimintariskien hallinta yrityksessä. Helsinki 2000. (Erola – Louto 2000)

Fier, Stephen G. – Liebenberg, Andre P.: The market for directors' and officers' insurance. *Risk Management and Insurance Review* 2014/17, s. 215–239. (Fier – Liebenberg 2014)

Finch, Vanessa: Personal Accountability and Corporate Control: The Role of Directors' and Officers' Liability Insurance. *The Modern Law Review* 1994/6, s. 880–915. (Finch 1994)

Fung, Derrick W. H. – Yeh, Jason J. H.: Inherent Virtue or Inevitable Evil: The Effects of Directors' and Officers' Insurance on Firm Value. *Risk Management and Insurance Review* 2018/21, s. 243–288. (Fung – Yeh 2018)

Gillan, Stuart L. – Panasian, Christine A.: On lawsuits, corporate governance, and directors' and officers' liability insurance. *The Journal of Risk and Insurance* 2015/82, s. 793–822. (Gillan – Panasian 2015)

Harrington, Scott E. – Niehaus, Gregory R.: Risk Management and Insurance. Second edition. Boston 2003. (Harrington – Niehaus 2003)

Haussila, Petri: Yhtiön ja yhtiön johdon velvollisuudet ja vastuu arvopaperimarkkinoilla. Teoksessa: *Aalto-Setälä, Ilkka et al*: Yrityksen ja yhteisön vastuuriskit: oikeudellisen riskienhallinnan perusteet. Helsinki 2004, s. 322–391. (Haussila 2004)

Hemmo, Mika: Vahingonkorvauksen määräytymisestä sopimussuhteessa: siviilioikeudellinen tutkimus. Helsinki 1994. (Hemmo 1994)

Hemmo, Mika: Vahingonkorvauksen sovittelu ja moderni korvausoikeus. Helsinki 1996. (Hemmo 1996)

Hemmo, Mika: Tuotevastuuriskit. Teoksessa *Aalto-Setälä, Ilkka et al*: Yrityksen ja yhteisön vastuuriskit: oikeudellisen riskienhallinnan perusteet. Helsinki 2004, s. 31–48. (Hemmo 2004)

Hemmo, Mika: Oikeudellisen riskienhallinnan perusteita. Helsinki 2005. (Hemmo 2005)

Hemmo, Mika: Indemnity-ehdot sopimusoikeuden vastuujärjestelmässä. Teoksessa *Waselius, Jan*: With Wisdom. Helsinki 2007, s. 3–11. (Hemmo 2007)

Hirvonen, Ari: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsinki 2011. (Hirvonen 2011)

Honka, Hannu: Is Finnish Tort Law in the Process of being Americanized? *Scandinavian Studies in Law* 2001/41, s. 279–307. (Honka 2001)

Hoppu, Esko – Hemmo, Mika: Vakuutusosoikeus. Helsinki 2006. (Hoppu – Hemmo 2006)

Hughes, John D. – Lee, Joey H.: The Changing Landscape of D&O Liability. *Risk Management* 2007/1, s. 18–23. (Hughes – Lee 2007)

Husa, Jaakko – Mutanen, Anu – Pohjolainen, Teuvo: Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki 2008. (Husa ym. 2008)

Huttunen, Allan: Yhteisöoikeudellisesta syy-yhteydestä normia rikottaessa. Teoksessa: *Saarnilehto, Ari*: Yhteisöoikeudellisia kirjoituksia I. Turku 2001, s. 1–69. (Huttunen 2001)

Hwang, Joon Ho – Kim, Byungmo: Directors' and officers' liability insurance and firm value. *The Journal of Risk and Insurance* 2018/85, s. 447–482. (Hwang – Kim 2018)

Hällström, Esbjörn af – Ijäs Hannu – Laasonen Jussi: Vastuuvakuutus. 3. uud. p. Helsinki 2014. (af Hällström ym. 2014)

Immonen, Raimo – Nuolimaa, Risto: Osakeyhtiöoikeuden perusteet. Helsinki 2017. (Immonen – Nuolimaa 2017)

Kaisanlahti, Timo: Riskin pulverisointi vahingonkorvausoikeuden tehtävänä. Teoksessa: *Kanniainen, Vesa – Määttä, Kalle*: Näkökulmia oikeustaloustieteeseen 3. Helsinki 1999, s. 87–104. (Kaisanlahti 1999)

Korkka, Heli: Syy-yhteystarkastelun rakenne yhtiön johtohenkilön ja tilintarkastajan vahingonkorvausvastuussa. *Lakimies* 2016/5, s. 691–717. (Korkka 2016)

Kyläkallio, Juhani: Osakeyhtiön hallituksen vastuu. Helsinki 1963. (Kyläkallio 1963)

Kyläkallio, Juhani – Iirola, Olli – Kyläkallio, Kalle: Osakeyhtiö: I. 7. uud. p. Helsinki 2017. (Kyläkallio ym. 2017)

Könkkölä, Justus: Vahingonkärsijän ja vakuutuksenantajan välisestä oikeussuhteesta vastuuvakuutuksessa. *Defensor Legis* 2005/3, s. 454–465. (Könkkölä 2005)

Könkkölä, Justus: Vastuuvakuutus vahingonkorvausriidassa. Helsinki 2009. (Könkkölä 2009a)

Könkkölä, Justus: Justus Könkkölän vastine vastaväittäjän lausuntoon. *Lakimies* 2009/4, s. 716–720. (Könkkölä 2009b)

Lai, Yi-Hsun – Tai, Vivian W.: Managerial overconfidence and directors' and officers' liability insurance. *Pacific-Basin Finance Journal* 2018, s. 1–34. (Lai – Tai 2018)

Lin, Chen – Officer, Micah S. – Wang, Rui – Zou, Hong: Directors' and officers' liability insurance and loan spreads. *Journal of Financial Economics* 2013/110, s. 37–60. (Lin ym. 2013)

Lintumaa, Sari: Vastuuriskien hallinta – ennakointi maksaa vaivan. Teoksessa: *Aalto-Setälä, Ilkka et al:* Yrityksen ja yhteisön vastuuriskit: oikeudellisen riskienhallinnan perusteet. Helsinki 2004, s. 392–416. (Lintumaa 2004)

Lyytikäinen, Johanna: Moraalisen uhkapelin torjuntakeinot vakuutus sopimuksissa. Teoksessa: *Kanniainen, Vesa – Määttä, Kalle:* Näkökulmia oikeustaloustieteeseen 3. Helsinki 1999, s. 143–161. (Lyytikäinen 1999)

Mähönen, Jukka – Säiläkivi, Antti – Villa, Seppo: Osakeyhtiölaki käytännössä. Helsinki 2006. (Mähönen ym. 2006)

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo: Osakeyhtiö III – Corporate governance. 2. uud. p. Helsinki 2010. (Mähönen – Villa 2010)

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo: Osakeyhtiöoikeus käytännössä. Helsinki 2013. (Mähönen – Villa 2013)

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo: Osakeyhtiö I. Yleiset opit. 3. uud. p. Helsinki 2015. (Mähönen – Villa 2015)

Norio-Timonen, Jaana: Uusi vakuutus sopimuslaki ja korkeimman oikeuden ennakkoratkaisut. Teoksessa: *Kultalahti, Jukka – Penttilä, Seppo:* Oikeus- ja vakuutustiedettä 2006. Tampere 2006, s. 455–485. (Norio-Timonen 2006)

Norio-Timonen, Jaana: Toiselle aiheutettujen vahinkojen korvaaminen, vahingontorjunta ja moraalinen uhkapeli. *Lakimies* 2007/6, s. 807–829. (Norio-Timonen 2007)

Norio-Timonen, Jaana: Virallisen vastaväittäjän professori (mvs.) Jaana Norio-Timosen Helsingin yliopiston oikeustieteelliselle tiedekunnalle 22.4.2009 päivätty lausunto Justus Könnkölän väitöskirjasta. *Lakimies* 2009/4, s. 707–715. (Norio-Timonen 2009)

Nyström, Patrik: Yhtiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu ja oppi normin suojatarkoituksesta. *Oikeustieto* 2012/5, s. 7–12. (Nyström 2012)

Nyström, Patrik: Yhtiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu ja oppi normin suojatarkoituksesta, osa II. *Oikeustieto* 2013/2, s. 7–10. (Nyström 2013)

Nyström, Patrik: Osakeyhtiön hallituksen jäsenen vahingonkorvausvastuu yhtiötä kohtaan. *Oikeustieto* 2014/3, s. 14–16. (Nyström 2014)

Nyström, Patrik: Vahingonkorvauslain soveltaminen osakeyhtiön johtajan aiheuttamaan vahinkoon. *Lakimies* 2015/5, s. 634–657. (Nyström 2015)

Palmunen, Antti: Vastuuvakuutus. 3. uud. p. Helsinki 1996. (Palmunen 1996)

Paolini, Adolfo – Nambisan, Deepak: Directors' and Officers' Liability Insurance. London 2008. (Paolini – Nambisan 2008)

Park, Min: What drives corporate insurance demand? Evidence from directors' and officers' liability insurance in Korea. *Journal of Corporate Finance* 2018/51, s. 235–257. (Park 2018)

Pykäläinen-Syrjänen, Ritva: Teoreettinen vertailuanalyysi säätiölain ja osakeyhtiölain corporate governance-säännösten kyvystä kannustaa johtoa tarkoituksen tehokkaaseen toteuttamiseen. *Defensor Legis* 2008/3, s. 415–434. (Pykäläinen-Syrjänen 2008)

Pönkä, Ville: Yhdenvertaisuus osakeyhtiössä. Helsinki 2012. (Pönkä 2012)

Pönkä, Ville: Osakeyhtiöoikeuden oppikirja. Helsinki 2017. (Pönkä 2017)

Rantala, Jukka – Kivisaari, Esko: Vakuutusoppi. 12. uud. p. Helsinki 2014. (Rantala – Kivisaari 2014)

Recruciak, Michael E.: D&O Insurance: A Shield for Decision-Makers. *American Agent & Broker* 1990/8, s. 20–77. (Recruciak 1990)

Representatives from National Union Fire Insurance Company of Pittsburgh, PA: Current trends in D&O Insurance. *Journal of Investment Compliance* 2004/5, s. 109–119. (*Representatives from National Union Fire Insurance Company of Pittsburgh, PA*, 2004)

Routamo, Eero – Ståhlberg, Pauli – Karhu, Juha: Suomen Vahingonkorvausoikeus. 5. uud. p. Helsinki 2006. (Routamo ym. 2006)

Santanen, Pentti – Laitinen, Erkki K. – Kekäle, Tauno: Vakuutus ja riskit: tasapuolista riskienhallintaa. Helsinki 2002. (Santanen ym. 2002)

Savela, Ari: Yritysjohdon vastuuvakuutus. *Defensor Legis* 1998/1, s. 52–68. (Savela 1998)

Savela, Ari: Vahingonkorvaus osakeyhtiössä. 3. uud. p. Helsinki 2015. (Savela 2015)

Schultén, Gerhard af: Osakeyhtiölain kommentaari II. Helsinki 2004. (af Schultén 2004)

Siikarla, Pertti J.: Osakeyhtiölaki & käytäntö. Helsinki 2006. (Siikarla 2006)

Strömberg, Harry: Vastuuvakuutuksen perusteella maksetut korvaukset. Teoksessa *Aalto-Setälä, Ilkka et al.*: Yrityksen ja yhteisön vastuuriskit: oikeudellisen riskienhallinnan perusteet. Helsinki 2004, s. 417–467. (Strömberg 2004)

Terzich, Sam: Executives under scrutiny: The changing D&O Landscape. *Risk Management* 2003/9, s. 10–16. (Terzich 2003)

Toiviainen, Heikki: Osakeyhtiön hallituksesta. Helsinki 1988. (Toiviainen 1988)

Toiviainen, Heikki: Osakeyhtiön johtajan ja tilintarkastajan yhtiöön ja kolmanteen henkilöön kohdistuvasta vastuusta. *Lakimies* 1994/7, s. 877–897. (Toiviainen 1994)

Toiviainen, Heikki: Johtajasopimuksesta II. *Defensor Legis* 1995/3–4, s. 165–191. (Toiviainen 1995)

Vahtera, Veikko: Osakeyhtiön hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vahingonkorvausvastuu (Helsingin HO 8.7.2004 S 03/1287). Oikeustieto 2004/6, s. 10–12. (Vahtera 2004)

Vahtera, Veikko: Lausuntopyyntö (OM 32/41/2015) osakeyhtiölain muutostarpeesta. Tampere 2016, s. 1–13. (Vahtera 2016)

Vahtera, Veikko – Ruohonen, Janne: Huomioita osakeyhtiölakiin kaavailuista muutoksista – arviomuistio (OM 20/2016). Saatavilla Edilexistä www-edilex-fi.libproxy.tuni.fi/artikkelit/16885.pdf. (Vahtera – Ruohonen 2016)

Virtanen, Pertti: Vahingonkorvaus – laki ja käytännöt. Helsinki 2011. (Virtanen 2011)

Välimäki, Olli: Kovenantit: Rahoitussopimuksen kovenanttiohjaus. Helsinki 2014. (Välimäki 2014)

Wilhelmsson, Thomas: Senmodern ansvarsrätt: privaträtt som redskap för mikropolitik. Helsinki 2001. (Wilhelmsson 2001)

Youngman, Ian: Directors' and Officers' Liability Insurance: A Guide to International Practice. Second edition. Cambridge 1999. (Youngman 1999)

Muut lähteet

AIG:n johdon vastuuvakuutuksen tuoteseloste. Saatavilla [www-muodossa](http://www-muodossa<https://www.aig.fi/content/dam/aig/emea/finland/documents/fi/johdon-vastuuvakuutus-tuoteseloste.pdf) [<https://www.aig.fi/content/dam/aig/emea/finland/documents/fi/johdon-vastuuvakuutus-tuoteseloste.pdf>](https://www.aig.fi/content/dam/aig/emea/finland/documents/fi/johdon-vastuuvakuutus-tuoteseloste.pdf). Sivustolla vierailtu 29.3.2019.

AIG:n M&A-vakuutustuotteen esittely. Saatavilla [www-muodossa](http://www-muodossa<https://www.aig.fi/yrityksille/vakuutukset-yritys/m-and-a-ratkaisut) [<https://www.aig.fi/yrityksille/vakuutukset-yritys/m-and-a-ratkaisut>](https://www.aig.fi/yrityksille/vakuutukset-yritys/m-and-a-ratkaisut). Sivustolla vierailtu 5.3.2019.

Fennian toimitusjohtajan ja hallituksen vastuuvakuutuksen tuoteselosteen liite. Saatavilla [www-muodossa](http://www-muodossa<https://cs.fennia.fi/lomakepalvelu/servlet/fi.efennia.lomakepalvelu.LomakeHandler?open=2365&contentType=application/pdf&url=9A6B330B1E2FE813671AA9B803BB450B&name=Toim.joht.%2520ja%2520hallituksen%2520vastuuvakuutus%2520(liite)>) [<https://cs.fennia.fi/lomakepalvelu/servlet/fi.efennia.lomakepalvelu.LomakeHandler?open=2365&contentType=application/pdf&url=9A6B330B1E2FE813671AA9B803BB450B&name=Toim.joht.%2520ja%2520hallituksen%2520vastuuvakuutus%2520\(liite\)>](https://cs.fennia.fi/lomakepalvelu/servlet/fi.efennia.lomakepalvelu.LomakeHandler?open=2365&contentType=application/pdf&url=9A6B330B1E2FE813671AA9B803BB450B&name=Toim.joht.%2520ja%2520hallituksen%2520vastuuvakuutus%2520(liite)>). Sivustolla vierailtu 29.3.2019.

Ifin hallinnon vastuuvakuutuksen faktaesite. Saatavilla [www-muodossa](http://www-muodossa<https://www.if.fi/globalassets/fi/commercial/brochures/vastuuvakuutus/osakeyhtion-hallinnon-vastuu.pdf) [<https://www.if.fi/globalassets/fi/commercial/brochures/vastuuvakuutus/osakeyhtion-hallinnon-vastuu.pdf>](https://www.if.fi/globalassets/fi/commercial/brochures/vastuuvakuutus/osakeyhtion-hallinnon-vastuu.pdf). Sivustolla vierailtu 29.11.2018.

Lloyd's ja yritysjohton vastuuvakuutus. Saatavilla [www-muodossa](http://www-muodossa<https://www.lloyds.com/news-and-risk-insight/news/market-news/industry-news-2014/do-consortium-agreement-strengthens-lloyds-position-in-us) [<https://www.lloyds.com/news-and-risk-insight/news/market-news/industry-news-2014/do-consortium-agreement-strengthens-lloyds-position-in-us>](https://www.lloyds.com/news-and-risk-insight/news/market-news/industry-news-2014/do-consortium-agreement-strengthens-lloyds-position-in-us). Sivustolla vierailtu 29.11.2018.

LähiTapiolan hallinnon vastuuvakuutuksen ehdot. Voimassa 6.11.2010 alkaen. Saatavilla www-muodossa <<http://public.brandgate.fi/lahitapiola/lahitapiola/fi/tiedostot/120438/>>. Sivustolla vierailtu 13.3.2019.

LähiTapiolan vastuuvakuutuksen yhteiset ehdot. Voimassa 1.1.2014 alkaen. Saatavilla www-muodossa <<http://public.brandgate.fi/lahitapiola/lahitapiola/fi/tiedostot/113851/>>. Sivustolla vierailtu 4.3.2019.

OP:n kansainvälisen vastuuvakuutuksen yleiset vakuutusehdot. Voimassa 1.1.2018 alkaen. Saatavilla www-muodossa <<https://www.pohjola.fi/loso/330886f.pdf>>. Sivustolla vierailtu 12.3.2019.

OP:n toimitusjohtajan ja hallituksen vastuuvakuutuksen yleiset vakuutusehdot. Voimassa 1.1.2016 alkaen. Saatavilla www-muodossa <<https://www.pohjola.fi/loso/1333861.pdf>>. Sivustolla vierailtu 29.11.2018.

OP:n toimitusjohtajan ja hallituksen laajat vastuuvakuutusehdot. Voimassa 1.7.2016 alkaen. Saatavilla www-muodossa <<https://www.pohjola.fi/loso/330727f.pdf>>. Sivustolla vierailtu 29.11.2018.

OP:n toimitusjohtajan ja hallituksen vastuuvakuutuksen tuoteseloste. Voimassa 1.1.2017 alkaen. Saatavilla www-muodossa <<https://www.pohjola.fi/loso/460142f.pdf>>. Sivustolla vierailtu 29.11.2018.

OP:n toimitusjohtajan ja hallituksen vastuuvakuutuksen vakuutustietoasiakirja. Saatavilla www-muodossa <<https://www.pohjola.fi/loso/700047f.pdf>>. Sivustolla vierailtu 29.11.2018.

Virallislähteet

Aktiebolagets organisation. SOU 1995:44.

Hallituksen esitys Eduskunnalle käräjäoikeuslain sekä eräiden käräjäoikeuksien asiallista toimivaltaa koskevien säännösten muuttamisesta. HE 227/2009 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi vakuutussopimuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. HE 63/2009 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi. HE 109/2005 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi. HE 27/1977 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle vahingonkorvausta koskevaksi lainsäädännöksi. HE 187/1973 vp.

Osakeyhtiölain muutostarve, lausuntotiivistelmä. Oikeusministeriön julkaisu 48/2016. OM 48/2016.

Oikeustapakukset

Korkein oikeus

KKO 2012:65 (KKO 25.6.2012 taltio 1209)
KKO 2003:33 (KKO 4.4.2003 taltio 788)
KKO 2001:70 (KKO 9.8.2001 taltio 1509)
KKO 2001:36 (KKO 4.4.2001 taltio 701)
KKO 2000:78 (KKO 5.7.2000 taltio 1387)
KKO 1999:86 (KKO 20.8.1999 taltio 2072)
KKO 1999:27 (KKO 24.2.1999 taltio 452)
KKO 1999:23 (KKO 19.2.1999 taltio 370)
KKO 1999:12 (KKO 4.2.1999 taltio 237)
KKO 1997:134 (KKO 16.9.1997 taltio 3143)
KKO 1997:111 (KKO 4.7.1997 taltio 2362)
KKO 1997:110 (KKO 4.7.1997 taltio 2361)
KKO 1994:137 (KKO 13.12.1994 taltio 4663)
KKO 1994:5 (KKO 21.1.1994 taltio 137)
KKO 1993:148 (KKO 22.11.1993 taltio 4210)
KKO 1992:66 (KKO 21.5.1992 taltio 1780)
KKO 1991:65 (KKO 17.5.1991 taltio 1634)
KKO 1989:21 (KKO 22.2.1989 taltio 545)
KKO 1988:125 (KKO 8.12.1988 taltio 3743)
KKO 1985 II 154 (KKO 11.10.1985 taltio 2683)

Korkein hallinto-oikeus

KHO 1996 B 504 (KHO 31.12.1996 taltio 4120)
KHO 1991 B 527 (KHO 31.1.1991 taltio 272)
KHO 1988 B 555 (KHO 26.8.1988 taltio 3301)
KHO 1983 II 568 (KHO 8.12.1983 taltio 5214)

Hovioikeus

Helsingin HO 29.1.2013 S 11/2868
Helsingin HO 8.7.2004 S 03/1287
Kouvolan HO 21.1.2014 S 13/374

Vakuutuslautakunta

VKL 148/2017
VKL 28/2010
VKL 518/1998

Lyhenteet

AML	Arvopaperimarkkinalaki (14.12.2012/746)
D&O	Director's and Officers' (Liability Insurance)
HE	Hallituksen esitys
KKO	Korkein oikeus
OYL	Osakeyhtiölaki (21.7.2006/624)
SOU	Statens offentliga utredningar
VahL	Vahingonkorvauslaki (31.5.1974/412)
VakSL	Vakuutusopimuslaki (28.6.1994/543)
VKL	Vakuutuslautakunta
VOYL	Vuoden 1978 osakeyhtiölaki (29.9.1978/734)
Vp	Valtiopäivät

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen alustus ja käsitteiden määrittely

Osakeyhtiössä hallituksen jäsenyys on vapaamuotoinen tehtävä, johon edellytetään henkilön nimenomaista suostumusta. Osakeyhtiön yhtiökokous tai mahdollinen hallintoneuvosto valitsee hallituksen jäsenet. Suostuttuaan hallituksen jäsenen tehtävään, henkilö vastaa tehtävässään aiheutetuista vahingoista osakeyhtiölain (21.7.2006/624, myöh. OYL) mukaan.¹ Hallituksen yhtiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu perustuu siihen, että sen haltuun on uskottu päättäväältä yhtiön omaisuuden osalta. Vahingonkorvausnormisto on yksi tapa kontrolloida tätä annettua valtaa.²

Koska yhtiön johdon toimet vaikuttavat yleensä suoraan yhtiön omaisuuden sekä osakkeiden arvoon, päättäväältä on perusteltua kontrolloida vahingonkorvausnormistolla. Vahingonkorvausvastuun rajoittamista voidaan kuitenkin pitää perusteltuna, sillä jo lievä huolimattomuus hallituksen jäsenen tehtävää hoidettaessa riittää korvausvelvollisuuden perustamiseen yhtiötä kohtaan. Hallituksen jäsen voi lisäksi joutua OYL:a tai yhtiöjärjestystä tuottamuksellisesti rikkomalla korvausvastuuseen erittäin mittavista summista osakkeenomistajia tai sivullisia kohtaan.³

Yritysjohdon vastuuvakuutus on tutkimuskohteena merkittävä, sillä hallitus ainoana osakeyhtiön pakollisena toimielimenä on keskeisin toimielin yhtiön päätöksentekovaltaa käyttäessä, joten vastuukysymykset ovat erittäin tärkeitä jokapäiväisessä hallitustyössä⁴. Vaikka yhtiön johdon palkkioita voidaan pitää verrattain suurina, vastuuvollisen keskimääräinen kyky suurten taloudellisten tappioiden korvaamiseen on melko heikko⁵. On ehdottoman tärkeää, että johtohenkilö tehtävään suostuessaan ymmärtää OYL:n

---

¹ Savela 2015, s. 13–19. Ks. hallituksen jäsenestä tarkemmin esim. Savela 2015, s. 19 ss sekä Pönkä 2017, s. 137 ss.

² Virtanen 2011, s. 284. Vahingonkorvausvelvollisuuden lisäksi johdon päättäväältä voidaan kontrolloida esimerkiksi erottamalla yhtiön johto yhtiökokouksen päätöksellä.

³ Airaksinen ym. 2010, s. 757–763 sekä Mähönen – Villa 2013, s. 393.

⁴ OYL 6:1:n mukaan yhtiön johtoon kuuluu hallituksen jäsenten sekä varajäsenten lisäksi mahdolliset hallintoneuvoston jäsenet varajäsenineen sekä toimitusjohtaja.

⁵ Savela 1998, s. 52. Vaikka OYL:ssa ei ole säännöksiä hallituksen jäsenten oikeudesta palkkioon, yleisesti hallituksen jäsentä pidetään kuitenkin oikeutettuna saamaan palkkio hallituksen jäsenyyden hoitamisesta ja siinä ominaisuudessaan tekemästään työstä yhtiön hyväksi. Ks. tästä tarkemmin esim. Pykäläinen-Syrjänen 2008, s. 431 sekä Kyläkallio ym 2017, s. 525.

keskeisen sääntelyn johtoa koskevista velvoitteista, vastuista sekä vahingonkorvausvelvollisuuden edellytyksistä. Riittävä ymmärrys ja tietoisuus tulisikin olla johtotehtäviin siirtymisen edellytys, sillä ymmärtämättömyys, tietämättömyys tai suoranainen tyhmyys ei suojaa vahingonkorvaukseen velvoitettua. Velvollisuus vahingonkorvaukseen voidaan määrätä, mutta erikseen täytyy tarkastella sitä, minkälaisissa tilanteissa korvausvastuuta voidaan rajoittaa sekä hallita johdon vastuuvakuutuksella. Vastuuvakuutuksen tarkastelu vastuuriskien hallintakeinona edellyttää ymmärrystä siitä, kenet vakuutetaan eli kuka on vakuutuksenottaja ja ketkä vakuutettuja, mitä vastaan vakuutetaan ja mitä oikeastaan tarvitsee vakuuttaa⁶.

Johdon vastuuvakuutus tutkimusaiheena on merkittävä myös siksi, ettei aiheesta ole Suomessa juurikaan kirjoitettu. Vaikka johdon vakuuttaminen on yritysmaailmassa jo suhteellisen tunnettua ja vastuuvakuuttaminen nähdään luonnollisena osana yhtiön riskienhallintaprosessia, ei ajankohtaista kirjallisuutta tai tutkimuksia yritysjohdon vastuuvakuutuksesta erityisesti yhtiöoikeuden näkökulmasta ole suomeksi juurikaan saatavilla. Ari Savelan artikkeli vuodelta 1998 käsittelee yritysjohdon vastuuvakuutusta yhtiö-, vero-, ja vakuutus oikeudellisesta näkökulmasta, mutta muuten johdon vastuuvakuutusta on ainoastaan sivuttu suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa. Sen sijaan ajankohtaista kirjallisuutta ja tutkimuksia löytyy erityisesti Yhdysvalloista sekä Iso-Britanniasta, joten angloamerikkalaista kirjallisuutta hyödynnetään runsaasti yritysjohdon vastuuvakuutukseen syventyessä.

Yritystoiminnassa otetut tavanomaisetkin riskit ovat yksittäisen johtajan varallisuuteen nähden usein liian suuria⁷. Korvausvelvollisuus voi romahduttaa yhtiön hallintoelimessä toimivan yksityishenkilön talouden siitä huolimatta, että suuria vahingonkorvausvaatimuksia sovitellaankin usein yksityishenkilöiden kohdalla. Korvausvastuuta ei kuitenkaan ole aina edes soviteltu. 1990-luvulta alkaen uhka yksityishenkilön korvausvastuusta yritysjohdossa tehtyjen virheiden johdosta on kasvanut.⁸ Yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta ongelmallisena voidaan nähdä tilanteet,

---

⁶ Baxter 1995, s. 537.

⁷ Savela 1998, s. 52.

⁸ Ks. KKO 1997:110. Pankin kolmen johtohenkilön aiheuttaman vahingonkorvauksen määrä arviointiin olevan 50 miljoonaa markkaa. Ks. myös KKO 1997:111, jossa korkein oikeus sovittelee vahingonkorvauksen määrän viiteen, kolmeen sekä yhteen miljoonaan markkaan. Vrt. KKO 2001:36, jossa hallituksen jäsenen vahingonkorvausvastuuta ei soviteltu, vaikka kyseessä oli merkittävä korvausmäärä.

joissa sovittelu olisi riippuvainen vastuuvollisen taloudellisesta asemasta, sillä tämänkaltaisen asetelma voi luoda varakkaimmille henkilöille pelotteen pysyä johtotehtävien ulkopuolella⁹. Mahdollisuus vastuun rajoittamiseen osana yhtiön vastuuriskien hallintaa on ehdottomasti seikka, joka kiinnostaa yhä enemmän yrityksiä sekä johtohenkilöitä maailmanlaajuisesti. Hemmo kirjoittaa yritysjohdon vastuukysymysten tärkeydestä ja ajankohtaisuudesta jo vuonna 1996¹⁰.

Yhtiön johtoa uhkaavilla taloudellisilla vastuuriskeillä on merkittävä rooli yrityksen liiketoiminnan jatkumisen kannalta ja siksi ainakin suurin osa yhtiöön kohdistuvista riskeistä tulisi rahoittaa vakuuttamalla. Vakuuttaminen ei ole kuitenkaan ainoa tapa vaikuttaa vastuuriskien hallintaan. Johdon vastuuta voidaan tarkastella sekä riskiajattelun että sitä kautta myös muiden intressitahojen kuten velkojien ja sijoittajien luottamuksensuojan näkökulmasta. Muiden sidosryhmien intressi yhtiön suhteen vaihtelee, joten heidän olettamuksensa aiheutuvista riskeistä ovat myös erilaisia.¹¹

Vahinko voidaan määritellä ulkoisen seikan eli vahinkotapahtuman aiheuttamana muutoksena, jota voidaan pitää vahingonkäräjän kannalta epäedullisena sekä odottamattomana¹². Vahingon tulee lisäksi olla lain mukaan korvattava ja mikäli näin on, se tulee korvata täysimääräisenä¹³. Vahinko tulee korvata täyden korvauksen periaatteen mukaan siten, että vahingonkäräjynyt pääsee asemaan, jossa hän olisi ollut, ellei vahinkotapahtumaa olisi sattunut. Korvaus ei kuitenkaan saa olla niin suuri, että vahingonkäräjynyt hyötyisi vahinkotapahtumasta.¹⁴ Yhtiöoikeudessa korvattavat vahingot

---

Ks. myös Hemmo 1996, s. 4 vahingonkorvauksen sovittelun merkityksestä. Sovittelua ja kohtuullistamista on perusteltu, jotta vältettäisiin yksityishenkilön talouden raunioituminen vahingonkorvausvastuun syntymisestä. Ks. HE 187/1973 vp, s. 13.

⁹ 1990-luvulla yritysjohtoon liittyviä korvausvaatimuksia käsiteltiin paljon koskien pankin johdon vastuuta. Näistä tapauksista monissa otettiin kantaa sovittelukysymyksiin. Ks. esim. Hemmo 1996, s. 60–65 ja 82–83.

¹⁰ Ks. Hemmo 1996, s. 10 sekä Savela 1998, s. 52. 2000-luvulle tultaessa tuomioistuinten ei ole juurikaan tullut merkittäviä ratkaisuja yhtiöoikeudellisista riidoista, jota välimiesmenettelyyn siirtyminen ja sen toiminnan salaisuus selittää. Vuosittain käräjäoikeuksissa on käsitelty alle 30 osakeyhtiöoikeudellista riita-asiaa. Ks. tästä HE 109/2005 vp, s. 33; HE 227/2009 vp, s. 6 sekä Airaksinen 2013, s. 459. Ks. välimiesmenettelyä tarkemmin esim. Airaksinen ym. 2010, s. 566 sekä 586–589.

¹¹ Ks. eri intressitahojen riskiajattelusta Virtanen 2011, s. 284.

¹² af Hällström ym. 2014, s. 48.

¹³ Savela 2015, s. 338 ss.

¹⁴ af Hällström ym. 2014, s. 48.

ovat käytännössä taloudellisia vahinkoja eli varallisuusvahinkoja, ja vahingon määrittäminen on usein rahamäärien vertailemista, toisin sanoen differenssiarviointia¹⁵.

Yhtiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu perustuu yhtiöoikeudellisista normeista syntyvään lakisääteiseen vahingonkorvausvastuuseen¹⁶, ja jatkossa korvausvastuulla tarkoitetaan yhtiöoikeudellista vahingonkorvausvastuuta. Puhtaiden varallisuusvahinkojen korvaaminen on varsin rajoitettua vahingonkorvauslain (31.5.1974/412, myöh. VahL) mukaan ja OYL:iin otetun erillisen korvaussäännön keskeisin merkitys onkin ollut laajentaa yhtiöoikeudellisella perusteella syntynyt vahingonkorvausvastuu kattamaan myös puhdas varallisuusvahinko¹⁷.

Vahingon ja riskin käsitteellä on keskeinen suhde toisiinsa. Riskit on yleisesti jaettu liike- ja vahinkoriskeihin¹⁸, mutta tutkielman kannalta keskeisempää on kuitenkin selvittää, kuka on vastuussa todetusta vahingonkorvausvastuun riskistä. Riskien ottaminen ja niiden sietäminen kannattavaa ja tavoitteellista liiketoimintaa tavoiteltaessa kuuluu luonnollisena osana yritystoimintaan. Riskejä ei kuitenkaan oteta hallitsemattomasti, vaan yrityksen tulee jatkuvasti vähentää omalle liiketoiminnalle aiheutuvia uhkia¹⁹.

Hallitsemattoman vastuuriskin toteutuessa yritys voi kuitenkin kärsiä vakavia mainehaittoja puhumattakaan koko yritystoiminnan kaatumisesta. Vastuuriskien hallinta kuuluu oleellisena osana liiketoimintaan ja vahingonkorvausvastuuta pyritäänkin hallitsemaan muun muassa vakuuttamalla²⁰. Yrityksen pyrkimys välttää siihen kohdistuvien vaatimusten sekä oikeudellisten riitojen syntyminen voidaan nähdä yleisesti prosessina, jota kutsutaan riskienhallinnaksi. Yrityksen tavoitteena nähdään oikeudellisen vastuun minimointi. Olennaisia osia riskienhallinnassa ovat riskien tunnistaminen,

---

¹⁵ Ks. Airaksinen ym. 2010, s. 752 sekä Savela 2015, s. 344–345. VahL 5:1:ssä rajoitetaan puhtaan varallisuusvahingon korvaamisen edellytyksiä erittäin tiukasti. Osittain tästä johtuen VahL on yleislaki ja yhtiöoikeudessa tätä säännöstä ei sovelleta OYL:n mukaiseen vahingonkorvaukseen.

¹⁶ Ks. esim. Toiviainen 1994, s. 877–878 sekä Savela 2015, s. 2.

¹⁷ Savela 2015, s. 2.

¹⁸ Lintumaa 2004, s. 398–399. Ks. riskien jaottelusta lisäksi esim. Harrington – Niehaus 2003, s. 4–13.

¹⁹ af Hällström ym. 2014, s. 86.

²⁰ af Hällström ym. 2014, s. 86–87. Ks. vakuutuksesta riskienhallintakeinona lisäksi Santanen ym. 2002, s. 33–36. Riittävän riskienhallinnan avulla yhtiössä voidaan varmistaa toiminnan jatkuvuus, johtaa kriisitilanteita hallitusti sekä toteuttaa *due diligence* -periaatetta johtamisessa. *Due diligence* -periaatteen mukaan johdon on huolehdittava muun muassa sijoitusriskeistä, yritysturvallisuudesta ja vakuutuksista. *Due diligence* -periaate edellyttää, että vahinkojen estämiseksi ja niiden vaikutusten minimoimiseksi on ryhdytty riittäviin toimenpiteisiin. Ks. tarkemmin Erola – Louto 2000, s. 41, 43–46 ja 159.

arvioiminen sekä soveltuvien riskienhallintakeinojen kehittäminen.²¹ Alun perin riskienhallinta nousi keskusteluun 1930-luvulla Yhdysvalloissa ja se liittyi vahvasti vakuuttamiseen²². Tässä tutkielmassa vastuuriskien pääasiallisena keinona tarkastellaankin yritysjohton vastuuvakuuttamista. Vastuuvakuutus kuuluu vahinkovakuutuksiin ja se otetaan vahingonkorvausvelvollisuuden aiheuttaman menetyksen varalle²³.

Vakuuttamista pidetään käyttökelpoisena riskienhallintakeinona vahingonkorvausvastuuriskin osalta²⁴. Vastuuvakuutus kuuluu perinteisiin vakuutuslajeihin ja se on puhdas riskivakuutus. Vakuutuslajilaissa (28.6.1994/543, myöh. VakSL) on myös joitakin nimenomaisia vastuuvakuutuksia koskevia säännöksiä. Vaikka vastuuvakuutukseen sovelletaan samoja säännöksiä kuin muihinkin vahinkovakuutuksiin, se poikkeaa kuitenkin luonteeltaan muista vahinkovakuutuksista. Vakuutustapahtumana vastuuvakuutuksessa on vahingonkorvausvelvollisuuden syntyminen. Vakuutuksenantaja voi olla velvollinen maksamaan vakuutuskorvauksen vain, mikäli vakuutuksenottaja tai vakuutettu on todettu vahingonkorvausvelvolliseksi vahingonkärsintää vastaan.²⁵

Yritysjohton vastuuvakuutus kattaa pelkästään varallisuusvahingot ja siten se poikkeaa muista vastuuvakuutuksista. Tämänkaltaisia vakuutuksia on vaikeampi saada kuin muita vahinkolajeja koskevia vastuuvakuutuksia.²⁶ Vakuuttamisen ja vahingonkorvausoikeuden tavoitteet ovat pitkälti samansuuntaisia, sillä molempien pääasiallinen tarkoitus on vahinkojen ja haittojen korvaaminen. Vahingonkorvaus ja vakuutus eroavat kuitenkin toisistaan korvausvelvollisuuden perusteiden ja korvauksen kattavuuden osalta.²⁷

---

²¹ Ks. Cane 1996, s. 411–412, joka viittaa riskienhallintaan hallinnollisena menetelmänä vahingonkorvausvastuun minimoimiseksi. Ks. myös Harrington – Niehaus 2003, s. 8–9 sekä Lintumaa 2004, 397–399.

²² Lintumaa 2004, s. 397.

²³ Hoppu – Hemmo 2006, s. 315 sekä af Hällström ym. 2014, s. 88.

²⁴ Hemmo 2005, s. 13.

²⁵ Ks. esim. Savela 1998, s. 54 sekä Norio-Timonen 2009, s. 707.

²⁶ Savela 1998, s. 52; Strömberg 2004, s. 438; Könkkölä 2009b, s. 35 sekä af Hällström ym. 2014, s. 160.

²⁷ Ks. vakuutuslajilaissa ja vahingonkorvausoikeuden välisestä suhteesta Hoppu – Hemmo 2006, s. 9–12.

1.2 Tutkimustehtävä, metodit ja lähteet

Tutkimustehtävänä on tarkastella hallituksen jäsenen osakeyhtiöoikeudellisen vahingonkorvausvastuun hallintaa johdon vastuuvakuutuksen näkökulmasta²⁸. Pääasiallisena keinona osakeyhtiön hallituksen jäsenen vastuuriskien hallinnassa nähdään tässä tutkielmassa yhtiön johtohenkilöilleen kustantama yritysjohton vastuuvakuutus²⁹. Tutkimuskysymys on siten seuraava: miten vastuuvakuutusta voidaan käyttää tehokkaasti hallituksen jäsenen osakeyhtiöoikeudellisen vahingonkorvausvastuun hallintakeinona ja onko hallituksen vastuuvakuutuksen käyttö perusteltua ja hyväksyttävää?

Tutkielmassa pohditaan myös sitä, miten vastuuvakuutuksen käyttö vaikuttaa hallituksen jäsenen käyttäytymiseen. Tutkielmassa tarkastellaan vastuuvakuutusehtojen sisältöä ja johdon vahingonkorvausvelvollisuuden välistä suhdetta tarkastellen erityisesti vakuutusehtojen kattavuutta ja vakuutussuojan tarjoamia hyötyjä sekä haittoja vahingonkorvausvelvollisuuden rajaamisessa. Tutkielmassa tuodaan esiin johdon vastuuvakuutusta puoltavia sekä sitä vastustavia argumentteja.

Tarkastelun kohteena on vastuuriskien hallinta *ex ante*. Jotta tutkielma on johdonmukainen, aluksi tarkastellaan hallituksen jäsentä vahingonkorvausvelvollisena sekä vahingonkorvausvastuun yleisiä edellytyksiä OYL:n sekä osittain vahingonkorvausoikeudellisten yleisten periaatteiden mukaan³⁰. Tämän jälkeen tarkastelu siirtyy korvausvastuun hallintaan johdon vastuuvakuutuksella teorian ja käytännön näkökulmasta. Tutkielman loppupuolella perehdytään vastuuvakuutuksen oikeutukseen ja tarkastellaan vastuuvakuuttamisen hyväksyttävyyttä osakeyhtiön eri osapuolten kannalta.

Tutkimusmetodina käytetään oikeusdogmatiikkaa eli lainoppia. Oikeusdogmatiikassa on kyse voimassaolevan oikeuden sisällön esittämisestä sekä sen systematisoinnista eli

---

²⁸ Jatkossa käytetään myös käsitteitä yritysjohto ja johtohenkilö, joilla tarkoitetaan samaa kuin hallitus ja hallituksen jäsen.

²⁹ Ks. johdon vastuuvakuutuksen määritelmästä esim. Savela 1998, s. 52; Strömberg 2004, s. 464–465; Ackermant 2012, s. 1431–1432; Lin ym. 2013, s. 37 sekä Wang – Chen 2016, s. 286.

³⁰ Vaikka OYL:a sovelletaan pääosin johtohenkilön korvausvastuuseen, tiettyjen vahingonkorvausoikeudellisten periaatteiden tulee täyttyä, jotta vahinko voi tulla korvattavaksi. Nämä ovat tuottamus, syy-yhteys, ennalta-arvattavuus sekä vahingon aiheutuminen. Ks. tarkemmin esim. Airaksinen ym. 2010, s. 751–754 sekä Savela 2015, s. 305 ss.

jäsentämisestä käsiteltävässä oikeusongelmassa³¹. Tutkielman lainopillisena tavoitteena on tarkastella hallituksen jäsenen vahingonkorvausvastuun syntymistä ja sen edellytyksiä sekä erityisesti korvausvastuun hallintaa ja rajaamista johdon vastuuvakuutuksella. Perehtymällä lainsäädäntöön, sen sisältöön ja tarkoitukseen, tutkimuskysymykseen sekä käsiteltävään oikeusongelmaan voidaan vastata. Tutkielmassa sovelletaan lisäksi semanttista sekä intentionaalista tulkintaperustetta. Semanttisen tulkintaperusteen avulla perehdytään lainsäädäntöön ja lakiin sananmuotoisen tulkinnan kautta. Intentionaalisen tulkintaperusteen kautta tutkimuskysymystä tarkastellaan perehtymällä lain esitöihin ja siihen, mitä lainsäätäjät tahtoivat tarkoittaa säätäessään lain.³²

Ajankohtaista materiaalia johdon vastuuvakuutuksen osalta on saatavilla suomeksi suhteellisen vähän, joten tutkielmassa on välttämätöntä hyödyntää myös angloamerikkalaista sekä ruotsalaista kirjallisuutta. Suomen vuoden 2006 OYL on saanut merkittäviä vaikutteita angloamerikkalaisesta yhtiöoikeudesta ja lain pyrkimyksenä on nähty jopa Suomen yhtiöoikeuden ”amerikkalaistaminen”³³. Erityisesti syvennyttäessä yritysjohtamisen vastuuvakuutuksen sisältöön on perusteltua tarkastella yhdysvaltalaisesta kirjallisuudesta, sillä vastuuvakuutus otettiin alun perin käyttöön Yhdysvalloissa³⁴ ja D&O-vakuutuksesta (Directors’ and Officers’ Liability Insurance, D&O insurance) onkin kirjoitettu runsaasti ulkomailla. Vaikka tutkielmassa hyödynnetään ulkomaista kirjallisuutta, tutkielma ei ole oikeusvertaileva. D&O-vakuutuksen sisältö, yleisyys sekä laajemmin koko kanneprosessi Yhdysvalloissa ei ole miltään osin suoraan verrattavissa Suomeen. Ulkomaista kirjallisuutta, erityisesti D&O-vakuutuksen osalta, käytetään lähinnä argumentaation tukena sekä esimerkkien ja lisähuomioiden lähteinä.

Lähdeaineistona käytetään ajantasaista lainsäädäntöä, joista keskeisimpiä ovat osakeyhtiölaki, vahingonkorvauslaki sekä vakuutuslakilaki. Lainsäädännön lisäksi tutkielmassa hyödynnetään erityisesti OYL:n esitöitä. Virallislähteiden lisäksi tutkielmassa hyödynnetään oikeuskirjallisuutta lähinnä yhtiöoikeudesta sekä vahingonkorvausoikeudesta. Lähteet perustuvat ulkomaisesta kirjallisuudesta huolimatta

---

³¹ Husa ym. 2008, s. 20 sekä Hirvonen 2011, s. 36 ss.

³² Ks. tulkintametodeista tarkemmin Hirvonen 2011, s. 38–40.

³³ Mähönen – Villa 2015, s. 17–18, 458–459 sekä 461. Ks. suomalaisen vahingonkorvausoikeuden amerikkalaistamisesta myös Honka 2001, s. 279 ss.

³⁴ Baxter 1995, s. 538 sekä af Hällström ym. 2014, s. 158.

pitkälti suomalaisiin osakeyhtiön hallituksen vastuuta, vastuuvakuutusta sekä vahingonkorvausoikeutta käsitteleviin teoksiin.

Kirjallisuuden ja virallislähteiden lisäksi tutkielmassa hyödynnetään joitakin yhtiön johtohenkilön vahingonkorvausvastuuta koskevia ennakkotapauksia Suomen oikeuskäytännöstä sekä kansainvälisten ja kotimaisten vakuutusyhtiöiden johdon vastuuvakuutusehtoja. Kansainvälisten vakuutusehtojen sekä ulkomaisen oikeuskirjallisuuden avulla mahdollistetaan lisänostot ja -huomiot D&O-vakuutuksen taustasta, tarkoituksesta sekä sisällöstä. Suomalaista oikeuskäytäntöä johdon vastuuvakuutuksen osalta on rajallisesti, joten kannanotot perustuvat pitkälti eri vakuutusyhtiöiden tarjoamiin vakuutusehtoihin sekä kolmeen Vakuutuslautakunnan antamaan ratkaisusuositukseen. Yritysten yksityiskohtaiset johdon vastuuvakuutusehdot eivät ole julkisesti saatavilla, joten argumentointi perustuu tuoteselosteisiin sekä yleisiin vakuutusehtoihin. Vakuutusyhtiöiden tarjoamat vastuuvakuutusehdot ovat pääosin yhteneviä, mutta merkittäviä erojakin on, joihin yhtiön tulee perehtyä ennen vakuutuksen ottamista.

1.3 Tutkielman rakenne ja rajaus

Tutkielma rajoittuu koskemaan osakeyhtiön hallituksen jäsenen vastuuvakuutuksen kautta hallittavaa vahingonkorvausvastuuta³⁵. Korvausvastuun rajaamista ei siis tutkita muilla tavoin, kuten sopimusperusteisen vastuun rajaamisen, yhtiöjärjestyksen määräyksen taikka johdolle myönnetyn vastuuvapauden kautta. Tutkimuskysymystä tarkastellaan mahdollisen vahingon aiheuttajan eli hallituksen jäsenen näkökulmasta. Yhtiöstä puhuttaessa tutkielmassa keskitytään nimenomaan osakeyhtiöön, sillä suomalaisen yritystoiminnan organisoinnin kannalta keskeisin sekä myös suosituin yhtiömuoto on osakeyhtiö³⁶. OYL 1:1.1:n mukaan Suomessa on kahdenlaisia osakeyhtiöitä, julkisia sekä yksityisiä. Tutkielmassa ei myöhemmin tehdä yhtiömuotojen välille erityistä eroa, vaan tarkastelussa on tapauksesta riippuen jompikumpi yhtiömuoto.

---

³⁵ Tutkielmassa ei siten perehdytä johtoon mahdollisesti kuuluviin toimitusjohtajan, varatoimitusjohtajan, hallintoneuvoston jäsenten tai varajäsenten aseisiin yhtiössä taikka heidän vastuualueisiinsa.

³⁶ Ks. esim. Mähönen – Villa 2015, s. 1. Siten muut yhtiömuodot, kuten henkilö- ja kommandiittiyhtiöt sekä osuuskunta jäävät tarkastelun ulkopuolelle.

Vastuukysymyksethän sinänsä ovat samankaltaisia yhtiömuodosta riippumatta. Ulkomaisen kirjallisuuden osalta yhtiömuotojen erottelua ei myöskään ole tarpeellista tehdä.

Tutkielmassa tarkastellaan vain siviiliperusteista vastuuta, joten rikosvastuu ja hallinnollinen vastuu jäävät tarkastelun ulkopuolelle. Siviiliperusteinen vastuu käsittää tässä tutkielmassa ainoastaan yhtiöoikeudellisen vahingonkorvausvastuun, joten korvausvastuuta tarkastellaan OYL:n kautta. Vastaavasti korvattavilla vahingoilla tarkoitetaan vain puhtaita varallisuusvahinkoja, sillä yritysjohdon vastuuvakuutus ei kata henkilö- ja esinevahinkoja. Henkilö- ja esinevahingot katetaan erikseen yrityksen toiminnan ja tuotevastuuvakuutuksella.³⁷ Johdon vastuuvakuutus kattaa vakuutuksenottajan eli yhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet varajäsenineen sekä toimitusjohtajan ja toimitusjohtajan sijaisen³⁸.

Vastuuvakuutukset jaetaan kotimaisiin ja kansainvälisiin johdon vastuuvakuutuksiin. Tässä tutkielmassa keskitytään erityisesti kotimaisiin hallintoelinten vastuuvakuutuksiin, sillä kotimaisissa vakuutusehdoissa vakuutussuoja on sidottu OYL:n vastuujärjestelmään³⁹. Tästä huolimatta tutkielmassa huomioidaan kansainvälisen vastuuvakuutuksen sisältämät laajemmat sopimusehdot, sillä yritysten kansainvälistyessä kotimaisin ehdoin otettu johdon vastuuvakuutus ei ole sisällöltään aina riittävä⁴⁰. Yritysjohdon kohtaamat riskit kasvavat kansainvälisille markkinoille siirryttäessä, joten yrityksen on hankittava laajempi ja kattavampi, kansainvälinen ehdoin otettu, johdon vastuuvakuutus. Vaikka tarvetta kattaa vastuuriskit laajemmalla kansainvälisellä vastuuvakuutuksella ei aina olisikaan, laajemman vakuutuksen hankkiminen voi olla silti suositeltavaa. Varsinkin julkisessa osakeyhtiössä tulee huomioida myös arvopaperimarkkinalain (14.12.2012/746 myöh. AML) säännökset.⁴¹

Vakuutusjärjestelmän ei tule korvata vahingonkorvausoikeutta, eikä ole olemassa kaiken kattavaa vastuuvakuutusta. Vakuutukset kuitenkin tarjoavat korvausjärjestelmän

---

³⁷ Ks. varallisuusvahingoista tarkemmin esim. af Hällström ym. 2014, s. 158–163 sekä Pönkä 2017, s. 159.

³⁸ Savela 1998, s. 52.

³⁹ Ks. tarkemmin esim. af Hällström ym. 2014, s. 158.

⁴⁰ Hallituksen suojaksi otettuun vastuuvakuutukseen viitattaessa tutkielmassa käytetään rinnasteisena käsitteenä johdon sekä hallintoelinten vastuuvakuutusta. Ulkomaista kirjallisuutta hyödynnettäessä käytetään myös käsitettä D&O-vakuutus (Directors' and Officers' Liability Insurance).

⁴¹ af Hällström ym. 2014, s. 162.

yhteiskunnallisesta näkökulmasta, minkä kautta vahinkojen kustannuksia voidaan pulverisoida ja saadaan korvatuksi vahinkoja, jotka muuten voisivat tulla yhteiskunnan kustannettavaksi⁴². Vahingonkorvauksen preventio- ja reparaatiotavoitteet ovat heikentyneet ja ennen kaikkea tarkoituksenmukainen vahinkoriskien jakamisen edistäminen ja kohdistamistavoite ovat tulleet vahinkojen ennaltaehkäisemisen ja korvaamisen rinnalle.⁴³ Vastuuvakuuttamisen edistäminen nähdään osana korvausoikeudellista kehitystä, jossa huomio on pyritty kiinnittämään vahingonkärsijän korvaustarpeen lisäksi tavoitteeseen välttää korvausvelvolliselle ylimittaiseksi muodostuvaa korvaustaakkaa⁴⁴. Vastuuvakuutus on jatkuvasti kasvava vakuutuslaji ja nykyisin yrityksillä on yleensä useita vastuuvakuutuksia. Vaikka vastuuvakuuttaminen on pääosin vapaaehtoista, niiden käyttö on yleistynyt ja ne nähdään yhä hyväksyttävämpinä.⁴⁵

Toisessa pääluvussa perehdytään vahingonkorvausvelvollisuuden yleisiin periaatteisiin sekä osakeyhtiön hallituksen jäsenen vahingonkorvausvelvollisuuteen Suomen OYL:n mukaan. Hallituksen vahingonkorvausvastuuta arvioidaan erikseen yhtiötä sekä muuta kuin yhtiötä kohtaan. Johdon vastuuvakuutusta käsitellään kolmannessa pääluvussa ensin teoreettisista lähtökohdista tarkastellen vastuuvakuutuksen tavoitteita ja historiaa. Kolmannessa pääluvussa huomioidaan lisäksi kansainvälinen näkökulma. Neljännessä pääluvussa arvioidaan johdon vastuuvakuutusta konkreettisesti perehtymällä vastuuvakuutuksen sisältöön. Luvussa tarkastellaan erityisesti vastuuvakuutuksen hankintapäätöksen taustalla vaikuttavia seikkoja sekä vakuutuksen rakennetta ja sisältöä kotimaisten ja kansainvälisten vakuutusehtojen kautta. Viidennessä pääluvussa perehdytään vastuuvakuuttamisen hyväksyttävyyteen ja oikeudenmukaiseen riskienjakoon. Lisäksi luvussa arvioidaan johdon vastuuvakuutusta yhtiön eri sidosryhmien näkökulmasta. Lopuksi tarkastellaan johdon vastuuvakuutuksen toimivuutta ja tehokkuutta vahingonkorvausvastuun hallintakeinona osakeyhtiössä.

---

⁴² Norio-Timonen 2007, s. 814. Oikeuskirjallisuudessa on keskusteltu vakuutuksien keskeisen merkityksen johdosta riskien yleisemmästä hallinnasta, johon Wilhelmsson viittaa puhuessaan vakuutusyhteiskunnasta. Ks. Wilhelmsson 2001, 85–95. Suomessa ei kuitenkaan voida puhua vakuutusyhteiskunnasta, sillä pakollisen vakuuttamisen ohella vakuuttaminen on kuitenkin vielä pääosin vapaaehtoista. Ks. vapaaehtoisesta ja pakollisesta vakuuttamisesta sekä niiden välisestä suhteesta esim. Hemmo 1996, s. 126 ja 138–140 sekä Strömberg 2004, s. 419–420.

⁴³ Hemmo 1996, s. 307–318.

⁴⁴ Könkkölä 2005, s. 454.

⁴⁵ Savela 1998, s. 52 sekä Lintumaa 2004, s. 411.

2 HALLITUKSEN OSAKEYHTIÖOIKEUDELLINEN VAHINGONKORVAUSVASTUU

2.1 Hallitus osakeyhtiön toimielimenä

OYL 6:1:n mukaan jokaisella osakeyhtiöllä on oltava hallitus. Hallitus on itse yhtiön toimielin, mutta kukin sen jäsen on erikseen sopimussuhteessa yhtiöön. Hallituksen jäsen ei kuitenkaan ole työsuhteessa yhtiöön eikä jäsentä voida myöskään pitää normaalina asiamiehenä, vaan hallitukseen ja sen jäseniin sovellettavat oikeusperiaatteet on johdettava osakeyhtiö- ja yhteisöoikeudellisista säännöksistä.⁴⁶ Samassa säännöksessä viitataan yhtiön johdon kieltoon tehdä yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisia päätöksiä OYL 1:7:n mukaan sekä OYL 1:8:n mukaiseen johdon huolellisuusvelvollisuuteen.

Hallituksen tehtävänä on OYL 6:2:n mukaan huolehtia yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä, mikä kuuluu hallituksen yleistoimivaltaan. Yhtiön hallituksen tehtävänä on lisäksi vastata siitä, että yhtiön kirjanpito ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty. Johtotehtävässään hallitus tai hallituksen jäsen ei saa noudattaa yhtiökokouksen, hallintoneuvoston tai hallituksen tekemää päätöstä, joka on OYL:n tai yhtiöjärjestyksen vastaisena pätemätön. Yhtiön hallituksen tehtävänä on keskittyä erityisesti yhtiön keskeisiin ongelmiin, eikä voida olettaa taikka edellyttää, että hallituksen jäsen puuttuisi jokaiseen yhtiön toiminnan yksityiskohtaan.⁴⁷ Hallituksen jäseniltä ei edes ole edellytetty tietämystä vähäisistä asioista⁴⁸.

Hallitukseen kuuluu lähtökohtaisesti 1–5 jäsentä ja jäsenille on säädetty tietyt kelpoisuusedellytykset. Vähintään yhden hallituksen jäsenen on asuttava Euroopan talousalueella, ellei Patentti- ja Rekisterihallitus myönnä tähän poikkeusta. Hallituksen tehtävänä on luoda alapuolellaan oleva organisaatio ja valvoa sitä sekä pitää riittävä määrä kokouksia, jotta hallitus pystyy hoitamaan kaikki sille kuuluvat tehtävät.⁴⁹

---

⁴⁶ Ks. tarkemmin Kyläkallio ym. 2017, s. 503.

⁴⁷ Savela 2015, s. 108.

⁴⁸ Dotevall 1989, s. 240–241 sekä Savela 2015, s. 108.

⁴⁹ Ks. Savela 2015, s. 106 ss; Immonen – Nuolimaa 2017, s. 82–90 sekä Kyläkallio ym. 2017, s. 554–567.

2.2 Korvausvastuun yleiset edellytykset

2.2.1 Vahingonkorvausoikeudelliset yleiset periaatteet

Vahingonkorvausvastuun edellytyksenä OYL:n mukaan on aina tiettyjen yleisten edellytysten täyttyminen yleisten vahingonkorvausoikeudellisten periaatteiden mukaisesti. Korvausvastuu edellyttää aina, että korvattava vahinko on todella aiheutunut, on menetelty tavalla, joka lain perusteella aiheuttaa korvausvastuun sekä vahingon ja vastuun perusteena olevan menettelyn välillä voidaan osoittaa riittävä syy-yhteys.⁵⁰ Vahinko nähdään yksinkertaistaen ulkoisen seikan aiheuttamana odottamattomana muutoksena, jota vahingonkärsijän kannalta pidetään epäedullisena⁵¹. Laadultaan vahingon tulee lisäksi olla sellainen, että se on lain mukaan korvattava⁵².

Pääsääntöisesti hallituksen jäsenen on korvattava aiheuttamansa vahinko täysimääräisesti⁵³, pois lukien mahdolliset vahingonkorvauksen sovittelutilanteet, mikäli vahingonkärsinyt on myötävaikuttanut tekoon tai jos muu kuin hallituksen jäsenen tekoon kuulumaton seikka on myös ollut vahingon syynä⁵⁴. Osakeyhtiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu käsittää niin henkilö-, esine-, kuin varallisuusvahingotkin, mutta käytännössä yhtiöjärjestyksen tai OYL:n rikkomisesta aiheutuvat vahingot ovat tyypillisesti laadultaan taloudellisia⁵⁵. Yhtiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu nähdään menettävän merkityksensä, mikäli se ei kattaisi varallisuusvahinkoja⁵⁶.

KKO 1992:66. Osakkeenomistaja, joka oli noudattanut osakeyhtiön hallituksen antamaa virheellistä lunastusohjetta, oli menettänyt oikeutensa osakkeiden lunastamiseen. Hallituksen jäsen oli tässä menettelyssä rikkonut yhtiöjärjestyksestä aiheuttaen osakkeenomistajalle vahinkoa ja hänet velvoitettiin OYL:n nojalla korvaamaan vahinko ilman vahinkolajeihin kohdistuvia rajoituksia. Myös yhtiö oli vahingonkorvausvelvollinen.

---

⁵⁰ Airaksinen ym. 2010, s. 751–752.

⁵¹ Ks. esim. Routamo ym. 2006, s. 30 ja Airaksinen ym. 2010, s. 752.

⁵² Vahinkojen ryhmittelystä ks. lisää esim. Routamo ym. 2006, s. 275 ss.

⁵³ Ks. Savela 2015, s. 338 ja Kyläkallio ym. 2017, s. 586. Ks. myös KKO 1988:125 sekä KKO 1999:86.

⁵⁴ Kyläkallio ym. 2017, s. 586. Ks. oikeuskäytännön osalta esim. KKO 1985 II 154 sekä KKO 1993:148.

⁵⁵ Ks. esim. af Schultén 2004, s. 617–618; Airaksinen ym. 2010, s. 752; Virtanen 2011, s. 288; Savela 2015, s. 344–345 sekä Pönkä 2017, s. 159.

⁵⁶ Virtanen 2011, s. 288.

Vastaavasti KKO 1999:23 ja KKO 2000:78 ratkaisuihin osakkeenomistajat olivat oikeutettuja vahingonkorvaukseen yhtiöoikeudellisten normien vastaisesta menettelystä ilman VahL:n 5:1:stä johtuvia rajoituksia.

Adekvaaattisuusteorian mukaan syy-yhteyden on oltava riittävä korvausvelvollisuuden edellytykseksi. Tällä pyritään sulkemaan korvausvastuun piirin ulkopuolelle norminvastaisen teon tai laiminlyönnin hyvin etäiset ja ennalta-arvaamattomat seuraukset.⁵⁷ Teon tai laiminlyönnin on oltava vaikuttanut juridisesti relevantilla tavalla ja riittävän läheisessä suhteessa vahingon syntymiseen. Ei ole tarkoituksenmukaista, että korvausvelvollisen vastuulle asetetaan seurauksia, jotka ovat kaukaisia ja usein satunnaisia sekä ennakoimattomia⁵⁸. Johtohenkilön yhtiön asiantuntijana voidaan kuitenkin olettaa tiedostavan velvoitteidensa laiminlyönnin hyvinkin kauaskantoiset seuraukset ainakin abstraktissa muodossa⁵⁹. Vahingonkorvausvastuu tulee rajoittaa rikotun velvoitteen kannalta merkityksellisiin vahinkoihin, joten johtohenkilön vahingonkorvausvastuun relevanssipunninta tulee toteuttaa arvioimalla ennakoitavuuskriteerin ohella myös aiheutuneen vahingon suhdetta rikotun velvoitteen keskeisiin suojan kohteisiin *ex post*⁶⁰.

Syy-yhteydeltä ei aina edellytetä normaalia tasoa, vaan joskus myös ”olisi saattanut” -taso voi riittää. Tällaisessakin tilanteessa on kuitenkin arvioitava kohtuullista tapahtuman todennäköisyyttä. Useista vaihtoehtoisista tapahtumankuluista on valittava todennäköisin.⁶¹ Lisäksi oikeudenkäymiskaaren (1.1.1734/4) 17:2.2:n mukaan tuomion perustaksi otettavasta seikasta on esitettävä uskottava näyttö. On myös huomattava, ettei syy-yhteydeltä vaadita, että syy on ainoa vahinkoon vaikuttanut tekijä, vaan yleensä pidetään riittävänä sitä, että teko on ollut osasyys aiheutuneeseen vahinkoon⁶².

Pääsääntönä korvausvastuun osalta kuitenkin on, ettei vilpittömässä mielessä tehdyistä, liikelatoudellisesti perustelluista päätöksistä voi seurata vahingonkorvausvastuuta.

---

⁵⁷ Airaksinen ym. 2010, s. 753.

⁵⁸ Savela 2015, s. 306–307.

⁵⁹ Vrt. esim. KKO 1997:110, jossa katsottiin, ettei liikepankkien toimihenkilöiden voitu katsoa tietävän taikka ennakoitavan taloudellisen laman kestosta ja syvyydestä. Vaikka vastaajat olivatkin vastuussa vahinkoa aiheuttaneiden luottopäätösten myöntämisestä, taloudellisen laman kesto ja syvyys ovat kuitenkin olleet ennalta-arvaamattomia, vaikka luotonannossa tuleekin varautua valuutan arvon heikentymiseen. Ks. myös KKO 1999:12.

⁶⁰ Ks. syy-yhteystarkastelusta yritysjohdon korvausvastuussa tarkemmin Korkka 2016, s. 691–717.

⁶¹ Ks. tarkemmin Savela 2015, s. 307 sekä KKO 2001:70.

⁶² Ks. Dotevall 1989, s. 96, Huttunen 2001, s. 67 sekä Savela 2015, s. 308. Huttunen viittaa myös ratkaisuun KKO 1985 II 154.

Yhtiön päätöksenteossa tulee ottaa lähtökohdaksi se, ettei kaikki päätökset osoittaudu aina onnistuneiksi. Tuottamuksellista ei siis ole se, että huolellisen valmistelun jälkeen tehty päätös osoittautuu jälkikäteen taloudellisesti kannattamattomaksi. Kyseinen sääntö tunnetaan nimellä *business judgement rule*, joka käytännössä tarkoittaa sitä, ettei korvausvastuun perustavasta tuottamuksellisesta menettelystä ole kyse esimerkiksi tilanteessa, jossa yhtiön johdon olosuhteisiin nähden asianmukaiseen harkintaan ja selvitykseen perustuvat liiketoimintapäätökset osoittautuvat jälkikäteen yhtiön kannalta epäonnistuneiksi.⁶³

Kuten todettua, riskien ottaminen kuuluu luonnollisena osana yritystoimintaan, joten mikäli riskinottaminen ei olisi mahdollista, ei myöskään yritystoiminta olisi mahdollista.⁶⁴ Tästä seuraa, ettei yritysjohdon vahingonkorvausvastuu voi kohdistua määrätyn tuloksen saavuttamiseen. Näin ollen pelkästään yhtiön suuren tappion perusteella ei voi suoraan päätellä, että johto olisi toiminut liiketoiminnassa vahingonkorvausvastuun perustavalla tavalla huolimattomasti. Osakkeenomistajien kannalta on kuitenkin syytä harkita, onko johdon, joka on mahdollisesti tuottanut suurtakin tappiota, aiheellista jatkaa tehtävässään.⁶⁵

2.2.2 Vastuun peruste

Vastuun peruste ilmenee osakeyhtiöoikeudellisen vastuun osalta OYL:n säännöksistä. OYL 1:5:ssä säädetään, että:

Yhtiön toiminnan tarkoituksena on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin.

Lisäksi OYL 1:8:n mukaan:

---

⁶³ HE 109/2005 vp, s. 195; Siikarla 2006, s. 337 sekä Airaksinen ym. 2010, s. 758. Yhdysvaltalainen *business judgement rule* -ajattelu on voimassa Suomessakin, mutta Suomessa yritysjohdon vapaus vastuusta liiketoiminnallisissa päätöksissä ei mene yhtä pitkälle. Suomessa jo lievä huolimattomuus voi perustaa vastuun liiketoiminnallisista ratkaisuista. Ks. *business judgement rule* -periaatteesta tarkemmin Yhdysvalloissa sekä Suomessa esim. Savela 2015, s. 92–101.

⁶⁴ Kyläkallio 1963, s. 159 sekä Savela 2015, s. 92.

⁶⁵ Ks. KKO 2012:65, kohta 6, jossa todetaan, ettei osakeyhtiön yleisen varallisuusaseman heikentyminen ole lähtökohtaisesti sellaista vahinkoa, jonka osakeyhtiön hallituksen jäsen olisi velvollinen korvaamaan yhtiölle itselle tai sen konkurssipesälle. Liiketoimintaa harjoittavan osakeyhtiön toimintaan kuuluu riskien ottaminen ja toteutuessaan riskit voivat aiheuttaa taloudellisia menetyksiä yhtiölle, mutta yhtiölle ei pelkästään tällä perusteella synny oikeutta saada tappiot korvatuksi vahingonkorvauksena toiminnasta päättäneiltä yhtiön hallituksen jäseniltä. Ks. myös Savela 2015, s. 92–93.

Yhtiön johdon on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua.

Yhtiön johdon odotetaan OYL:n säännösten edellyttämällä tavalla huolehtivan yhtiön toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä, minkä lisäksi korostetaan yhtiön johdon velvollisuutta toimia huolellisesti sekä yhtiön edun mukaisesti. Jotta johdon velvollisuuksia voidaan tehostaa, OYL:ssa on seuraamusjärjestelmä, jonka mukaisilla menettelyillä pyritään suojaamaan yhtäältä yhtiön ja osakkeenomistajien oikeuksia ja toisaalta yhtiön velkojien oikeuksia. OYL:n seuraamusjärjestelmä toimii osittain ennaltaehkäisevänä rakenteena, sillä sen voidaan katsoa osittain hillitsevän johdon vastuutonta riskikäyttäytymistä ja oman edun tavoittelua eli niin kutsuttua moraalikatoa.⁶⁶

Johto on yhtiöön nähden asiamiesasemaan verrattavassa asemassa kuten OYL 1:8 johdon tehtävästä⁶⁷ edellyttää, joten kyseisen velvoitteen rikkominen jo sinänsä riittää perustamaan johdolle korvausvelvollisuuden yhtiötä kohtaan. Johdon korvausvastuu sen sijaan muita, kuten osakkeenomistajaa tai velkojaa kohtaan edellyttää, että niin kutsutun yleisen huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuuden sijaan on rikottu jotain muuta OYL:n säännöstä tai yhtiöjärjestyksen määräystä.⁶⁸ Yhteistä kaikille vastuun perusteille on vastuun tuottamuksen edellyttäminen⁶⁹. Hallituksen jäsenen vastuu ei ole kollegiaalista, joten vahingonkorvausvastuu perustuu jokaisen hallituksen jäsenen henkilökohtaiseen

---

⁶⁶ Immonen – Nuolimaa 2017, s. 282.

⁶⁷ OYL 1:8:n mukaan yhtiön johdon on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua, jota kutsutaan sekä lojaliteettivelvollisuudeksi että huolellisuusvelvollisuudeksi. Ks. lojaliteettivelvollisuudesta esim. HE 109/2005 vp, s. 40; Savela 2015, s. 74 ja Pönkä 2017, s. 94 sekä huolellisuusvelvollisuudesta Airaksinen ym. 2010, s. 752 sekä Nyström 2015, s. 641. Ks. yhtiön edun edistämisestä tarkemmin Savela 2015, s. 74 ss. Johdon lojaliteettivelvollisuudesta on ehdotettu nimenomaista selvennystä OYL:iin. Vaikka johdon lojaliteettivelvollisuuden olemassaolo on täysin selvä OYL:n esitöissä ja oikeuskirjallisuudessaakin, on katsottu, ettei ole mitään syytä, miksei OYL:a voitaisi täydentää johdon lojaliteettivelvollisuudella suoraan lakitekstiin. Täydennystä puoltaa selkeyden tavoite siten, että OYL 1:8:ssä tulisi yksiselitteisesti esiin säännöksen sisältävän myös johdon lojaliteettivelvollisuuden. Arviomuistion ehdotuksessa uusi säädösteksti voisi olla: ”Yhtiön johdolla on lojaliteettivelvollisuus ja yhtiön johdon on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua.” Kuten arviomuistiossakin kuitenkin todetaan, OYL tulee sisältämään aina tulkintaepävarmuutta, jota ei ole mahdollista poistaa määrittelemällä käsitteet tyhjentävästi. Ks. Vahtera – Ruohonen 2016, s. 2–4. Käsitteisiin liittyvä tulkinnan mahdollisuus on Vahteran mukaan katsottava eduksi, sillä tällöin yhteiskunnan ja yhtiökäytäntöjen muutoksiin kyetään vastaamaan joustavasti ilman, että lainsäädäntöä tulee jatkuvasti muuttaa. Ks. tästä Vahtera 2016, s. 2. Ks. myös Airaksinen 2013, s. 457–460 OYL:n onnistuneen uudistuksen tulkinnasta.

⁶⁸ Airaksinen ym. 2010, s. 752–753.

⁶⁹ Ks. esim. Airaksinen ym. 2010, s. 753 sekä Savela 2015, s. 60.

tuottamusarvioon. Jotta vastuu syntyy, siihen tarvitaan jokaiselta henkilöltä hänen oma tuottamuksensa.⁷⁰

Vastuun perustavassa menettelyssä, teossa tai laiminlyönnissä, on oltava kysymys vähintäänkin huolimattomasta, ellei jopa tahallisuudesta⁷¹. Tuomitseminen vahingonkorvaukseen edellyttää siis aina joko tuottamusta (huolimattomuutta) tai kvalifioitua tuottamusta (törkeä huolimattomuutta tai tahallisuutta)⁷². Periaatteessa jo lieväkin huolimattomuus tehtävää hoidettaessa riittää OYL:n mukaiseen vahingonkorvausvastuun perustamiseen yhtiötä kohtaan, tosin tuottamuksen asteella voi olla merkitystä korvausvastuun sovittelun kannalta⁷³. Osakeyhtiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu ei sen sijaan tunne ankaraa vastuuta, joka on tuottamuksesta riippumatonta⁷⁴.

2.3 Hallituksen yhtiöoikeudellisen vastuun ala

2.3.1 Korvausvastuu OYL:n mukaan

OYL 22 luku perustuu pitkälti vuoden 1978 osakeyhtiölain (29.9.1978/734, myöh. VOYL) 15 luvun periaatteille eikä OYL 22 luvun säännöksillä ole tiukennettu korvausvastuuta tai rajoitettu sitä siitä, mitä se on aiemmin ollut⁷⁵. Vahingonkorvauksella itsessään on kaksi pääperiaatetta, preventiivinen eli vahinkoja ennaltaehkäisevä vaikutus sekä reparatiivinen eli vahingonkärsijää hyvittävä vaikutus⁷⁶.

Vahingonkorvausvastuun ensisijainen tarkoitus on, että yhtiön johto, osakkeenomistajat ja tilintarkastajat noudattaisivat OYL:a, yhtiöjärjestystä, muita lakeja ja määräyksiä sekä yhtiön sopimusvelvoitteita. Korvausvastuun sääntelyn taustalla on johdolle asetettu kannustin toimia ja johtaa yhtiötä huolellisesti edistäen yhtiön etua. Toinen

---

⁷⁰ Ks. individuaalisesta tuottamusarviosta tarkemmin esim. KKO 1997:110 sekä Savela 2015, s. 60–61.

⁷¹ Airaksinen ym. 2010, s. 753.

⁷² Tuottamuksella tarkoitetaan vahingon aiheuttajan moitittavaa menettelyä, joka ei kuitenkaan ole ollut tahallista, ks. af Hällström ym. 2014, s. 16 sekä Pönkä 2017, s. 159.

⁷³ Airaksinen ym. 2010, s. 758.

⁷⁴ Ks. esim. Airaksinen ym. 2010, s. 753 ja Pönkä 2017, s. 159.

⁷⁵ Ks. HE 109/2005 vp, s. 194 sekä Siikarla 2006, s. 335.

⁷⁶ Kisanlahti 1999, s. 87 sekä Savela 2015, s. 7.

korvausvastuun tarkoitus on korvata vahingonkärsijälle virheellisestä päätöksestä tai sen täytäntöönpanosta aiheutunut vahinko.⁷⁷ Hallituksen jäsenen tehtävässään toimiminen edellyttää sekä huolellista toimintaa että yhtiön etujen edistämistä, jonka katsotaan sisältävän hallituksen lojaliteettivelvollisuuden yhtiötä ja kaikkia sen osakkeenomistajia kohtaan.

Vahingonkorvausvastuusta säädetään OYL 22 luvussa. OYL:n säännökset muodostavat kuitenkin vain osan yhtiöoikeudellista vastuujärjestelmää, sillä ne kohdistuvat ainoastaan tiettyjen yhtiön sidosryhmien, kuten yhtiön johtoon kuuluvien, yhtiöoikeudelliseen vastuuseen yhtiötä, osakkeenomistajaa ja yhtiön ulkopuolisia kohtaan⁷⁸. Johdon vastuuta koskeva säännös on kaksiosainen, joka perustuu OYL 22:1:ään:

Hallituksen jäsenen, hallintoneuvoston jäsenen ja toimitusjohtajan on korvattava vahinko, jonka hän on tehtävässään 1 luvun 8 §:ssä säädetyn huolellisuusvelvoitteen vastaisesti tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut yhtiölle.

Hallituksen jäsenen, hallintoneuvoston jäsenen ja toimitusjohtajan on korvattava myös vahinko, jonka hän on tehtävässään muuten tätä lakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut yhtiölle, osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle.

Jos vahinko on aiheutettu rikkomalla tätä lakia muulla tavalla kuin pelkästään rikkomalla 1 luvussa tarkoitettuja periaatteita tai jos vahinko on aiheutettu rikkomalla yhtiöjärjestyksen määräystä, vahinko katsotaan aiheutetuksi huolimattomuudesta, jollei menettelystä vastuussa oleva osoita menetelleensä huolellisesti. Sama koskee vahinkoa, joka on aiheutettu 8 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun yhtiön lähipiiriin kuuluvan eduksi tehdyllä toimella.

Hallituksen jäsenen on siis korvattava yhtäältä vahinko, jonka hän on tehtävässään OYL 1:8:ssä säädetyn huolellisuusvelvoitteen vastaisesti tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut yhtiölle (OYL 22:1.1) ja toisaalta vahinko, jonka hän on tehtävässään muuten OYL:a tai yhtiöjärjestystä rikkomalla tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut yhtiölle, osakkeenomistajalle tai muulle taholle (OYL 22:1.2)⁷⁹. Korvausvastuu koskee hallituksen jäsenen toimia tai laiminlyöntejä tehtävässään. Tätä ei tulisi tulkita suppeasti niin, että vastuu hallituksen jäsenen osalta kattaisi vain päätöksenteon hallituksen

---

⁷⁷ Airaksinen – Jauhiainen 2000, s. 369.

⁷⁸ Mähönen ym. 2006, s. 587. OYL:n sääntelyn ulkopuolelle on jätetty yhtiön oma vastuu sekä yhtiön eri sidosryhmiin kuuluvien henkilökohtainen vastuu muulla kuin osakeyhtiöoikeudellisella perusteella.

⁷⁹ Mähönen ym. 2006, s. 592.

kokouksessa, vaan hallituksen jäsenen toimet sekä laiminlyönnit myös muodollisesti kokouksen ulkopuolella voivat muodostaa korvausvastuun⁸⁰.

Vastuun edellytyksenä on luonnollisesti tietty asema yhtiössä ja hallituksen jäsenen kohdalla vahingonkorvausvastuu voi syntyä vain hallituksen jäsenen toimessaan ja tehtävässään aiheutetusta vahingosta⁸¹. Kuten todettua, johdon huolellisuusvelvollisuutta kuitenkin modifioi *business judgement rule*⁸². Riittävänä huolellisuutena voidaan yleisesti pitää sitä, että liiketoimintapäätöksen taustaksi on hankittu tilanteen edellyttämä tieto ja sen perusteella on tehty johdonmukainen päätös tai toimi. Hallituksen jäsenten tai yhtiön muun johdon väliset eturistiriidat eivät saa vaikuttaa päätökseen.⁸³

OYL 22:1.3:n mukaista tuottamusolettamaa sovelletaan, mikäli vahinko on aiheutettu OYL:n yksityiskohtaisia säännöksiä tai yhtiöjärjestystä rikkomalla tai kun kyseessä on lähipiiritransaktio. Yhtiöoikeudellisessa korvausvastuussa tuottamusolettama johtaa siihen, että hallituksen jäsenen katsotaan menettelleen tuottamuksellisesti, ellei hän osoita toimineensa huolellisesti.⁸⁴

2.3.2 Vastuu yhtiötä kohtaan

Hallituksen jäsenen taikka varajäsenen, joka on toiminut varsinaisen hallituksen jäsenen tilalla, vahingonkorvausvastuu yhtiötä kohtaan perustuu siis jo pelkästään OYL 1:8:n vastaiseen toimintaan eli huolellisuusvelvollisuuden rikkomiseen. Korvausvelvollisuus ei edellytä, että hallituksen jäsen muuten rikkoisi OYL:a tai yhtiöjärjestystä taikka muuten menettelisi muunkaan normin vastaisesti⁸⁵. Vastuun perustana on toimessaoloedellytys,

---

⁸⁰ Ks. laajemmin Dotevall 1989, s. 79–84 sekä Airaksinen ym. 2010, s. 755–757.

⁸¹ Virtanen 2011, s. 289.

⁸² Pykäläinen-Syrjänen 2008, s. 424 sekä Mähönen – Villa 2010, s. 441.

⁸³ Kyläkallio ym. 2017, s. 587.

⁸⁴ Siikarla 2006, s. 339 ja Airaksinen ym. 2010, s. 763–764. Tämä periaate poikkeaa deliktivastuun ja vahingonkorvausoikeudellisen yleisen periaatteen lähtökohdista, joiden mukaan sen, joka mieltää itselleen oikeuden vahingonkorvaukseen, on osoitettava tuottamuksen ja muiden vahingon yleisten edellytysten täyttyminen. Tästä eroaa myös vahingon aiheuttaminen kvalifioidulla tuottamuksella, jolloin vahingonkärsijällä on asiasta näyttövelvollisuus.

⁸⁵ af Schultén 2004, s. 625 sekä Airaksinen ym. 2010, s. 758.

joten vastuu syntyy vain, mikäli hallituksen jäsen on aiheuttanut vahingon hallituksen jäsenen ominaisuudessa⁸⁶.

Edellä mainittu sisältää ajatuksen siitä, että hallituksen jäsenen olisi pitänyt tehdessään tietyn toimen tai jättäessään toimen tekemättä pohtia, että sen seurauksena yhtiö asetetaan alttiiksi riskille vahingon aiheutumisesta, mikä niissä olosuhteissa ei ole hyväksyttävää⁸⁷. Mitä OYL 6:4:ssä säädetään hallituksen jäsenen esteellisyydestä, voidaan pitää lojaliteettivelvollisuuden ilmentymänä⁸⁸. Mikäli hallituksen jäsen on aiheuttanut yhtiölle vahinkoa esteellisyyssäännöstä rikkomalla, hän on toiminut samalla yhtiön edun vastaisesti⁸⁹. Huolellisuutta arvioidaan sen perusteella, mitä vastaavassa asemassa olevalta henkilöltä voidaan objektiivisesti arvioiden vaatia, kun edellytetään, että henkilö toimii huolellisuusvelvoitteen mukaan⁹⁰. Toisaalta, kun pohditaan yhtiön etua, ongelmalliseksi tulee se, että yhtiöllä sinänsä ei ole mitään itsenäistä olemusta eikä omia intressejä, vaan yhtiön etu rinnastetaan lopulta yhtiön eri intressitahojen, kuten osakkeenomistajien etuihin⁹¹.

Korvausvastuu arvioidaan aina kunkin jäsenen kohdalla erikseen. Mikäli hallituksessa on sovittu jäsenten kesken tehtävien jaosta, jaolla voi olla merkitystä vastuun arvioimisessa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö muilla jäsenillä olisi velvollisuutta valvoa muiden jäsenten toimintaa. Korvausvastuu saattaa seurata myös esimerkiksi ylemmän toimielimen päätöksen noudattamatta jättämisestä tai alemman toimielimen tai yhtiön työntekijöiden asianmukaisen valvonnan laiminlyömisestä. Korvausvastuu voi perustua lisäksi niin kutsuttuun esittelijänvastuuseen tai valintatuottamukseen.⁹² Toisaalta, hallituksen jäsenen yhtiöoikeudellisen korvausvastuun syntyminen yhtiötä kohtaan on

---

⁸⁶ Ks. Toiviainen 1988, s. 265; Savela 2015, s. 12 sekä Kyläkallio ym. 2017, s. 587.

⁸⁷ Kyläkallio ym. 2017, s. 588. Vrt. kuitenkin Helsingin HO 8.7.2004 S 03/1287, jossa oli kyse osakeyhtiön toimitusjohtajan ja hallituksen jäsenten vahingonkorvausvastuusta vakuudettomassa luottomyynnissä. Hovioikeuden, joka ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä, mukaan yhtiön johtoa ei ole perusteltua asettaa korvausvastuuseen liiketoiminnallisesta riskinotosta, mikäli toimintaa voi pitää tekohetkellä rationaalisena. Ks. tästä tarkemmin myös Vahtera 2004, s. 10–12.

⁸⁸ Mähönen – Villa 2015, s. 392.

⁸⁹ Nyström 2014, s. 15. Ks. myös Helsingin HO 29.1.2013 S 11/2868, jossa arvioitiin muun muassa hallituksen jäsenen huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuutta, tuottamusarviointia ja yhtiön edun vastaisuutta silloin, kun hallituksen jäsen toimii kahden eri osakeyhtiön hallituksen jäsenenä.

⁹⁰ Kyläkallio ym. 2017, s. 587. Tosin, vaikka yhtiön johtohenkilö tavoittelee tai ilmoittaa tavoitelleensa yhtiön etua, pelkkä maininta tästä ei poista vastuuta lain tai muiden velvoitteiden vastaisista toimista. Ks. Savela 2015, s. 74.

⁹¹ Savela 2015, s. 74.

⁹² Ks. tarkemmin vastuutyypeistä Airaksinen ym. 2010, s. 758–759.

riippumaton siitä, mitä normia on rikottu. Korvausvastuu syntyy pelkästään jo sillä perusteella, että hallituksen jäsen on toiminut häntä hallituksen jäsenenä velvoittavien normien vastaisesti.⁹³

2.3.3 Vastuu muuta kuin yhtiötä kohtaan

Hallituksen jäsenen on korvattava myös vahinko, jonka hän tehtävässään muuten OYL:a tai yhtiöjärjestyksestä rikkomalla tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttaa joko osakkeenomistajalle tai muulle taholle, kuten yhtiön velkojalle⁹⁴. Vastuu suhteessa muuhun kuin yhtiöön siis edellyttää, että OYL:a on rikottu muuten kuin OYL 1:8:n huolellisuusvelvollisuuden osalta tai rikkomalla yhtiöjärjestyksen määräyksiä taikka OYL:iin rinnastuvia normeja. Vastuun syntyminen edellyttää vähintään lievää tuottamusta, joten OYL:n tai yhtiöjärjestyksen rikkomista tarkoittavan menettelyn on tullut johtua vähintäänkin huolimattomuudesta, ellei jopa tahallisuudesta.⁹⁵ Momentissa mainitaan myös vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan, mutta sen merkityksellä on vain selventävä vaikutus, sillä korvausvelvollisuus syntyy joka tapauksessa jo 1 momentissa tarkoitetun yleisen huolellisuusvelvollisuuden rikkomisen johdosta.⁹⁶

Mikäli osakkeenomistaja tai kolmas taho vaatii korvausta, hänen on kyettävä osoittamaan tietty OYL:n säännös tai yhtiöjärjestyksen määräys, jota rikkomalla kyseinen vahinko on aiheutettu⁹⁷. Oikeuteen saada vahingonkorvausta saattaa vaikuttaa oppi normin suojatarkoituksesta, jonka mukaan vastuun syntyminen edellyttää, että rikottu normi on

---

⁹³ Toiviainen 1988, s. 266–267 sekä Savela 2015, s. 74.

⁹⁴ Ks. tarkemmin vastuusta suhteessa yhtiön velkoihin esim. Savela 2015, s. 148 sekä Kyläkallio ym. 2017, s. 605–608. Ks. KKO 1992:66, jossa osakkeenomistaja, joka oli noudattanut hallituksen antamaa virheellistä lunastusohjetta, oli oikeutettu saamaan korvausta hallituksen jäseneltä, joka oli rikkonut yhtiöjärjestyksen määräystä lunastusohjetta antaessaan. Yhtiö oli korvausvastuussa yhteisvastuullisesti hallituksen jäsenen kanssa osakkeenomistajaa vastaan osakkeenomistajan lunastusoikeuden menettämisestä. Ks. myös Kyläkallio ym. 2017, s. 607.

⁹⁵ Ks. HE 27/1977, s. 110; Airaksinen ym. 2010, s. 762 sekä Savela 2015, s. 142. OYL:n tai yhtiöjärjestyksen rikkominen jo sinänsä kuitenkin perustaa usein oletettaman tuottamuksesta. Ks. OYL:iin rinnastuvista säännöksistä Savela 2015, s. 144–146.

⁹⁶ HE 109/2005 vp, s. 195 sekä Airaksinen ym. 2010, s. 760. Yhtiön osakkeenomistaja tai esimerkiksi velkoja ei voi vaatia korvausta pelkästään sen perusteella, että hallituksen jäsen on laiminlyönyt OYL 1:8:n mukaisen velvollisuutensa toimia huolellisesti edistäen yhtiön etua.

⁹⁷ Airaksinen ym. 2010, s. 760. Vastuuperuste voi olla esimerkiksi yhdenvertaisuusperiaatteen rikkominen tai mikä tahansa OYL:sta tai yhtiöjärjestyksestä seuraava erityisen velvollisuuden rikkominen.

tarkoitettu suojaamaan sitä tahoa, jonka kärsimästä vahingosta on kyse⁹⁸. Aiemmin on esitetty, ettei yhtiöoikeudessa olisi vastaavaa edellytystä, mutta ratkaisun KKO 2012:65 katsotaan vahvistavan normin suojatarkoituksen -vaatimuksen soveltuminen OYL:n mukaiseen korvausvastuuseen⁹⁹.

KKO 2012:65. Osakeyhtiön hallituksen jäsenen vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan edellyttää sitä, että voidaan riittävän yksilöidysti osoittaa hallituksen jäsenen tahallisen tai tuottamuksellisen toiminnan olevan korvausvelvollisuuden perustavassa syy-yhteydessä yhtiölle aiheutuneeseen vahinkoon. Keskeistä on se, onko hallituksen jäsenen aiheuttamaksi väitetty vahinko syntynyt hänen laiminlyötyään noudattaa sellaista toimintavelvoitetta, jonka tarkoituksena on ehkäistä niiden vahinkojen syntymistä, mistä nyt on kysymys.

Se, että hallituksen jäsen on myötävaikuttanut yhtiön ja yhtiön sopimuskumppanin välisen sopimuksen rikkomiseen, ei tarkoita, että hallituksen jäsen olisi OYL:sta johtuvan korvausvastuun muodossa henkilökohtaisessa vastuussa sopimuksen täyttämisestä suhteessa yhtiön sopimuskumppaniin. Sopimuksista vastaa sopimuskumppanina yhtiö, eivätkä sen johtajat¹⁰⁰. Vastuu seuraa ainoastaan OYL:n tai yhtiöjärjestyksen rikkomisesta.¹⁰¹ Koska osakeyhtiö on pääomayhtiönä erillinen sekä osakkeenomistajista että johtohenkilöistä, ainoastaan yhtiö on vastuussa sen puolesta tehdyistä velvoitteista ja sitoumuksista¹⁰².

Pääsääntö siis on, että yhtiö on vastuussa sopimuskumppaneilleen sekä kolmansille, kuten velkojille. Lisäksi, velkojan vahingonkorvausoikeus aktualisoituu käytännössä vain silloin, kun yhtiö on ajautunut konkurssiin. Velkojien tuleekin kohdistaa vaatimuksensa lähtökohtaisesti yhtiölle, mutta poikkeustilanteissa velkoja voi esittää korvausvaatimuksensa suoraan yhtiön johdolle.¹⁰³ Koska korvausta ei aina ole mahdollista saada yhtiöltä, osakkeenomistajilla sekä velkojilla on oltava mahdollisuus

---

⁹⁸ Ks. normin suojatarkoituksesta tarkemmin esim. Nyström 2012, s. 7 ss; Nyström 2013, s. 7 ss sekä Savela 2015, s. 313 ss. Vrt. HE 27/1977 vp, s. 110; af Schultén 2004, s. 632 sekä Kyläkallio ym. 2017, s. 606. Vastaavasti Huttunen 2001, s. 67 toteaa, ettei rikotun normin ratiolla ole ainakaan yleensä merkitystä.

⁹⁹ Dotevall 1989, s. 451 sekä Savela 2015, s. 313. Ruotsissa yhtiöoikeudessaakin on voimassa oppi normin suojatarkoituksesta ”normskyddsläran”, jonka mukaan vahingonkorvaukseen on oikeutettu vain se, jonka suojaksi normi on säädetty.

¹⁰⁰ Ks. KKO 1999:27 sekä Savela 2015, s. 142.

¹⁰¹ HE 109/2005 vp, s. 195.

¹⁰² Siikarla 2006, s. 338.

¹⁰³ Virtanen 2011, s. 311.

esittää korvausvaatimuksensa suoraan yhtiön johdolle¹⁰⁴. Osakkeenomistajia suojaa erityisesti OYL 1:7:ssä säädetty yhdenvertaisuusperiaate¹⁰⁵.

OYL 22:7.4:n mukaan osakkeenomistajalla ei kuitenkaan ole oikeutta saada korvausta yhtiölle aiheutetuista vahingoista. Osakkeenomistaja ei siis saa hallituksen jäseneltä korvausta pelkästään sen perusteella, että hallitus on aiheuttanut toimessaan yhtiölle sellaista vahinkoa, joka on aiheuttanut osakkeen arvon alentumista, ja jonka se olisi velvollinen korvaamaan yhtiölle. Vastaavaa säännöstä ei ole muita kuin osakkeenomistajia kohtaan, mikä on luonnollista sikäli, että muut kuin osakkeenomistajat eivät yleensä edes kärsi välillistäkään vahinkoa sen johdosta, että osakeyhtiö kärsii vahinkoa.¹⁰⁶ Säännöksellä on keskeinen merkitys hallituksen vahingonkorvausvastuuta arvioitaessa erityisesti osakkeenomistajan näkökulmasta. Käytännössä kyseinen OYL:n säännös rajoittaa huomattavasti osakkeenomistajan mahdollisuuksia saada Suomessa korvausta suoraan hallitukselta.

2.3.4 Tuottamusolettama

Hallituksen jäsenten vastuu ei ole kollegiaalista, vaan se perustuu aina henkilökohtaiseen tuottamusarvioon. Vastuun syntymiseen vaaditaan jokaisen henkilön osalta hänen oma tuottamuksensa.¹⁰⁷

KKO 1997:110. Liikepankille oli johtokunnan huolimattomasta luotonannosta aiheutunut luottotappioita. Kysymys oli johtokunnan jäsenten ja varajäsenen vahingonkorvausvastuusta sekä korvauksen sovittelusta. Kantaja vaati vahingonkorvausta kahdeksalta johtokunnan henkilöltä. Korkeimmassa oikeudessa oli kuitenkin kysymys vain neljän johtohenkilön vastuusta.

Tuottamuksen asteet ovat lievä, tavallinen ja törkeä tuottamus sekä tahallisuus. Jo lievä tuottamus riittää synnyttämään OYL:n mukaisen korvausvastuun hallituksen jäsenen osalta. Lieväkin tuottamus edellyttää kuitenkin vaadittavan huolellisuuden laiminlyöntiä.

---

¹⁰⁴ Virtanen 2011, s. 285–287.

¹⁰⁵ Ks. yhdenvertaisuusperiaatteesta osakeyhtiössä tarkemmin Pönkä 2012 ja erityisesti yhdenvertaisuusperiaatteen rikkomisesta johtuvasta korvausvastuusta Pönkä 2012, s. 423–427.

¹⁰⁶ On kuitenkin katsottu, että osakkeenomistajalla pitäisi olla mahdollisuus vaatia suoraan itselleen korvausta, vaikka vahinko kiertyisikin osakkeenomistajalle muodollisesti yhtiön kautta. Ks. Kyläkallio ym. 2017, s. 606–607. Vrt. tästä HE 109/2005 vp, s. 32.

¹⁰⁷ Savola 2015, s. 60–61.

Aste-eroilla ei kuitenkaan ole merkitystä hallituksen jäsenen vastuun syntymisen kannalta, vaan merkitys korostuu lähinnä sovittelun kautta vahingonkorvausmäärän suuruudessa.¹⁰⁸

Hallituksen esityksessä OYL:iin ehdotettiin johtohenkilöiden osalta nimenomaista mainintaa tuottamusolettamasta.¹⁰⁹ Tavallisesti siis sillä, joka väittää olevansa oikeutettu vahingonkorvaukseen, on todistustaakka tuottamuksen olemassaolosta¹¹⁰. Tuottamusolettamaa sovelletaan ensinnäkin silloin, mikäli vahinko on aiheutettu OYL:n yksityiskohtaisia säännöksiä tai yhtiöjärjestyksen määräyksiä rikkomalla. Tällöin hallituksen jäsenen on osoitettava menetelleensä huolellisesti korvausvastuun välttämiseksi. Tuottamusolettamaa sovelletaan myös silloin, kun vahingon aiheuttaminen on tapahtunut yhtiön lähipiiriin kuuluvan eduksi tehdyllä oikeustoimella tai muulla siihen rinnastettavalla järjestelyllä, jota kutsutaan lähipiiritransaktioksi.¹¹¹ Lähtökohtana pidetään yleisen elämäkokemuksen nojalla sitä, että kyseessä on tuottamuksellinen menettely¹¹². Säännöksen soveltaminen ei edellytä näyttöä siitä, että tarkoituksena oli edun tuottaminen lähipiirille, vaan riittää, että toimi on objektiivisesti arvioiden tapahtunut lähipiirin eduksi¹¹³.

Tuottamusolettamaa ei myöskään voi kumota esimerkiksi tietämättömyyteen vedoten, sillä hallituksen jäsenen on selvitettävä ja oltava tietoinen OYL:n sekä yhtiöjärjestyksen sisällöstä¹¹⁴. Käännetty todistustaakka koskee kuitenkin ainoastaan tavallista tuottamusta¹¹⁵. Mikäli siis vahingonkärsijä väittää vahingon aiheutetuksi tahallisesti tai törkeästi tuottamuksesta, hänellä on lähtökohtaisesti näyttövelvollisuus väittämästään¹¹⁶.

---

¹⁰⁸ Savela 2015, s. 62.

¹⁰⁹ Ks. HE 109/2005 vp, s. 194.

¹¹⁰ Siikarla 2006, s. 340–341.

¹¹¹ Airaksinen ym. 2010, s. 763–764; Mähönen – Villa 2010, s. 449; Virtanen 2011, s. 308 sekä Kyläkallio ym. 2017, s. 589.

¹¹² OYL 22:1.3 koskee kuitenkin vain tavallista tuottamusta. Ks. Kyläkallio ym. 2017, s. 589.

¹¹³ Airaksinen ym. 2010, s. 763–764 sekä Savela 2015, s. 59 ss. Ks. lähipiirisuhteesta esim. HE 109/2005 vp, s. 95–96 sekä 195 sekä Virtanen 2011, s. 309. Virtasen mukaan korvausvastuun on synnyttävä myös silloin, kun johdon pyrkimyksenä on ollut hyödyttää lähipiiriä ja yhtiölle on tästä johtuen aiheutunut vahinkoa, vaikka lähipiiri ei olisikaan suoranaisesti hyötynyt toiminnasta.

¹¹⁴ Virtanen 2011, s. 308.

¹¹⁵ Ks. käännetystä todistustaakasta esim. Savela 2015, s. 310, 346 sekä 348–357.

¹¹⁶ HE 109/2005 vp, s. 196; Airaksinen ym. 2010, s. 765 sekä Kyläkallio ym. 2017, s. 589.

Vaikka tuottamusolettama soveltuisikin asiassa, kantajan asiana on näyttää toteen muut vahingonkorvauksen yleiset edellytykset¹¹⁷.

Kouvolan HO 21.1.2014 S 13/374. Yhtiö oli antanut emoyhtiölle OYL 13 luvun vastaiseksi katsotun lainan. Todistustaakka kääntyi tämän sekä lähipiiriluoonteen vuoksi. Käännetystä todistustaakasta huolimatta yhtiön toimitusjohtaja sekä muut hallituksen jäsenet kuin puheenjohtaja vapautettiin vastuusta.

On yleisesti katsottu, että OYL:n oikeussuojajärjestelmän tietty ydinalue on pakottavaa oikeutta OYL 22:9:n mukaan siten, ettei siitä voida poiketa yhtiöjärjestyksen määräyksellä.¹¹⁸ OYL:n esitöissä kuitenkin nimenomaisesti mainitaan, että OYL 22:9.3:n säännökset ”eivät estä yhtiötä esimerkiksi hankkimasta vastuuvakuutusta johtohenkilön aiheuttamien vahinkojen varalle”¹¹⁹. Vastuun rajoittaminen on siis mahdollista vain tietyin edellytyksin.¹²⁰

---

¹¹⁷ Airaksinen ym. 2010, s. 765. Vahingonkorvauksen muut edellytykset koskevat esimerkiksi vahingon aiheutumista, määrää sekä vahingon ja vastuuperusteen välistä syy-yhteyttä.

¹¹⁸ Yhtiöjärjestyksen määräyksellä ei voida rajoittaa yhtiön johdon vastuuta muita vahingon kärsineitä, kuten osakkeenomistajaa tai velkojaa kohtaan. Korvausvastuun rajoittaminen on säännöksen mukaan mahdollista ainoastaan yhtiötä kohtaan, mutta tältäkin osin yhtiön oikeuksien kaventaminen on suhteellisen rajattua. Ks. Airaksinen ym. 2010, s. 800–801 sekä Immonen – Nuolima 2017, s. 283.

¹¹⁹ HE 109/2005 vp, s. 203.

¹²⁰ Ks. HE 109/2005 vp, s. 203 sekä Siikarla 2006, s. 335.

3 VASTUUVAKUUTUS JOHDON VASTUURISKIEN HALLINNASSA

3.1 Vastuuvakuutuksen tavoite ja historiaa

Vakuutus sopimus on kaksipuolisesti velvoittava sopimus¹²¹. Vakuuttamisen tarkoituksena on korvata syntynyt vahinko siinä laajuudessa kuin vakuutus sopimuksessa on sovittu¹²². Vakuutuksenantajalla on velvollisuus kantaa vakuutus sopimuksessa sovittu riski ja vakuutustapahtuman sattuessa maksaa sopimuksen mukainen korvaus. Vakuutuksenottajalla on puolestaan velvollisuus maksaa vakuutusmaksu.¹²³ Vastuuvakuutus on yleisesti vakuutus, joka korvaa vakuutus sopimuksessa määritellyt vakuutetun aiheuttamat vahingot, joista hän on vahingonkorvausoikeuden mukaan vastuussa¹²⁴. Kotimainen yritys johdon vastuuvakuutus on sidottu nimenomaan Suomen OYL:n vastuujärjestelmään. Vastuuvakuutuksesta sovittaessa tiedetään vain vahingon aiheuttaja, mutta ei sitä, kenelle vahinko sattuu, kuinka suuri vahinko on taikka millä tavalla vahinko on aiheutettu. Kaikki nämä etukäteen tiedostamattomat seikat otetaan huomioon vastuuvakuutuksen rakenteessa.¹²⁵

Vakuutustoiminnan tarkoituksena pidetään riskin ajallista jakamista useiden yksilöiden kannettavaksi¹²⁶. Kyse on vahinkotapahtumasta aiheutuvien taloudellisten tappioiden siirtämisestä tai kohdistamisesta vakuutusehtojen rajoissa vakuutusyhtiön maksettavaksi¹²⁷. Vakuutuksella riskin kustannusrasite yhtäältä siirretään yhtiön johtohenkilöiltä yhtiölle ja lopulta vakuutusyhtiölle, mutta vakuutettaessa kustannusrasite toisaalta tasaantuu ajallisesti¹²⁸. Vakuutetun johtohenkilön näkökulmasta

---

¹²¹ Hoppu – Hemmo 2006, s. 122.

¹²² Erola – Louto 2000, s. 160.

¹²³ Hoppu – Hemmo 2006, s. 122.

¹²⁴ Savola 1998, s. 52 sekä af Hällström ym. 2014, s. 88.

¹²⁵ af Hällström ym. 2014, s. 88.

¹²⁶ Kisanlahti 1999, s. 94.

¹²⁷ Lintumaa 2004, s. 410 sekä Baker – Griffith 2010, s. 44. Ks. tarkemmin vakuutustapahtumasta ja sen määritelmästä esim. Hoppu – Hemmo 2006, s. 173 ss.

¹²⁸ Strömberg 2004, s. 417; Baker – Griffith 2010, s. 44 sekä af Hällström ym. 2014, s. 87. Vahingon tahallinen aiheuttaminen on kuitenkin rikos, josta säädetään rikoslaissa (19.12.1889/39). Rangaistus seuraamusten osalta myöskään kansainvälinen D&O-vakuutus ei anna suojaa.

vakuutussopimusta voidaan pitää vastuuta rajoittavan tai vastuun poistavan sopimusehdon kaltaisena vastuuriskin siirtävänä sopimuksena¹²⁹, vaikka vastuu ei käytännössä poistu, vaan vastuun taloudelliset tappiot vyörytetään, toisin sanoen pulverisoidaan eteenpäin¹³⁰.

Pitkällä aikavälillä vastuuvakuutus johtaa riskin tasaamiseen ja jakamiseen, sillä yhtiö voi muuttaa vastuuvakuutuksen avulla satunnaisesti vuosittain vaihtelevan vahingonkorvausmenonsa tasaiseksi vakuutusmaksuin perittäväksi vuosikustannukseksi¹³¹. Riskin ajallisen tasaamisen lisäksi vastuuvakuutus antaa suojaa perusteettomia vahingonkorvausvaatimuksia vastaan vakuutusyhtiön selvittäessä, onko vakuutuksenottaja taikka vakuutettu korvausvastuussa. Toisaalta vastuuvakuutus parantaa myös vahingonkäräjien asemaa vahingon aiheuttajan maksukyvyn osalta.¹³² Kuten todettua, vakuuttaminen ei poista kuitenkaan kaikkia riskejä ja lisäksi omavastuu sekä mahdolliset piilomenetykset jäävät aina yhtiön itsensä sekä johtohenkilön kannettavaksi¹³³.

Yritysjohdon vastuuvakuutuksessa tyypillisesti yhtiön hallintoelinten jäsenet, siis toimitusjohtaja, toimitusjohtajan sijainen sekä hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenet varajäsenineen, ovat vakuutettuina. Vakuutuksenottajana on yhtiö, joten vakuutussopimus solmitaan osakeyhtiön ja vakuutusyhtiön välille.¹³⁴ On harvinaisempaa, että yksittäiset hallituksen jäsenet ottaisivat itse vastuuvakuutuksen kattamaan mahdollisesti aiheuttamiaan vahinkoja.¹³⁵ Keskeisin ero vastuuvakuutuksen ja muun vahinkovakuutuksen välillä on se, että välittömän vahingon kärsineenä on muu kuin

---

¹²⁹ Cane 1996, s. 417.

¹³⁰ Lyytikäinen 1999, s. 143. Vakuutuksenottaja siirtää riskin vahinkotapahtuman toteutumisesta vakuutussopimuksella vakuutuksenantajan kannettavaksi. Vaikka vahingon aiheutuminen onkin yksittäisen toimijan kohdalla epävarmaa, vakuutusyhtiö laskee tapahtuman todennäköisyyden ja hajauttaa kannettavakseen ottamansa riskin myöntämällä vakuutuksia. Riski jakautuu useille vakuutuksenottajille tasaisesti kunkin suorittaessa osansa vakuutusmaksun muodossa. Mainittua ilmiötä kutsutaan myös pulverisointivaikutukseksi.

¹³¹ Strömberg 2004, s. 417.

¹³² Strömberg 2004, s. 417 sekä Lintumaa 2004, s. 411.

¹³³ Lintumaa 2004, s. 411 sekä af Hällström ym. 2014, s. 86–87.

¹³⁴ Egger ym. 2015, s. 827.

¹³⁵ Savela 1998, s. 52.

vakuutuksenottaja tai vakuutettu¹³⁶. Vastuuvakuutus otetaan kolmatta kohtaan aiheutetusta vahingosta¹³⁷.

Vahingon korvaaminen tapahtuu käytännössä siten, että vakuutuksenantaja sitoutuu korvaamaan vakuutuksenottajalle sen määrän, minkä tämä on joutunut suorittamaan vahingonkärsijälle vakuutetun taikka vakuutettujen puolesta¹³⁸. Korvaus suoritetaan periaatteessa siis vakuutetulle eikä kolmannelle, jota kohtaan vakuutettu on korvausvelvollinen¹³⁹. Periaatetta siitä, että vakuutettu taikka vakuutuksenottajayhtiö saa korvauksen vakuutuksenantajalta, tukee myös eräiden vakuutusyhtiöiden vastuuvakuutusehdot, joiden mukaan vakuutusyhtiö korvaa vakuutuksen piirissä olevalle yhtiölle mahdollisesti aiheutuneet kulut sitä osin kuin yhtiö on maksanut vakuutettujen johtohenkilöiden puolesta vakuutuksesta korvattavia vahinkoja tai kuluja edellyttäen, että vakuutusyhtiö olisi korvannut vakuutuksen ehtojen mukaisesti kyseessä olevat kulut suoraan vakuutetulle¹⁴⁰.

Vastuuvakuutuksen tarkoitus eroaa lakisääteisen vakuutuksen tarkoituksesta. Lakisääteisen vakuutuksen ensisijaisena tavoitteena on vahingonkärsijän aseman turvaaminen, kun taas vapaaehtoisen vastuuvakuutuksen ensisijainen tarkoitus on suojata vahingon aiheuttajaa eli vakuutuksenottajaa ja muuta vakuutettua. Vaikka vastuuvakuutus toimii ensisijaisesti vakuutetun yritysjohton suojana, myös vahingonkärsijä saa käytännössä vastuuvakuutuksesta suojaa, sillä vakuutus antaa hänelle vahingonkorvausoikeuden mukaisen, oikean suuruiseksi mitoitettun korvauksen vakuutuksen piiriin kuuluvissa vahingoissa eikä oikeus korvaukseen ole riippuvainen ainoastaan vahingon aiheuttajan maksukyvyistä¹⁴¹. Vakuutuksen tarve perustuu

---

¹³⁶ Palmunen 1996, s. 88.

¹³⁷ Määritelmä on osittain kuitenkin yhtiöoikeuden kannalta ristiriitainen, sillä johdon vastuuvakuutus saattaa antaa suojaa myös yhtiön ajamia kanteita vastaan sen ollessa vahingonkärsijä, vaikka se on myös vakuutuksenottaja. Mikäli yhtiön ajamat kanteet korvataan vastuuvakuutuksesta, voisi kuitenkin ajatella olevan yhtiön hyöty, että se saa kompensatiota johdon sille aiheuttamista vahingoista.

¹³⁸ Hoppu – Hemmo 2006, s. 315.

¹³⁹ Ks. Hemmo 2018, s. 109. Vrt. Strömberg 2004, s. 436 sekä af Hällström ym. 2014, s. 90 ja 112, joiden mukaan korvaus maksetaan suoraan vahingonkärsijälle eikä vakuutuksenottajalle, jolloin korvausvelvollisen omavastuu vähennetään suoraan korvattavasta määrästä.

¹⁴⁰ Näin on määritelty esimerkiksi OP:n johdon laajassa vastuuvakuutuksessa, ks. ehtokohta 3.1.B. Myös LähiTapiolan vastuuvakuutuksen yhteiset ehdot, erityisesti kohdat 5.1 ja 5.2 antavat viitteitä siitä, että koska korvauksenhakija ja vahinkoilmoituksen tekijä on yleensä vakuutettu johtohenkilö, vakuutuksenottajayhtiö saa korvauksen jälkepäin vakuutuksenantajalta, mikäli vahinko on kuulunut vastuuvakuutuksen piiriin.

¹⁴¹ Palmunen 1996, s. 88; Strömberg 2004, s. 417 sekä Könkkölä 2005, s. 454.

ensisijaisesti siihen, että yritystoiminnassa on tapana ottaa riskejä, jotka ovat yksittäisen johtajan varallisuuteen nähden liian suuria. Koska jo lievä huolimattomuus johtohenkilön toiminnassa voi aiheuttaa korvausvastuun, johtohenkilön omaisuuden arvo voi ylittyä ilman vastuuvakuutuksen tuomaa turvaa.

Vahingonkorvausvastuun rajaaminen ja hallinta ei myöskään ole riittävää pelkästään vahingonkorvausoikeudellisen normiston perusteella, sillä kun arvioidaan 1990-luvulla tuomittujen miljoonakorvausten kohtuullisuutta yksityishenkilön varallisuuteen nähden, oikeusperiaatteiden toimivuus voidaan jopa kyseenalaistaa¹⁴². Vastuuvakuutukset ovat nousseet aiempaa tärkeämmiksi yritysjohton vastuiden kasvaessa ja vahingonkorvausvaatimusten esittämisherkkyiden lisääntyessä¹⁴³. AIG:n mukaan vuosien 2007–2011 aikana AIG:n johdon vastuuvakuutuksiin ilmoitettujen vahinkojen määrä kasvoi Euroopassa 63 prosenttia¹⁴⁴.

Johdon vastuuvakuutus eli D&O-vakuutus esiteltiin ensimmäisen kerran Saksassa vuonna 1895, mutta sitä pidettiin moraalittomana ja vakuutus kiellettiin hyvin pian esittelynsä jälkeen. Vuoden 1929 aikaisen suuren pörssiromahduksen jälkeen Yhdysvalloissa ryhdyttiin säättämään uusia lakeja sijoittajien suojelemiseksi ja ehkäisemään yhtiön johtoa käyttämästä yhtiön antamaa *indemnity*-sitoumusta¹⁴⁵ hyväkseen osakkeenomistajien kustannuksella.¹⁴⁶ 1930-luvun Yhdysvaltojen suuren lamakauden aikana yritysten ei sallittu hyvittää ja vapauttaa johtohenkilöitään korvausvaatimuksista *indemnity*-sitoumuksen perusteella, minkä seurauksena

---

¹⁴² Ks. KKO 1997:110 sekä KKO 1997:111. Ks. myös KKO 2001:36, jossa korvausvastuuta ei edes soviteltu.

¹⁴³ Savela 1998, s. 52 sekä Strömberg 2004, s. 464. Ks. myös Lin ym. 2013, s. 37, jonka mukaan Yhdysvalloissa sekä Kanadassa enemmistöllä julkisten osakeyhtiöiden johdoista on D&O-vakuutus.

¹⁴⁴ Ks. AIG:n johdon vastuuvakuutuksen tuoteseloste, s. 3.

¹⁴⁵ *Indemnity*-sitoumuksella tarkoitetaan yleisesti sitoumusta vastata sopimusosapuolelle syntyvästä korvausvelvollisuudesta. Korvausvelvollisuus kanavoidaan sitoumuksen kautta vahingonkärsijän kanssa ensivastuusuhteessa olevalta taholta eli yhtiön johdolta eteenpäin yhtiölle. Yhdysvalloissa *corporate indemnification* omaa suuren painoarvon, sillä toisin kuin Suomessa, molemmat osapuolet lähtökohtaisesti vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan. Suomessa ei ole erillistä *corporate indemnification* -säännöstä, mutta *indemnity*-sitoumuksen ja johdon vastuuvakuutuksen henkilöasetelmaa voidaan kuitenkin pitää samankaltaisena. Ks. tarkemmin esim. Hemmo 2007, s. 6; Dotevall 2007, s. 75–76 sekä Könkkölä 2009a, s. 15. *Indemnity*-sitoumuksen johdon vahingonkorvausvastuun hallintakeinona ei kuitenkaan perehdytä tarkemmin tutkielman rajaussyistä.

¹⁴⁶ Egger ym. 2015, s. 827.

vakuutusyhtiö Lloyd's markkinoidensa ensimmäisenä esitteli vakuutussopimuksensa, joka oltiin suunniteltu suojelemaan yhtiöiden johtohenkilöitä¹⁴⁷.

Lloyd's of London suunnitteli ja lanseerasi maailman ensimmäisen yritysjohton vastuuvakuutussopimuksen vuonna 1934¹⁴⁸, mutta vasta 1980-luvulta lähtien markkinat myös Euroopassa alkoivat perusteellisesti kehittyä D&O-vakuutuksen osalta¹⁴⁹. Sitten yritysjohton vastuuvakuutuksesta tuli amerikkalainen vientituote¹⁵⁰. Enemmistöllä yhdysvaltalaisista julkisista osakeyhtiöistä on D&O-vakuutus¹⁵¹. Yritysjohton vastuuvakuutus vaihtelee kuitenkin suuresti eri vakuutuskulttuureissa. Vaikka esimerkiksi Yhdysvalloissa se on ollut tärkeä jo yli 80 vuoden ajan, Euroopassa vastuuvakuutus yleistyi laajemmin vasta 1990-luvulla¹⁵². Myös Euroopassa maiden välillä on huomattavia eroja vastuuvakuutuksen sisällön ja sen käytön yleisyyden välillä¹⁵³.

Suomessa vastuuvakuutus yleistyi tosin jo 1980-luvulla VOYL:n myötä. 1990-luvun pankkikriisi sekä siitä aiheutuneet runsaat oikeudenkäynnit pankkien hallituksia, johtokuntia sekä toimitusjohtajia vastaan nopeuttivat vastuuvakuutuksen kehitystä.¹⁵⁴ Kehitystrendin taustalla tänäkin päivänä voidaan nähdä lisääntyvä sääntely ja viranomaisvalvonta, osakkeenomistajien aktivoituminen, kansainvälistyvä toimintaympäristö ja haasteellinen yleinen taloudellinen tilanne. Kiinnostus yritysjohtajien toimia kohtaan sekä tietoisuus johtajien velvollisuuksista ja vastuista on myös lisääntynyt¹⁵⁵.

Yhteyttä johdon vastuuvakuutuksen ja korvausvaatimusten esittämisherkkyyden välillä on tutkittu oikeuskirjallisuudessa paljon erityisesti kansainvälisesti. On katsottu, että

---

¹⁴⁷ Ks. D&O-vakuutuksen historiasta esim. Baker – Griffith 2010, s. 42 ss; Egger ym. 2015, s. 827 sekä <<http://www.discoverdando.com/a-short-history-of-dando-insurance/>>.

¹⁴⁸ Ks. <<https://www.lloyds.com/news-and-insight/news-and-features/market-news/industry-news-2014/do-consortium-agreement-strengthens-lloyds-position-in-us>>.

¹⁴⁹ Ks. esim. Egger ym. 2015, s. 827.

¹⁵⁰ Baxter 1995, s. 538.

¹⁵¹ Baker – Griffith 2010, s. 44 sekä Egger ym. 2015, s. 827. Yhdysvalloissa noin 95 prosenttia Fortune 500 -yhtiöistä eli yhdysvaltalaisista julkisista osakeyhtiöistä järjestettynä liikevaihdon mukaiseen suuruusjärjestykseen on hankkinut D&O-vakuutuksen. Sen sijaan esimerkiksi Saksassa noin 70 prosentilla kaikista yrityksistä on johdon vastuuvakuutus. Suomessa vastaavaa tilastotietoa ei ole julkisesti esitetty.

¹⁵² af Hällström ym. 2014, s. 158.

¹⁵³ Egger ym. 2015, s. 827.

¹⁵⁴ Lintumaa 2004, s. 412; Strömberg 2004, s. 464 sekä af Hällström ym. 2014, s. 158.

¹⁵⁵ Ks. AIG:n johdon vastuuvakuutuksen tuoteseloste, s. 3.

syyte yhtiön johtoa tai johtohenkilöä vastaan nostetaan todennäköisemmin silloin, kun yhtiöllä on D&O-vakuutus. Korvausvaatimusherakkyys lisääntyy myös silloin, kun vastuuvakuutuksella korvattavaa vakuutusmäärää on korotettu. Kanteiden yleistymisen myötä vakuutusyhtiöt ovat pyrkineet reagoimaan tähän käyttäytymiseen korkeammilla preemioilla, minkä on kuitenkin havaittu olevan myös yhteydessä lisääntyneiden korvausvaatimusten nostamiseen. Vahingonkorvausvaatimusten lisääntymisen, D&O-vakuutuksen käytön yleistymisen sekä korkeampien vakuutusmäärien välisen yhteyden johdosta kansainvälisessä oikeuskirjallisuudessa onkin korostettu hyvän hallintotavan eli *corporate governancen* merkitystä.¹⁵⁶

3.2 Vastuuvakuutus yhtiöoikeuden näkökulmasta

Kuten todettua, OYL:ssa ei ole säännöstä, joka estäisi yhtiötä ottamasta johtajilleen vastuuvakuutuksen. Laissa ei myöskään ole säännöstä, joka estäisi yhtiötä maksamasta siitä aiheutuvat vakuutusmaksut. Onkin yleisesti katsottu, että yhtiö voi ottaa ja maksaa johtohenkilöidensä vastuuvakuutusmaksut¹⁵⁷. Osakeyhtiön ottaessa johtajilleen vastuuvakuutuksen, tulee ensin ratkaistavaksi, onko yhtiöllä oikeutta maksaa vakuutusmaksu. Toiseksi tulee ottaa huomioon päätöksentekomenettely sekä erityisesti se, onko kyseessä hallituksen jäsenten palkkaetus, jolloin asia tulee ratkaista yhtiökokouksessa. Mikäli ratkaisu on tehtävä hallituksessa, tulee ratkaista, onko hallituksen jäsen esteellinen osallistumaan päätöksentekoon hänen turvakseen otettavasta vastuuvakuutuksesta.¹⁵⁸

Päätös vastuuvakuutuksen ottamisesta ei kuulu juoksevaan hallintoon¹⁵⁹, joten toimitusjohtaja ei voi päättää asiasta. Koska päätöksen ei katsota suoranaisesti koskevan hallituksen jäsenen palkkiota, asiasta tulee päättää hallituksessa eikä

---

¹⁵⁶ Ks. esim. Fier – Liebenberg 2014, s. 215 ja 232–233 sekä Gillan – Panasian 2015, s. 793, 806–807 ja 816. Vrt. kuitenkin Boyer – Stern 2012, s. 370–371.

¹⁵⁷ Ks. Finch 1994, s. 880; Chalmers ym. 2002, s. 613; Savela 2015, s. 476 viittauksineen sekä Egger ym. 2015, s. 827.

¹⁵⁸ Savela 1998, s. 52–53 sekä Savela 2015, s. 476.

¹⁵⁹ Juoksevaan hallintoon kuuluvat toimet eivät ole laajakantoisia taikka epätavallisia yhtiön toiminnan kannalta. Ks. tästä Savela 2015, s. 110. Ks. toimitusjohtajan yleiset tehtävät OYL 6:17:n mukaan.

yhtiökokouksessa¹⁶⁰. Vaikka päätös ei suoranaisesti koske johtohenkilön palkkiota, voidaan kuitenkin katsoa, että vastuuvakuutus vaikuttaa epäsuorasti hallituksen jäsenen palkkion suuruuteen. On luonnollista, että hallituksen jäsenet, joilla ei ole turvanaan vastuuvakuutusta, vaativat suuremman palkkion työstään. Johtoasemaa ei välttämättä oteta vastaan lainkaan liian suuren riskin takia. Koska johdon riskipositio on suurempi ilman vastuuvakuutusta ja vastaavasti vastuuvakuutus alentaa riskiä huomattavasti, on katsottu, toisin kuin edellä, että vastuuvakuutus kuuluu osaksi hallituksen palkkausta ja päätös siitä tulisi tehdä yhtiökokouksessa¹⁶¹.

Mikäli kyseessä olisi hallituksen jäsenen palkkaetu, tulisi huomioida myös verotukselliset seikat. Vakuutusmaksun ollessa palkkaetu, se on yhtiön verotuksessa palkkauskuluna vähennyskelpoinen. Yhtiö saa joka tapauksessa vähentää tuloverotuksessa oman vastuunsa kattamiseen ottamiensa vakuutusten maksut¹⁶². Vaikka yhtiö ottaakin johdon vastuuvakuutuksen yhtiön johtohenkilöiden puolesta eikä kata kotimaisella johdon vastuuvakuutuksella omaa vastuutaan, vakuutusmaksujen voidaan silti katsoa olevan yhtiön tuloverotuksessa vähennyskelpoisia, sillä yhtiö ottaa johdon vastuuvakuutuksen puhtaasti vain tavoitellakseen voittoa. Hallituksen jäsenen aiheuttamasta vahingosta maksettavaksi tuleva vahingonkorvaus on katsottu yleensä hänen vähennyskelpoiseksi tulonhankkimiskulukseen¹⁶³. Koska vastuuvakuutus kattaa samaa vastuuta *ex ante*, vakuutusmaksun tulisi vastaavasti olla vähennyskelpoinen kulu.¹⁶⁴

On totta, että mikäli johtoasema jää kokonaan ottamatta vastaan sen perusteella, ettei yhtiöllä ole johdon vastuuvakuutusta, vastuuvakuutuksen voidaan katsoa olevan johtohenkilölle tarkoitettu olennainen etu, ainakin se on ratkaisevassa asemassa

---

¹⁶⁰ Ks. Dotevall 1989, s. 313; Savela 1998, s. 53 sekä Baker – Griffith 2010, s. 72. Mikäli kyse on palkkaetudesta, yhtiökokous tekee päätöksen. Kuten OYL 6:4:ssä säädetään, hallitus ei voi osallistua hänen ja yhtiön välistä sopimusta koskevan asian käsittelyyn ja siten päättää itse palkkiostaan. Päätöksen tekee yhtiökokous, joka myös valitsee yhtiön hallituksen. Ks. tästä Pykäläinen-Syrjänen 2008, s. 432, jossa aihetta tarkastellaan myös säätiön osalta.

¹⁶¹ Kisanlahti 1999b, s. 102.

¹⁶² Ks. KHO 1996 B 504, jossa yhtiön omaa vastuuta kattavan vakuutuksen riskivakuutuksen osa katsottiin vähennettäväksi tulosta sinä verovuonna, jona maksu suoritettiin. Osa vakuutuksesta oli kuitenkin sijoitusluontoinen, joka ei ollut vähennyskelpoinen.

¹⁶³ Ks. oikeuskäytännöstä esim. KHO 1991 B 527, jossa osakeyhtiön hallituksen jäsen oli laiminlyömällä luovuttua yhtiön omaisuus konkurssiin aiheuttanut yhtiön velkojalle vahinkoa, minkä johdosta hallituksen jäsen tuomittiin suorittamaan vahingonkorvausta. Vahingonkorvaus oli kuitenkin tulon hankkimisesta johtuneena menona vähennyskelpoinen yhtiön tuloverotuksessa. Ks. vastaavat ratkaisut KHO 1983 II 568 sekä KHO 1988 B 555.

¹⁶⁴ Ks. verotuksellisista seikoista tarkemmin Savela 1998, s. 54–55.

johtotehtävään ryhtyessä. Vakuutushan antaa merkittävän taloudellisen suojan hallituksen jäsenelle ja mahdollistaa johtoasemassa työskentelyn ja mahdollisesti myös korkeariskisemmän päätöksenteon. Päämies-agentti -ristiriitojen ja mahdollisen johdon opportunistin näkökulmasta voidaan perustellusti tarkastella mahdollisuutta päättää johdon vastuuvakuutuksesta nimenomaan yhtiökokouksessa¹⁶⁵. Yhtiökokous on yhtiön korkeinta päätöksentekovaltaa käyttävä toimielin, joka myös valitsee hallituksen jäsenet. Onkin siten katsottu, että yhtiökokouksella tulisi olla myös valta päättää johdolle otettavasta vastuuvakuutuksesta, sillä sen hankinta voi vaikuttaa osakkeenomistajien asemaan huomattavasti intressiristiriitojen ja opportunistin takia. Mikäli päätös tehtäisiin yhtiökokouksessa, D&O-vakuutus tuskin olisi yhtä yleinen kuin mitä se nykyisin on. Toisaalta, D&O-vakuutusta pidetään kuitenkin yhä hyväksyttävämpänä riippumatta siitä, että päätös sen hankkimisesta tehdään kuitenkin hallituksessa.

Mainitun osalta on tuskin mahdollista, että hallituksen itselle otettavasta vastuuvakuutuksesta päättäminen olisi johtohenkilöiden toimivallassa, mikäli yhtiökokous on perustellut hallituksen jäsenen palkkion suuruutta sillä, ettei hallituksella ole vastuuvakuutusta¹⁶⁶. OYL 6:4:ssä säädetään, että:

Hallituksen jäsen ei saa osallistua hänen ja yhtiön välistä sopimusta koskevan asian käsittelyyn. Hän ei myöskään saa osallistua yhtiön ja kolmannen välistä sopimusta koskevan asian käsittelyyn, jos hänellä on odotettavissa siitä olennaista etua, joka saattaa olla ristiriidassa yhtiön edun kanssa. Mitä tässä pykälässä säädetään sopimuksesta, sovelletaan vastaavasti muuhun oikeustoimeen sekä oikeudenkäyntiin ja muuhun puhevallan käyttämiseen.

Vastuuvakuutuksen osalta on merkittävää, onko vastuuvakuutuksen hallituksen jäsenelle tuottama etu olennaista ja voiko se olla ristiriidassa yhtiön edun kanssa. Mikäli keskitytään pelkästään vakuutusmaksun suuruuteen, edun voidaan katsoa olevan olennainen. Jos vastuuvakuutus kattaa myös yhtiötä kohtaan aiheutetut vahingot, voinee johdon vastuuvakuutuksen joissakin tilanteissa katsoa olevan yhtiön edun vastainen¹⁶⁷.

---

¹⁶⁵ Kaisanlahti 1999, s. 102. Argumenttia voisi puoltaa OYL 1:5:ään sekä OYL 1:8:ään vetoaminen. Koska päätös D&O-vakuutuksen ottamisesta ei kuitenkaan tyypillisesti edellytä osakkeenomistajien suostumusta, yhtiön johto voi tehdä hankintapäätöksen omia intressejään ajaen. Ks. esim. Hwang – Kim 2018, s. 448.

¹⁶⁶ Savela 2015, s. 477.

¹⁶⁷ OYL:n esitöistä voidaan tulkita, että vastuuvakuutuksella yritysjohto saa suojaa niin osakkeenomistajien kuin kolmansienkin vahingonkorvausvaatimuksia vastaan, mutta vakuutussuoja ei kattaisi yhtiön asettamia vahingonkorvausvaatimuksia. Ks. HE 109/2005 vp, s. 203. Tästä poiketen eräät vakuutusyhtiöt voivat antaa suojaa myös yhtiön nostamia kanteita vastaan, ja vakuutussisältö riippuukin täysin vakuutusyhtiön tarjoamista ehdoista.

Toisaalta johtohenkilö ei kuitenkaan saa vakuutusmaksua, vaan ainoastaan suojan vahinkotapahtuman varalle. Hyödyn ei siis voida katsoa olevan suorassa suhteessa vakuutusmaksuun.¹⁶⁸

Lisäksi tulee huomioida, ettei johtohenkilö voi periaatteessa käyttää vastuuvakuutusta väärin omien etujen ajamiseen, sillä vastuuvakuutus ei suojaa tahallisesti väärin menettelevää johtohenkilöä. Näiden seikkojen myötä on katsottu, ettei vastuuvakuutuksen muodostamaa turvaa voida pitää johtohenkilön kohdalla olennaisena etuna.¹⁶⁹ Kantajien korvausvaatimukset ovat lisääntyneet ja korvaussummat ovat myös kasvaneet, joten vastuuvakuutuksen voidaan katsoa maksavan itsensä takaisin pidemmällä aikavälillä¹⁷⁰.

Päätöstä johtohenkilöiden vastuuvakuutuksen hankkimisesta voidaan myös tarkastella OYL:n yleislausekkeen kautta. OYL 1:7:n mukaan:

Kaikki osakkeet tuottavat yhtiössä yhtäläiset oikeudet, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Yhtiökokous, hallitus, toimitusjohtaja tai hallintoneuvosto ei saa tehdä päätöstä tai ryhtyä muuhun toimenpiteeseen, joka on omiaan tuottamaan osakkeenomistajalle tai muulle epäoikeutettua etua yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella.

On kuitenkin katsottu, että tavanomaisin ehdoin otettu johdon vastuuvakuutus ei perusta hallituksen jäsenelle esteellisyyttä päättää asiasta hallituksen kokouksessa eikä se myöskään perusta OYL 1:7:n tarkoittamaa epäoikeutettua etua¹⁷¹.

Alan yleisen käytännön, sopimuksen tai sopimusosapuolten keskinäisen käytännön perusteella osapuolille voi syntyä velvollisuus vakuuttaa omat riskinsä¹⁷². Mikäli vakuuttamisvelvollisuus perustuu sopimukseen, vastapuolen vastuu poistuu vain siltä osin kuin vakuutus olisi kattanut aiheutuneen vahingon. Vastuuta ei yleensä sovitella

---

¹⁶⁸ Savela 2015, s. 477.

¹⁶⁹ Savela 1998, s. 53 sekä Savela 2015, s. 477. Vrt. kuitenkin Hemmo 1996, s. 142–143, joka perustelee johdon vastuuvakuutuksen olevan johtoasemassa olevalle merkittävä etu ja siten myös joissakin tilanteissa ristiriidassa yhtiön edun kanssa.

¹⁷⁰ Toiviainen 1995, s. 189. Ks. myös Representatives from National Union Fire Insurance Company of Pittsburgh, PA 2004, s. 110 sekä Egger ym. 2015, s. 827: ”Nowadays, the demand for such insurance is high, given the frequent suits against directors and senior executives by customers, shareholders, and other third parties.”

¹⁷¹ Savela 1998, s. 53–54 sekä Savela 2015, s. 477.

¹⁷² Strömberg 2004, s. 465 sekä Savela 2015, s. 478. Ks. myös KKO 1989:21, jossa painotettiin vallitsevaa liiketapaa; KKO 1991:65, jossa korostui yleinen käytäntö tai sopimus sekä KKO 1994:5, jossa korostui sopimus.

silloin, kun vakuuttamisvelvollisuus on laiminlyöty sikäli kuin vakuutus olisi kattanut vahingon. Toisaalta otettu vastuuvakuutus voi vaikuttaa vahingonkorvauksen sovitteluun, vaikka mitään velvollisuutta sen ottamiseen ei olisi ollut.¹⁷³ Mikäli yritysjohdolla on vahingon kattava vastuuvakuutus, on todennäköistä, että se vähentää sovittelua. Johtohenkilöillä tulisi näin ollen olla suhteellisen suuri vastuuvakuutus, joka turvaisi täysin heidän asemansa. Suuri vastuuvakuutus on kuitenkin vaikea saada ja ne ovat hyvin kalliita.¹⁷⁴ Suomessa yhtiöillä ja yhtiöiden johtohenkilöillä ei ole velvollisuutta ottaa vastuuvakuutusta aiheutuvia vahinkotapahtumia ennakoiden ja johdon vastuuvakuutus on yhä vapaaehtoinen vakuutus.

3.3 Vakuutusopimuslain pakottavuus ja ryhmävakuutus

Ryhmävakuutuksessa vakuutettuina ovat tai voivat olla vakuutusopimuksessa sovitut henkilöryhmän jäsenet. Vakuutusopimuksen osapuolina ovat tällöin vakuutusyhtiö vakuutuksenantajana sekä ryhmän puolesta toimiva taho vakuutuksenottajana. Ryhmävakuutukselle on tunnusomaista, että vakuutettujen määrä sekä vakuutetut henkilöt voivat vaihdella vakuutuksen voimassaoloaikana. Lisäksi ryhmävakuutuksen tyypillinen tunnusmerkki on, että vakuutuksenottaja eli ryhmän edustaja suorittaa vakuutusmaksut.¹⁷⁵ Yritysjohtoon vastuuvakuutus osakeyhtiön ottamana on ryhmävakuutus, sillä vakuutetut hallituksen jäsenet ovat vakuutusopimuksessa mainitut ryhmän jäsenet, eivätkä he itse maksa vakuutusmaksua milään osin¹⁷⁶.

VakSL 3.1 §:n mukaan kyseisestä laista ei voida poiketa sopimuksin muun vakuutetun tai vakuutuskorvaukseen oikeutetun kuin vakuutuksenottajan vahingoksi. Tämän kaltainen ehto on mitätön. Tätä vastoin lain säännökset ovat VakSL 3.2 §:n mukaan tahdonvaltaisia ryhmävakuutusopimuksen tehneiden osapuolten välisessä suhteessa, joten VakSL:n säännökset eivät ole pakottavia suhteessa vakuutuksenottajaan eli

---

¹⁷³ Ks. KKO 1994:5 sekä Savela 2015, s. 478.

¹⁷⁴ Savela 2015, s. 324. Ks. myös KKO 2001:70: ”Korvausvastuun sovitteluun ei ole aihetta siltä osin kuin korvausvelvollisten vastuuvakuutukset kattavat heidän vahingonkorvausvastuunsa.”

¹⁷⁵ Hoppu – Hemmo 2006, s. 302–303.

¹⁷⁶ VakSL 2.1,6 §. Ks. lisäksi HE 63/2009 vp, s. 15 sekä VakSL 2.3 §, jonka mukaan sellaista vakuutusta, jossa vakuutetut maksavat vakuutusmaksun kokonaan tai osittain, pidetään ryhmäetuvakuutuksena, joka on yksilöllinen vakuutus.

yhtiöön¹⁷⁷. Säännöksistä siis seuraa, että yhtiön ottamassa yritysjohton vastuuvakuutuksessa hallituksen jäsenen vahingoksi VakSL:n säännöksistä poikkeavat ehdot ovat mitättömiä¹⁷⁸.

Koska ryhmävakuutus poikkeaa rakenteeltaan yksilöllisistä vakuutuksista, VakSL:ssa on eräitä osin ryhmävakuutusta koskevia erityissäännöksiä. Tämä on ollut välttämätöntä esimerkiksi ryhmävakuutuksesta annettavien tietojen osalta, sillä vakuutuksenottajana on muu taho kuin ne henkilöt, jotka tulevat ryhmävakuutuksella vakuutetuiksi.¹⁷⁹ Ryhmävakuutuksesta annettaviin tietoihin kuuluu VakSL 76.1 §:n mukaan muun muassa vakuutusturvan laajuus, olennaiset rajoitukset, vakuutetun velvollisuudet sekä vakuutuksen voimassaoloajan riippuvuus vakuutetun kuulumisesta ryhmävakuutus sopimuksessa tarkoitettuun ryhmään.

VakSL 76.2 §:ssä säädetään, että mikäli vakuutuksenantaja tai sen edustaja on jättänyt vakuutetulle antamatta tarpeellisia tietoja vakuutuksesta tai on antanut hänelle siitä virheellisiä taikka harhaanjohtavia tietoja, vakuutuksen katsotaan olevan voimassa vakuutetun hyväksi sen sisältöisenä kuin hänellä oli saamiensa tietojen perusteella ollut aiheutta käsittää. Tämä ei kuitenkaan koske tietoja, jotka vakuutuksenantaja tai sen edustaja on vakuutustapahtuman sattumisen jälkeen antanut tulevasta korvauksesta¹⁸⁰. Yritystoiminnassa tapahtuva vakuuttaminen on hyvin suunnitelmallista ja tarkkaan harkittua, sillä vahinkoriskitkin ovat suurempia kuin kuluttajavakuutuksissa. Könkkölä onkin kritisoinut VakSL:n kaavamaisuutta.¹⁸¹

---

¹⁷⁷ Ks. tarkemmin HE 63/2009 vp, s. 15–16. Vaikka pienet yritykset voivat rinnastua VakSL:n tarkoittamaan kuluttajaan, yhtiön johtohenkilöilleen ottamaan ryhmävakuutukseen ei sovelleta VakSL:a pakottavana suhteessa vakuutuksenottajaan edes silloin, kun vakuutuksenottajana on kuluttajaan rinnastuva pienyritys.

¹⁷⁸ Savela 1998, s. 55–56. Mikäli vakuutusyhtiöt pyrkisivät välttämään säännösten pakottavuutta suhteessa muuhun vakuutettuun kuin vakuutuksenottajaan siten, että vakuutukset annettaisiin hallituksen jäsenille itselleen, kyseisiä vakuutuksia tarjottaisiin luonnollisille henkilöille kuluttajina. Tästä seuraisi, että VakSL:n säännöksiä sovellettaisiin pakottavina.

¹⁷⁹ Hoppu – Hemmo 2006, s. 303.

¹⁸⁰ Vastuu siitä, millaisia tietoja sopimussuhteen perustaksi tarvitaan, on voimassaolevan VakSL:n myötä siirtynyt vakuutuksenantajalle, sillä vakuutuksenantajan tehtävänä on kysyä tarvitsemansa tiedot. Siten vakuutuksenottajalla on ”ainoastaan” velvollisuus antaa oikeat ja riittävät tiedot. Vaatimukset poikkeavat jo kumotusta vuoden 1933 vakuutus sopimuslain (132/1933) tiedonantovelvoitteista. Ks. Norio-Timonen 2006, s. 457–461.

¹⁸¹ Ks. Könkkölä 2009a, s. 8, 18 sekä 312.

3.4 Johdon vahingonkorvausvastuun riski

3.4.1 Vahingon syntyminen

Hallituksen jäsenellä on yleisesti tehtävänsä puolesta tietty auktoriteetti ja valta-asema, jota väärinkäyttämällä hän voi perustaa vahingonkorvausvastuun. Johdon vastuista ja velvoitteista huolimatta on täysin mahdollista, että johtohenkilöt eivät kiinnitä yhtiön sisällä tapahtuvaan toimintaan sen vaatimalla tavalla riittävästi huomiota. Huono ja epäpätevä johtaminen sekä hallituksen jäsenen henkilökohtainen riski yhtiön varojen väärinkäyttöön, lahjontaan taikka jopa kavallukseen ovat yhteydessä vahingonkorvausvelvollisuuden syntymiseen.¹⁸²

Vakuutusyhtiö If viittaa vahingonkorvausvastuutilanteisiin, jotka perustuvat hallituksen sisäisiin, perusteettomiin oikeustoimiin, valvontavelvollisuuksien täyttämättä jättämiseen sekä asioiden virheelliseen hoitamiseen¹⁸³. D&O-riskejä syntyy erityisesti johdon tekemien kyseenalaisten taloudellisten päätösten seurauksena. Kyseiset riskit voivat syntyä esimerkiksi laittomasta varojen jaosta sekä osakkeiden vaihdannasta, yhtiön luottokelpoisuuden ja maksukyvyn vääränlaisesta arvioinnista sekä verojen virheellisestä suorittamisesta.¹⁸⁴ Yritysjohdosta kohtaavat D&O-riskit voivat syntyä myös työsuhteessa aiheutetuista vahingoista¹⁸⁵.

On myös mahdollista, että yritysjohdosta joutuu vahingonkorvausvastuuseen osakkeenomistajia kohtaan esimerkiksi harhaanjohtavien tulosenennusteiden takia. Eräässä kansainvälisessä tapauksessa yhtiön johdon antaman harhaanjohtavan lausunnon takia osakkeenomistajat myivät osakkeitaan ennen aikaisesta tilikauden alusta.

---

¹⁸² Youngman 1999, s. 12–15. Ks. myös Paolini – Nambisan 2008, s. 84–114, jossa D&O-riskejä hallitaan muun muassa jatkuvalla yhtiön toiminnan ja liikesuhteiden valvonnalla sekä erityisesti valvomalla johdon fidusiaristen velvoitteiden täyttämistä. Johdon fidusiarisista velvollisuuksista mainitaan 1) the duty to remain within the boundaries of the powers granted and to comply with the company's constitution, 2) to use the powers granted to the board for their proper purposes, 3) the duty to act in good faith in what the director believes to be the best interests of the company, 4) the duty on directors not to fetter their discretion and 5) the duty to avoid conflicts of interest and to avoid profiting personally from the office of director. Ks. johdon fidusiarisista velvollisuuksista myös esim. Mähönen – Villa 2015, s. 365–372.

¹⁸³ Ks. Ifin vastuuvakuutuksen faktaesite, s. 2. Vastaavasti vakuutusyhtiö Fennia kuvaa korvattavan vahingon syntyvän esimerkiksi puutteellisesta valvonnasta organisaatiossa. Ks. Fennian tuoteselosteen liite, s. 1.

¹⁸⁴ Ks. Youngman 1999, s. 13–15.

¹⁸⁵ Youngman 1999, s. 12 sekä Baker – Griffith 2010, s. 45. Esimerkiksi syrjintä perustuen muun muassa ikään, sukupuoleen taikka rotuun voi realisoitua syytteenä yritystä ja sen johtohenkilöä vastaan.

Osakkeenomistajat vaativat myöhemmin vahingonkorvausta johdolta, sillä yritys ei saavuttanutkaan ennustettua tulosta johdon antaman lausunnon perusteella.¹⁸⁶ Yhdysvalloissa osakkeenomistajien nostamat kanteet, joihin D&O-vakuutus antaa suojan, perustuvat yleisimmin johdon fidusiaaristen velvoitteiden rikkomiseen sekä julkisten osakeyhtiöiden osalta arvopaperimarkkinoihin liittyviin korvausvaatimuksiin¹⁸⁷.

Myös yrityskauppoihin ja -järjestelyihin liittyy monia riskitekijöitä, sillä johto voi olla intressiristiriidassa yrityskauppatilanteissa. Vahingonkorvausvelvollisuuden riski korostuu esimerkiksi yritysostojen, hankintojen sekä hinnoittelun suunnittelussa ja taktikoinnissa. Yleisin riski yritysjärjestelyistä tiedottamiseen on se, ettei johto tuo julkisuuteen tietoja kaupan kohteena olevasta yrityksestä mahdollisten vastuiden tai vireillä olevien syytteiden osalta. D&O-riskejä on toteutunut myös tilanteissa, joissa yrityksen ensimmäisen ostotarjouksen tekemisen jälkeen yhtiön hallitus antaa osakkeenomistajille suosituksen kieltäytyä tarjouksesta. Mikäli jälkeinpäin lopullinen tarjous osoittautuikin huonommaksi alkuperäiseen tarjoukseen verrattuna, yhtiön hallituksen korvausvastuu realisoituu. Vaikka johdon velvollisuutena on hankkia yrityksestä paras mahdollinen hinta yhtiön ja osakkeenomistajien etu huomioon, johdolla on luontainen taipumus omien etujen ajamiseen.¹⁸⁸ Johdon opportunismin ja vastuuvakuutuksen rajoitusehtojen osalta on kuitenkin jo tässä kohtaa huomattava, ettei johdon vastuuvakuutus välttämättä anna suojaa pörssilistautumisen ja yritysjärjestelyiden osalta¹⁸⁹.

---

¹⁸⁶ Youngman 1999, s. 8. Ks. myös kotimaisen oikeuskäytännön osalta KKO 1992:66, jossa hallituksen antaman virheellisen lunastusohjeen takia osakkeenomistaja oli oikeutettu saamaan korvausta hallituksen jäseneltä sekä yhtiöltä.

¹⁸⁷ Baker – Griffith 2010, s. 45. Yhdysvalloissa julkisten osakeyhtiöiden osalta arvopaperimarkkinalainsäädännön rikkomiseen perustuvat korvausvaatimukset muodostavat suurimman johtoa koskevan vahingonkorvausriskin.

¹⁸⁸ Youngman 1999, s. 13–14. Myös listautumiseen ja johdon tiedonantovelvollisuuteen liittyy useita riskejä. Julkisen osakeyhtiön myydessä tai tarjotessa arvopapereita Suomen ulkopuolelle kansainvälisille sijoittajille, yhtiön ja yhtiön johdon tulee ottaa huomioon myös muiden maiden arvopaperimarkkinalainsäädännön alaiseksi altistuminen. Ks. tarkemmin Haussila 2004, s. 322 ss.

¹⁸⁹ Ks. Fennian vastuuvakuutuksen tuoteseloste, s. 2. Vakuutusyhtiö AIG tarjoaa kuitenkin erillistä M&A-vakuutusta. Vakuutus sopii kaikille yrityksille, jotka harkitsevat yritysmyyntiä, fuusiota, yritysostoa taikka yritysjärjestelyä. Ks. tarkemmin M&A-vakuutustuotteen esittely <<https://www.aig.fi/yrityksille/vakuutukset-yritys/m-and-a-ratkaisut>>.

3.4.2 Vahingon korvaaminen

Vakuutusyhtiöissä käsitellään vuosittain tuhansia vastuuvahinkoja ja Vakuutuslautakunnan suurin asiaryhmä onkin vastuuvakuutuksiin liittyvät riidat. Vastuuvakuutuksissa on tyypillisesti ehto, jonka mukaan vakuutusyhtiö selvittää vahingon, hoitaa sitä koskevan oikeudenkäynnin sekä maksaa vahingonkorvauksen. Vaikka vakuutuksenottajan näkökulmasta vakuutuksen antama välitön taloudellinen turva onkin tärkeä vastuuvakuutuksen etu, vakuutukseen liittyvät muutkin palvelut ovat käytännössä hyvin merkittäviä.¹⁹⁰ Vakuutetun hakiessa korvausta vahinkotapahtuman jälkeen vakuutusyhtiöltä, sen tulee toimittaa vakuutuksenantajalle sellaiset asiakirjat ja tiedot, jotka ovat tarpeen vakuutuksenantajan vastuun selvittämiseksi, ja joiden toimittamista vakuutetulta voidaan kohtuudella vaatia¹⁹¹.

LähiTapiolan mukaan vakuutetun velvollisuudeksi määritetään hallussaan olevien vahingon selvittämisessä merkityksellisten tietojen toimittaminen vakuutusyhtiölle sekä tarpeellisten selvitysten ja tutkimusten hankkiminen ja valmistaminen, jotka ovat kohtuullisin kustannuksin vakuutetun saatavilla¹⁹². Myös OP:n mukaan vakuutuksenottajayhtiö ja vakuutetut ovat velvollisia ilmoittamaan vahingosta välittömästi vakuutusyhtiölle saatuaan tietoonsa korvausvaatimuksen taikka tapahtuman tai olosuhteen, joka saattaa johtaa korvausvaatimukseen. Velvollisuutena on lisäksi vahingon selvittelyyn osallistuminen omalla kustannuksella sekä kaiken hallussaan olevan tiedon esittäminen vakuutusyhtiölle, jolla on merkitystä vahingon selvittelyssä. Vakuutuksenottajan sekä vakuutettujen on lisäksi varattava vakuutusyhtiölle mahdollisuus sovinnollisen ratkaisun aikaansaamisen myötävaikuttamiseen.¹⁹³

Vakuutusyhtiö selvittää, onko vakuutetulla vahingonkorvausvelvollisuutta ilmoitetusta, vakuutuksen korvauspiirin kuuluvasta vahingosta, jonka määrä ylittää vakuutuksen omavastuuosuuden ja neuvottelee asiasta korvauksen vaatijan kanssa¹⁹⁴.

---

¹⁹⁰ af Hällström ym. 2014, s. 109.

¹⁹¹ Hemmo 2018, s. 110. Puutteelliset tai väärät tiedot voivat vaikuttaa osapuolten asemaan, jolloin vakuutuskorvauksen suorittamisajankohta voi lykkääntyä, sillä kuukauden määräaika katsotaan alkavan siitä ajankohdasta, kun vakuutusyhtiö on saanut vakuutustapahtumasta riittävät tiedot.

¹⁹² Ks. LähiTapiolan vastuuvakuutuksen yhteiset ehdot, kohta 5.2.

¹⁹³ Ks. OP:n johdon kotimaiset vastuuvakuutusehdot, kohta 4.2.

¹⁹⁴ Ks. af Hällström ym. 2014, s. 109 sekä esim. OP:n johdon kotimaiset vastuuvakuutusehdot, kohta 4.1.

Vakuutuksenantajan on joutuisasti ja viimeistään kuukauden kuluessa vakuutustapahtuman riittävän selvityksen jälkeen suoritettava vakuutuskorvaus. Mikäli vakuutuksenantaja katsoo, ettei vakuutuskorvauksen maksamiseen ole velvollisuutta, siitä on ilmoitettava samassa ajassa. Riittäisessä korvausprosessissa vakuutuksenantajan on suoritettava edellä mainitussa ajassa korvauksen riidaton osa.¹⁹⁵

Vahingonkärsijällä on kuitenkin tietyissä tilanteissa oikeus vaatia korvausta suoraan vakuutuksenantajalta. Mikäli vakuutuksenottaja on konkurssissa tai vakuutettu on muuten maksukyvytön taikka vastuuvakuutuksesta on ilmoitettu vakuutuksenottajan elinkeinotoimintaa koskevassa markkinoinnissa, suora korvausoikeus syntyy. Ellei korvausvelvollinen suorita korvausta taikka kykene siihen pakkotäytäntöönpanossa, vahingonkärsijälle mahdollistetaan tehokas oikeussuoja korvauksen esittämiseen suoraan korvausvelvollisen vakuutuksenantajalle.¹⁹⁶

VakSL 32 §:n mukaan vakuutettu on velvollinen kykyjensä mukaan torjumaan ja rajoittamaan vahingon syntymisen. Säännös on pakottava johtohenkilöön nähden, sillä vastuuvakuutuksessa vakuutettuina ovat johtohenkilöt, ei yhtiö. Hallituksen jäsenen ollessa korvausvastuussa suhteessa yhtiöön, vakuutusyhtiö on vastuussa suhteessa hallituksen jäseneseen¹⁹⁷. Jos vakuutettu on tahallisesti tai huolimattomuudesta, jota ei voida pitää vähäisenä, laiminlyönyt velvollisuuden noudattaa suojeluohjetta, VakSL 31.3 §:n mukaan hänelle tulevaa korvausta voidaan alentaa tai se voidaan evätä kokonaan¹⁹⁸. Tosin menettelyyn vaaditaan syy-yhteyden todistaminen suojeluohjeen laiminlyönnin sekä vahingon välillä ja korvauksen alentamisen sekä epäämisen harkinta perustuu aina kokonaisarviointiin¹⁹⁹.

---

¹⁹⁵ Hoppu – Hemmo 2006, s. 269–270; Könkkölä 2009a, s. 143–144 sekä Hemmo 2018, s. 110.

¹⁹⁶ Könkkölä 2009a, s. 84–86; Rantala – Kivisaari 2014, s. 564 sekä Hemmo 2018, s. 109–110. Ks. vahingon selvittämisestä, vakuutuskorvauksen maksamisesta ja vanhentumisesta Strömberg 2004, s. 434 ss; af Hällström ym. 2014, s. 109 ss; Rantala – Kivisaari 2014, s. 565–566 sekä Hemmo 2018, s. 110–111.

¹⁹⁷ Savela 1998, s. 63 sekä Hoppu – Hemmo 2006, s. 166.

¹⁹⁸ Hoppu – Hemmo 2006, s. 167. Lisäksi esim. OP:n johdon laajan vastuuvakuutuksen ehdoissa mainitaan, ettei johdon vastuuvakuutuksesta korvata vahinkoa lainkaan, mikäli virhe, virheellisyys tai muu korvausvastuun peruste oli tai olisi pitänyt olla vakuutuksen piirissä olevan yhtiön tai vakuutetun tiedossa vakuutuksen tullessa voimaan, ks. kohta 4.15.

¹⁹⁹ Hoppu – Hemmo 2006, s. 167. Ks. tarkemmin vakuutetun velvollisuudesta torjua vahinkotapahtumaa, Könkkölä 2009a, s. 67–68.

Vastaavasti vahingonkärsineellä on VahL 6:1:n mukainen velvollisuus pyrkiä vahinkojensa rajoittamiseen. VahL:n säännöksen perusteella velvollisuus koskee myös OYL 22:5:n viittaussäännösten nojalla OYL:n mukaista vastuuta. Mikäli yhtiö vahingonkärsijänä laiminlyö vahinkojen rajoittamisen ja torjumisen, vahingon aiheuttaneiden johtohenkilöiden korvausvastuu yhtiötä kohtaan alenee, ellei torjumisen laiminlyönti johdu nimenomaan heistä. Vastaavasti tällöin vastuuvakuutuksesta korvattavaksi tuleva määrä alenee silloinkin, kun yhtiö ei olisi vakuutusyhtiöön nähden velvollinen vahinkojen torjumiseen.²⁰⁰

Samasta teosta tai laiminlyönnistä aiheutuvat vahingot lasketaan yleensä yhdeksi vahingoksi ja omavastuu vähennetään vain kerran. Tällöin vakuutuksen määrä tulee mitoittamaan riittävän suureksi kattamaan mahdolliset samaan sarjaan kuuluvat, myöhemmin ilmenevät vahingot. Sarjavahinkojen osalta vastuuvakuutuksessa on yleisesti ehto, jonka mukaan korvausvaatimus katsotaan tehdyksi silloin, kun ensimmäinen samaa sarjavahinkoa koskeva vaatimus tai ilmoitus on tehty. Mikäli tällaisesta vahingosta tehdään korvausvaatimus tai ilmoitus eri vakuutuskausien aikana, katsotaan se kohdistuneeksi siihen vakuutuskauteen, jonka aikana vahingosta on ensimmäisen kerran tehty korvausvaatimus tai ilmoitus.²⁰¹ LähiTapiolan selosteessa lisäksi täsmennetään, että mikäli sarjan ensimmäinen vahinko on todettu ennen vakuutuksen voimaantuloa, koko sarjavahinko jää vastuuvakuutusturvan ulkopuolelle²⁰². Vastuuvakuutus voi kuitenkin kattaa sarjavahinkoja myös vakuutuksen lakattua, vaikka vakuutukseen olisi sovellettu *claims made* -ehtoa eli vahinkoilmoituksen tekemistä vakuutusyhtiölle vakuutuskauden voimassaoloaikana. Edellytyksenä kuitenkin on, että ensimmäinen osa vahingosta ehti korvattavaksi vastuuvakuutuksesta.²⁰³

Myöhemmin ilmoitettavissa vahingoissa vastuuvakuutuksen jo päätyttyä tulee kuitenkin huomioida vakuutusyhtiöstä ja -ehdoista riippuen määräajat, joiden puitteissa sarjavahingoksi katsottava ensimmäinen vahinko voidaan vielä mahdollisesti kattaa

---

²⁰⁰ Savela 1998, s. 63.

²⁰¹ Savela 1998, s. 63 sekä Strömberg 2004, s. 432–433.

²⁰² Ks. LähiTapiolan vastuuvakuutuksen yhteiset ehdot, kohta 5.3.1 sekä OP:n johdon laaja vastuuvakuutus, ehtokohta 7.5.

²⁰³ Savela 1998, s. 63 sekä Strömberg 2004, s. 433. Vaatimis- eli ilmoitusperiaatteen mukaan laadittu vakuutus kattaa vakuutuskauden aikana vakuutuksenottajalle tai vakuutusyhtiölle ilmoitetut vahingot. Ks. esim. af Hällström ym. 2014, s. 97.

vastuuvakuutuksesta. Sarjavahingon kannalta tällä on merkitystä siltä osin, että mikäli vastuuvakuutus ei ole enää voimassa ja vahinko todetaan, siitä tulee ilmoittaa vakuutusyhtiölle määräaikaan mennessä, jotta se voidaan vielä korvata jo päättyneestä vastuuvakuutuksesta. LähiTapiolalla vahinkoilmoituksen jälki-ilmoitusaika on 12 kuukautta vakuutuksen päättymispäivästä²⁰⁴. Siten ensimmäisestä vahingosta myöhemmin ilmenevät vahingot katsotaan kuuluviksi sarjavahingon piiriin ja ne voidaan mahdollisesti kattaa jo päättyneestä vastuuvakuutuksesta vain silloin, kun ensimmäisestä vahingosta on ilmoitettu viimeistään jälki-ilmoitusaikana.

---

²⁰⁴ Ks. LähiTapiolan vastuuvakuutuksen yhteiset ehdot, kohta 5.1.

4 YRITYSJOHDON VASTUUVAKUUTUS KÄYTÄNNÖSSÄ

4.1 Intressi vastuuvakuutuksen hankkimiselle

Globaalien yritysskandaalien myötä erityisesti kansainvälisesti toimivien yritysten tietoisuus ja aktiivisuus pyrkiä suojaamaan yhtiön sekä johtohenkilöidensä henkilökohtaisia varoja on lisääntynyt merkittäväällä tavalla²⁰⁵. Kirjanpitoon liittyvät skandaalit, sijoittajien tyytymättömyys, osakkeen arvon muutokset arvopaperimarkkinoilla sekä intressiristiriidat osakkeenomistajien ja johdon välillä ovat luoneet yritysjohdolle hyvin haasteellisen liiketoimintaympäristön yhtiön sisäisten sekä ulkoisten paineiden keskellä²⁰⁶. D&O-kanteiden ajamisesta on katsottu muodostuneen Yhdysvalloissa muun muassa osakkeenomistajien käyttämä strategia, jolla johdon tekemiä kannattamattomia liiketoimintapäätöksiä ja investointeja yritetään saada hyvitettyksi. Toisaalta, osakkeenomistajien oikeus nostaa kanne yhtiön johtoa vastaan on nähty keinona klassisen päämies-agentti -ongelman hallitsemiselle²⁰⁷. Yhdysvalloissa johdon intressi D&O-vakuutuksen hankkimiselle on erityisesti pörssiyrityksissä osakkeenomistajien nostamien kanteiden hallitseminen²⁰⁸.

Modernit yritykset hankkivat nykyisin suhteellisen kattavan vakuutusturvan ja enemmistö vakuutusmaksuista tulee yrityksiltä. Yritysjohton kasvava altistuminen vastuun aktualisoitumiselle johtaa kasvavaan kysyntään kanteilta suojautumista vastaan. Merkittävien yritysskandaalien myötä ensiluokaisen D&O-vakuutusturvan hankkiminen on realisoitunut. Monikansallisesti tai jopa globaalisti toimiva yritys pyrkii

---

²⁰⁵ Hughes – Lee 2007, s. 20. Suurimmat skandaalit eivät kohdistu pelkästään Yhdysvaltoihin, sillä esimerkiksi konkurssiin ajautuneeseen Enroniin verrattava massiivinen yritysskandaali nousi julkisuuteen 2000-luvun vaihteessa, kun italialainen elintarvikeyritys Parmalat hakeutui konkurssiin vuonna 2003. Useampi Parmalat johtohenkilö tuomittiin rikosoikeudelliseen vastuuseen sekä miljoonakorvauksiin kirjanpitorikoksista. Merkittäviä osakkeenomistajien ajamia korvauskanteita yhtiön johtoa vastaan on ajettu myös esimerkiksi Aholdin, Adecon sekä China Aviation Oil -tapauksissa, jossa viimeksi mainitun liiketoiminta oli kaatua kokonaan noin 550 miljoonan dollarin tappioiden johdosta.

²⁰⁶ Terzich 2003, s. 10; Boyer – Tennyson 2015, s. 753–754 sekä Lai – Tai 2018, s. 1.

²⁰⁷ Ks. Boyer – Tennyson 2015, s. 754 viitteineen. ”Yet it is important to realize that not all shareholders have the right to sue directors and officers for negligent behaviour. Shareholders need to show the damages they suffered by providing evidence of the difference between the price at which the stock was purchased and the estimated market price of the stock in the absence of mismanagement.” Ks. tarkemmin Boyer – Tennyson 2015, s. 762.

²⁰⁸ Baker – Griffith 2010, s. 45 sekä Boyer – Tennyson 2015, s. 754.

hankkimaan kilpailukykyisen D&O-vakuutuksen myös houkutellakseen arvostettuja henkilöitä johtotehtäviin ja saavuttamaan maksimaalisen arvon yritykselleen.²⁰⁹

Riippumatta D&O-riskien realisoitumisesta, johdon syyttömäksi todistaminen ja siitä aiheutuvat puolustautumiskustannukset vievät kuitenkin eniten resursseja. Vaikka kanne ei menestyisikään, oikeus voi määrätä yhtiön johdon suorittamaan omat oikeudenkäyntikulut puhumattakaan tilanteesta, jossa kanteen häviämisen seurauksena johto joutuu korvaamaan molempien osapuolten oikeudenkäyntikulut vahingonkorvauksen lisäksi²¹⁰.

Vastuuvakuutus voidaan nähdä pääomaetuutena yhtiön näkökulmasta, sillä etuus, jota johdon vastuuvakuutuksella nimenomaisesti vakuutetaan, on yhtiön omaisuuden arvo ja erityisesti sen alenemisen estäminen²¹¹. Vastuuvakuutuksella on katsottu olevan yhteys yhtiön korkeampaan markkina-arvoon²¹². D&O-riskeiltä suojautuminen vaatii alati muuttuvan kansainvälisen toimintaympäristön seuraamista. Vakuutusyhtiöiden odotetaan olevan ajan tasalla yritystoimintaa koskevasta lainsäädännöstä tarjotakseen laadukkaita vakuutustuotteita ja hallitakseen globaaleja D&O-riskejä yhdessä asiakkaidensa kanssa.²¹³

Päätös vastuuvakuutuksen hankinnasta perustuu vakuutuksen hyötyjen ja haittojen analysointiin *pro et contra*. Vakuutuksen hankintaan vaikuttaa yrityksen silloisen taloudellisen aseman suhde yhtiön asemaan ilman D&O-vakuutusta sekä mahdollisten menetysten ankaruuteen ja laajuuteen. Hankintaan vaikuttaa lisäksi johdon riskinsietokyky sekä potentiaali opportunistiseen käyttäytymiseen.²¹⁴

---

²⁰⁹ Hughes – Lee 2007, s. 22–23 sekä Park 2018, s. 235.

²¹⁰ Youngman 1999, s. 16.

²¹¹ Ks. vahinkovakuutusten etuuksista tarkemmin esim. Hoppu – Hemmo 2006, s. 206.

²¹² Ks. esim. Boyer – Tennyson 2015, s. 754 sekä Hwang – Kim 2018, s. 451. D&O-vakuutuksen ja yhtiön kasvavan arvon välisestä yhteydestä on kuitenkin myös huomautettu ja kritisoitu liian optimistista näkemystä. Ks. tästä esim. Fung – Yeh 2018, s. 243 ss. Myös Lin ym. 2013, s. 59 huomauttaa, että yhtiön arvo saattaa nimenomaan jopa laskea tai se ei ainakaan nouse, mitä suurempi ja kattavampi D&O-vakuutussuoja yhtiöllä on. D&O-vakuutuksella on nähty olevan käänteinen vaikutus yhtiön arvoon ja vakuutuksen vaikutuksiin velkojien näkökulmasta vaikuttaen esimerkiksi korkeampiin luotonhoitokustannuksiin.

²¹³ Hughes – Lee 2007, s. 22–23.

²¹⁴ Boyer – Tennyson 2015, s. 762.

Yritykset, joilla on korkeampi vahingonkorvausvastuun riski sekä kanteiden aiheuttamaan taloudelliseen ahdinkoon joutuminen korvaustilanteissa, hankkivat todennäköisemmin D&O-vakuutuksen yleensä myös korkeammilla vakuutusmäärillä²¹⁵. D&O-vakuutuksen kysyntään ja vakuutuksella katettavaan vakuutusmäärään vaikuttaa myös johdon rakenne, sen uskottavuus sekä hallintotapa. Johdon henkilökohtaiset asenteet vaikuttavat opportunistiin myös vastuuvakuutuksen hankintaprosessissa. Erityisesti on analysoitu tilanteita, joissa hallituksen puheenjohtaja ja yhtiön toimitusjohtaja on sama henkilö ja äänioikeuden tuottamien osakkeiden prosentuaalinen enemmistö on hallituksella. Erään näkemyksen mukaan on katsottu, että D&O-vakuutus ostetaan todennäköisemmin silloin, kun yhtiön osakeomistajuus on keskittynyt johtoasemassa oleville. Mikäli johto omistaa enemmistön äänioikeuden tuottamista osakkeista, se syyllistyy todennäköisemmin opportunistiin osakkeenomistajien kustannuksella.²¹⁶ D&O-vakuutuksen hankintaan katsotaan vaikuttavan hallituksen jäsenten lukumäärä sekä erityisesti yhtiön ulkopuolisten henkilöiden prosentuaalinen osuus hallituksessa. Hallitus, joka on lukumäärältään suurempi, ja josta enemmistö on yhtiön ulkopuolisia henkilöitä ei altistu yhtä todennäköisesti opportunistiin.²¹⁷

Toisen näkemyksen mukaan D&O-vakuutus hankintaan nimenomaan silloin, kun yhtiön johdon sisäisen osakeomistajuuden taso on matalampi ja suurempi prosenttiosuus johtohenkilöistä on yhtiön ulkopuolisia asiantuntijoita²¹⁸. Lisäksi on analysoitu, että vakuutusmaksut nousevat mitä useampi jäsen istuu hallituksessa. Koska joidenkin tutkimusten mukaan vähäjäseniset hallitukset ovat tehokkaampia valvomaan johdon toimintaa, nimenomaan suurilukuisemmat hallitukset, joista enemmistö on lisäksi yhtiön ulkopuolisia, voidaan yhdistää suurempaan D&O-vakuutustarpeeseen²¹⁹. Tämä näkemys tulee esiin myös OP:n johdon vastuuvakuutuksen vakuutustietoasiakirjassa, jonka

---

²¹⁵ Boyer – Tennyson 2015, s. 757 sekä 764–765 sekä Lai – Tai 2018, s. 4. Ks. vakuutusyhtiöiden hinnoittelemasta vahingonkorvausvastuun riskistä Gillan – Panasian 2015, s. 794 ss.

²¹⁶ Boyer – Tennyson 2015, s. 757 sekä 764–765. Ks. myös Ackermant 2012, s. 1431–1432, joka huomauttaa korvausherkkyyden kasvaneen muun muassa vuoden 2008 alkaneen finanssikriisin seurauksena.

²¹⁷ Boyer – Tennyson 2015, s. 764–765.

²¹⁸ Boyer – Tennyson 2015, s. 757, 765 ja 770.

²¹⁹ Boyer – Tennyson 2015, s. 765 viitteineen.

mukaan toimitusjohtajan ja hallituksen vastuuvakuutus sopii erityisesti yrityksille, joiden johto on pääasiassa muita kuin yrityksen omistajia²²⁰.

Yrityksen koon lisäksi kasvumahdollisuudet vaikuttavat johdon vastuuvakuutuksen hankintaan. Yhtiöt, joiden johto on vakuutettuna, ovat tyypillisesti suurempia julkisia osakeyhtiöitä, jotka kohtaavat laajempia volatilitteettiriskejä arvopaperimarkkinoilla, ja joita kohtaan nostetaan herkemmin korvaussyytteitä.²²¹ Myös yrityksen pörssilistautumisen voidaan katsoa vaikuttavan positiivisesti D&O-vakuutusmarkkinoihin²²². On myös katsottu, että yritysten, joilla on paremmat kasvumahdollisuudet ja tulevaisuuden ennusteet, tulisi hankkia D&O-vakuutus jo siitäkin syystä, että riskit taloudellisista tappioista kasvavat liiketoiminnan laajentuessa.²²³

Vastuuvakuutuksen hankintaan vaikuttaa luonnollisesti myös vakuutuksen hinta sekä vakuutettava määrä²²⁴. Vakuutusmaksut ovat suurempia, mitä suurempia vakuutuksenottajayhtiön johdon vahingonkorvausvastuun riskit ovat²²⁵. Vastuuvakuutuksen hankkimista puoltavat useat kustannus- ja tehokkuusedut²²⁶. Johdon vastuuvakuutus mahdollistaa myös erinomaisen valvontakeinon yritysjohtajan lain- ja oikeudenmukaisen tehtävässään toimimisen osalta²²⁷. D&O-vakuutusta pidetään kaikista tehokkaimpana keinona valvoa johdon toimia. Valvonnan tehokkuutta lisääisi erityisesti vielä se, mikäli D&O-vakuutuksen kuluerät ja muut yksityiskohdat olisi ilmoitettava julkisesti. Vakuutuksen yksityiskohtien julkistamista on puollettu sekä vastustettu, mutta

---

²²⁰ Ks. OP:n johdon vastuuvakuutuksen vakuutustietosiakirja.

²²¹ Gillan – Panasian 2015, s. 806; Boyer – Tennyson 2015, s. 757; Hwang – Kim 2018, s. 462 sekä Lai – Tai 2018, s. 2.

²²² Tämä ei ole yhtiöoikeuden kannalta kuitenkaan positiivinen kehitys silloin, kun johdon opportunismin, D&O-vakuutuksen hankintapäätöksen sekä pörssilistautumisen välillä havaitaan yhteys toisiinsa. Ks. tarkemmin esim. Chalmers ym. 2002, s. 632–633, jossa tutkitaan julkisten osakeyhtiöiden D&O-vakuutuksen hankintahetken ja pörssilistautumisen välistä yhteyttä. Tämän johdosta artikkelissa korostetaan myös D&O-vakuutuksen kustannusten julkisuutta opportunismin hallitsemiseksi.

²²³ Baker – Griffith 2010, s. 45 sekä Boyer – Tennyson 2015, s. 764. Kasvavien yritysten sekä D&O-vakuutuksen yhteydestä ks. myös Hwang – Kim 2018, s. 451 ja 476.

²²⁴ Youngman 1999, s. 16 sekä Boyer – Tennyson 2015, s. 765. Ks. myös Baker – Griffith 2010, s. 63–68, jotka esittävät vasta-argumentteja D&O-vakuutuksen hankintaperusteisiin.

²²⁵ Chung – Wynn 2014, s. 174.

²²⁶ Finch 1994, s. 889–890.

²²⁷ Ks. esim. Finch 1994, s. 888–889; Baker – Griffith 2010, s. 66–67 sekä Boyer – Tennyson 2015, s. 755. Finch viittaa valvonnalla vakuutusyhtiöiden mahdollisuuteen ohjata ja vaikuttaa vakuutuksenottajayhtiön johdon toimintaan: ”it may require changes in the board, impose taylor-made conditions to be observed by directors and officers, for example as to information supplied to the insurer, specific practices to be avoided or systems of risk management and loss limitation to be operated”.

yhteistä molemmille näkökulmille on se, että vakuutuksen yksityiskohtien julkistamisen vaikutuksia tulisi tutkia perusteellisemmin.²²⁸

On myös katsottu, että oikeudenmukaisin riskienjako ja D&O-vakuutuksen suurin hyöty kohdistuu D&O-vakuutuksen ja hallituksen jäsenen henkilökohtaisen vahingonkorvausvastuun yhdistelmään. Yhdistelmä vakuutuksen tarjoamasta taloudellisesta turvasta, korvausvelvollisen omavastuuosuudesta sekä riski siitä, ettei vakuutus mahdollisesti kata vahinkoa kannustaa yritysjohtoa toimimaan siten kuin hallituksen jäsenen odotetaan tehtävässään toimivan. Tämä mahdollistaa hallituksen liiketaloudellisesti perustellun riskinoton ilman pelkoa henkilökohtaiseen korvausvastuuseen joutumisesta.²²⁹

4.2 Vastuuvakuutuksen kattavuus ja korvattavat vahingot

Korvattava vakuutettu omaisuus sekä vahinkotapahtumat määritetään perinteisissä omaisuusvakuutuksissa. Vastuuvakuutuksen ehdot poikkeavat tästä, sillä niissä kaikki vahinkotapahtumat, joista vakuutettu on vahingonkorvausvastuussa, korvataan, ellei niitä ole erikseen poissuljettu.²³⁰ Kun kyseessä on osakeyhtiö, kotimainen vastuuvakuutus kattaa vakuutetun johtohenkilön vahingonkorvausvastuun silloin, kun korvausvastuu perustuu OYL:iin²³¹. Vakuutusehdoista riippuen vakuutus kattaa korvausvaatimukset ainakin osakkeenomistajia ja muita ulkopuolisia tahoja vastaan, mutta joissain tapauksissa myös yhtiön ajamia kanteita vastaan.

Yksi tapa määritellä vakuutuksesta korvattavat vahingot kotimaisen yritysjohton vastuuvakuutuksesta on se, että vakuutus kattaa vain OYL:n tai muun yhtiötä koskevan erityislain nojalla syntyvän korvausvastuun. Korvattavat vahingot on määritelty joissakin tapauksissa myös siten, että vastuuvakuutus kattaa puhtaan varallisuusvahingon, josta

---

²²⁸ Baxter 1995, s. 546. Ks. myös Hwang – Kim 2018, s. 447 ja 450, jotka tutkivat D&O-vakuutuksen vaikutusta yrityksen arvoon korealaisissa yrityksissä. Tutkimuskohteeksi valittiin Korea, sillä tutkimustulosten keräämisen aikana vuosina 2002–2008 korealaisille yrityksille oli pakollista ilmoittaa julkisesti vakuutussopimustensa yksityiskohdat.

²²⁹ Ks. Finch 1994, s. 892.

²³⁰ af Hällström ym. 2014, s. 89.

²³¹ af Hällström ym. 2014, s. 159.

vakuutettu johtohenkilö on vastuussa hallituksen jäsenenä.²³² Vastuuvakuutus kattaa ainoastaan vakuutuksen ottaneen yhtiön johtohenkilöt, mikäli vakuutusehdoista ei toisin ilmene²³³.

Kotimaisen johdon vastuuvakuutuksen ehdoissa nimenomaisesti korostetaan, että vastuuriskiä ei kateta siltä osin kuin se perustuu jonkin muun maan lainsäädäntöön²³⁴. Kansainvälisissä D&O-vakuutuksissa sen sijaan vastuuriskiä ei rajata jonkin tietyn maan lainsäädäntöön ja vastuuperusteisiin, vaan vakuutuksesta korvataan laajemmin vahinkoja. Esimerkiksi kansainvälisen vakuutusyhtiön AIG:n tuoteselosteessa määritetään D&O-vakuutuksen voimassaoloalueen olevan koko maailma. Vakuutuksesta korvattavan vahingon perustana oleva vakuutetun henkilön henkilökohtainen korvausvastuu voi perustua Suomen lainsäädännön ohella myös ulkomaisten oikeusjärjestysten mukaiseen sääntelyyn. Tuoteselosteen täsmennyksen mukaan sellaiset varallisuusvahingot ovat korvattavia, joihin liittyen vakuutetulle henkilölle on esitetty kirjallinen korvausvaatimus vakuutuksen voimassaoloaikana tai vakuutusehtojen mukaisen jatkettun ilmoittamisajan aikana.²³⁵

Kansainväliset vakuutusohjelmat sopivat erityisesti yrityksille, joilla on liiketoimintaa useissa toimipaikoissa eri puolella maailmaa. Päävakuutuksenottajana oleva emoyhtiö varmistuu siitä, että konserniin kuuluvat muut yhtiöt saavat kaikkialla maailmassa samanlaisen vakuutusturvan, minkä lisäksi saavutetaan edullisempi vakuutusratkaisu²³⁶. Kansainvälisten vakuutusyhtiöiden lisäksi myös suomalaiset vakuutusyhtiöt myyvät kansainvälisin ehdoin laadittuja vastuuvakuutuksia asiakkailleen, joilla on tytäryhtiöitä ulkomailla²³⁷.

---

²³² Savela 1998, s. 56.

²³³ Savela 1998, s. 56 sekä af Hällström ym. 2014, s. 159.

²³⁴ af Hällström ym. 2014, s. 160.

²³⁵ Ks. AIG:n tuoteseloste, s. 1. Vakuutettujen piiri on myös laajempi kansainvälisessä vastuuvakuutuksessa. Ks. tarkemmin esim. af Hällström ym. 2014, s. 162–163.

²³⁶ af Hällström ym. 2014, s. 106–107. Ulkomailla oleville tytäryhtiöille järjestetään paikalliset vakuutukset asianomaisissa maissa. Paikalliset vakuutukset kytketään vakuutusohjelmaan lisäehdolla siten, että vahingot, joiden määrä ylittää paikallisen vakuutuksen vakuutusmäärän, korvataan ylittävältä osalta päävakuutuksesta sen vakuutusmäärän puitteissa. Lisäehto on nimeltään *Difference in Limits* -ehto. Paikallisen vakuutuksen vakuutusehdot ovat yleisesti suppeampia kuin päävakuutuksen ehdot ja tämän ehtoeron kattamiseksi päävakuutukseen liitetään usein lisäehto. Kyseisen *Difference in Conditions* -ehdon mukaan päävakuutuksesta korvataan vahingot, joita paikallisen vakuutuksen ehtojen mukaan ei korvata, mutta jotka kuuluvat päävakuutuksen ehtojen mukaan korvattavaksi.

²³⁷ Ks. af Hällström ym. 2014, s. 161.

Kotimaisissa ja kansainvälisissä johdon vastuuvakuutusten rakenteissa on eroja. Kansainväliset D&O-vakuutukset esimerkiksi Iso-Britanniassa ja Yhdysvalloissa on rakennettu siten, että ne turvaavat sekä yhtiötä että yhtiön johtoa. Iso-Britanniassa D&O-vakuutukset myönnetään yleensä kahdessa osassa siten, että ensimmäinen osa, *side A*, korvaa vahingon suoraan johtajille ja toinen osa, *side B*, korvaa vahingon yhtiölle, joka on korvannut vahingon johtohenkilöidensä puolesta *indemnity*-sitoumuksen perusteella vahingonkärsijälle. D&O-vakuutukseen voi ostaa myös erillisen *side A* -vakuutussuojan, joka tarjoaa taloudellista turvaa vain johtohenkilöille, ei yhtiölle. D&O-vakuutukseen voi kuulua kuitenkin lisäksi vielä erillinen osa, *side C*, joka kattaa vahingon, josta yhtiö on korvausvastuussa.²³⁸ Yhdysvalloissa D&O-vakuutuksista yleisin muoto sisältää A-, B- sekä C-osan, toiseksi käytetyin vakuutus sisältää A- ja B-osan ja vähiten käytetty D&O-vakuutus sisältää vain A-osan²³⁹.

D&O-vakuutukseen viitataan Yhdysvalloissa yleisesti A-, B- sekä C-osan perusteella, mikä on käytännössä harhaanjohtavaa. Vain A-osa D&O-vakuutuksesta kattaa yhtiön johdon henkilökohtaisesti aiheutetun vahingonkorvausvastuun. B- ja C-osa vakuutuksesta turvaa yhtiötä, jolloin yhtiölle korvataan sen jo maksamat korvaukset johtohenkilöidensä puolesta taikka yhtiön itse ollessa vahingonkorvausvelvollinen.²⁴⁰ OP:n johdon laaja ja osittain kansainvälinen vastuuvakuutus perustuu pitkälti A-osaan, mutta ehdoissa viitataan myös B-osaan. Ehtojen mukaan OP korvaa vakuutuksen piirissä olevalle yhtiölle mahdollisesti aiheutuneet kulut siltä osin kuin se on maksanut vakuutettujen puolesta vakuutuksesta korvattavia vahinkoja tai kuluja edellyttäen, että vakuutusyhtiö olisi korvannut vakuutuksen ehtojen mukaisesti kyseessä olevat kulut suoraan vakuutetulle. OP ei kuitenkaan korvaa vakuutetulle kuluja siltä osin kuin vakuutettu on jo saanut niistä korvauksen.²⁴¹

---

²³⁸ Ks. Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen D&O-vakuutuksen rakenteesta tarkemmin esim. Recruciak 1990, s. 20; Finch 1994, s. 898; Baxter 1995, s. 541–542 ja 556; Chalmers ym. 2002, s. 613; Baker – Griffith 2010, s. 46–48; Ackermant 2012, s. 1432–1433; Fier – Liebenberg 2014, s. 217 sekä Chung – Wynn 2014, s. 175–176.

²³⁹ Fier – Liebenberg 2014, s. 217. Ks. tarkemmin Baker – Griffith 2010, s. 68–70, miksi pelkkä *side A* -suoja hankitaan hyvin harvoin.

²⁴⁰ Baker – Griffith 2010, s. 48.

²⁴¹ Ks. OP:n johdon laajan vastuuvakuutuksen ehdot, kohta 3.1 A sekä 3.1 B.

Hallituksen vastuun perusteella korvausta voidaan vaatia aiheutuneista vahingoista, joiden syinä ovat yhtiön toiminnan yleinen virheellinen hoitaminen, toimimaton organisaatio ja puutteellinen valvonta, aiheettomin perustein tehdyt liiketoimet sekä hallituksen sisäiset toimet, joista esimerkkinä mainittakoon liikesalaisuuksien paljastaminen²⁴². Kuten todettua, puhtaan varallisuusvahingon osalta VahL 5:1:n kattavuus on erittäin rajallinen, mutta yritysjohto voi joskus joutua korvausvastuuseen myös VahL:n nojalla puhtaasta taloudellisesta vahingosta. Julkisesti noteerattujen yhtiöiden osalta tulee lisäksi huomioida, että AML ja erityisesti AML 16:4 sisältää omat korvausnorminsa. Puhtaasti OYL:n mukaisen korvausvastuun kattava vastuuvakuutus ei nimittäin korvaa esimerkiksi näitä riskejä. Kansainvälisiä ehtoja suositellaankin myös suomalaisille suurille yrityksille, vaikka ne eivät ottaisikaan koko konsernin kattavaa vakuutusta. Suositus perustuu nimenomaisesti arvopaperimarkkinalainsäädännön tuomiin uusiin vastuuperusteisiin.²⁴³

Ellei vakuutusta ole laajennettu kattamaan myös tytäryhtiöiden hallintoelimet, tytäryhtiöiden on huolehdittava itse omien johtohenkilöidensä vastuuvakuutusturvasta. Vakuutussuojan kattavuuden vertailu kotimaisella ja kansainvälisellä tasolla riippuu täysin yhtiön liiketoiminnan laajuudesta ja vakuutusturvan tarpeesta. Esimerkiksi AIG:n johdon vastuuvakuutuksen tuoteselosteessa vakuutettuina ovat vakuutuksenottajana olevan yhtiön johtohenkilöiden lisäksi sen kontrolloimat tytäryhtiöt²⁴⁴. Myös OP:n johdolle tarkoitetun laajan vastuuvakuutuksen ehdoissa korostetaan vakuutuksen kattavan myös vakuutuksenottajan tytäryhtiöitä²⁴⁵. Vakuutus voidaan laajentaa myös kattamaan vakuutuksenottajan yksittäisen edustajan vastuu yhteistyökumppanin tai muun intressiyhtiön hallituksessa, jossa kyseinen edustaja toimii vakuutuksenottajayhtiön päätöksellä. Tämän kaltainen ehtolauseke, *outside directorship*, on tosin yleisempi kansainvälisissä vastuuvakuutuksissa.²⁴⁶

Erilaisten yritysjärjestelyjen yhteydessä vastuuvakuutuksen jatkuminen tulee varmistaa erikseen. Vakuutus säilyy pääsääntöisesti kuitenkin voimassa niin kauan kuin yhtiö säilyy samana. Esimerkiksi sulautumisen yhteydessä vastaanottavan yhtiön vastuuvakuutus

---

²⁴² Palmunen 1996, s. 139.

²⁴³ Savela 1998, s. 56 sekä af Hällström ym. 2014, s. 162.

²⁴⁴ AIG:n johdon vastuuvakuutuksen tuoteseloste, s. 1.

²⁴⁵ OP:n johdon vastuuvakuutuksen laajat ehdot, kohta 2.1.

²⁴⁶ af Hällström ym. 2014, s. 159.

säilyy samanlaisena kattaen sulautumisen jälkeen muodostuneen sulautuneen ja sulautuvan yhtiön kokonaisuuden. Fuusioissa on kuitenkin tarpeellista tehdä vakuutuksenantajalle ilmoitus vastuuriskien lisääntymisestä, mikä voi tosin muodostaa vakuutusyhtiölle oikeuden irtisanoa vakuutus. Mikäli koko liiketoiminta myydään tytäryhtiölle kaupan yhteydessä, vastuuvakuutus ei siirry automaattisesti mukana, vaan tällaisesta tilanteesta on sovittava erikseen vakuutuksenantajan kanssa.²⁴⁷

KKO 1994:137. Yhtiön vakuutettu omaisuus oli myyty yhtiön kokonaan omistamalle osakeyhtiölle. KKO sovitteli vakuutusehtoja ja katsoi vakuutuksen olevan voimassa omistajanvaihdosta huolimatta.

Tapauksessa ei ollut tosin kyse vastuuvakuutuksesta, vaan palovakuutuksesta ja Savela huomauttaakin, ettei vastuuvakuutuksen osalta tämänkaltaiseen ratkaisumahdollisuuteen kannata luottaa. Vastuuvakuutuksessa riskit yleensä muuttuvat yritysjärjestelyjen yhteydessä. Vastuuvakuutus koskee lisäksi nimenomaan johtohenkilöitä vakuutussopimuksessa mainitussa yhtiössä, jonka olemassaolo jatkuu liiketoimintakaupan yhteydessä tehdyn järjestelyn jälkeenkin.²⁴⁸

Vakuutuksen rakenne ja sisältö ovat aina yrityskohtaisesti räätälöityjä, eikä vakuutusehdoista ole yhtä standardisoitua muotoa²⁴⁹. Vakuutuksen tarkempi kattavuus määritellään vakuutuskirjassa ja vakuutusehdoissa, joihin voi liittyä asiakaskohtaisia erityisehtoja. Vastuuvakuutus kattaa vahingonkorvausvaatimukseen liittyvät oikeudenkäyntikulut, mikä tulee huomioda vakuutusmäärästä päätettäessä²⁵⁰. Tavallista myös on, että vastuuvakuutuksen enimmäiskorvausmäärä sisältää oikeudenkäyntikulut²⁵¹. Oikeudenkäyntikuluja koskevan sopimusehdon sisältö vaihtelee eri vakuutusyhtiöiden välillä, ja joillakin vakuutusyhtiöillä on ehto, joka rajaa esimerkiksi kaikki rikosoikeudenkäynnit vastuuvakuutuksen ulkopuolelle. Toisaalta on myös katsottu, että vakuutetulla on tarve saada suojaa myös tilanteissa, joissa vakuutettua vastaan on nostettu rikossyyte, joka sittemmin hylätään oikeudessa.²⁵²

---

²⁴⁷ Savela 1998, s. 56.

²⁴⁸ Savela 1998, s. 56.

²⁴⁹ Finch 1994, s. 899; Baxter 1995, s. 547 sekä Baker – Griffith 2010, s. 45.

²⁵⁰ af Hällström ym. 2014, s. 160.

²⁵¹ Savela 1998, s. 56.

²⁵² af Hällström ym. 2014, s. 160. Ehtokohta voidaan kirjoittaa vakuutusehtoihin myös siten, että vakuutusyhtiö korvaa myös rikosoikeudenkäynnin kulut, mutta mikäli vakuutettu häviää oikeudenkäynnin, hän joutuu maksamaan kulut takaisin vakuutusyhtiölle.

Oikeudenkäyntikulukorvaus sisältää vakuutuksenottajan oman asianajajan käyttämisestä aiheutuneet kustannukset sekä vastapuolelle maksettavaksi tuomitut oikeudenkäyntikulut²⁵³.

OP lisäksi täsmentää, että vakuutusyhtiö maksaa oikeudenkäynnistä aiheutuvat vakuutetun kustannukset edellyttäen, että vahinkoilmoitus on tehty ennen vastineen antamista ja vakuutusyhtiö hyväksyy käytetyn oikeudenkäyntiasiamiehen. On myös mahdollista, että vahingon selvittelystä aiheutuneet kohtuulliset ja tarpeelliset kustannukset korvataan ennakolta ja ennen kuin lopullinen velvollisuus kulujen korvaamisesta vakuutuksesta on selvinnyt. Tosin, todettaessa vakuutetun syyllistyneen rikokseen tai mikäli kulut muutoin eivät kuulu vakuutuksesta ehtojen mukaan korvattavaksi, kulut peritään takaisin vakuutetulta itseltään tai tämän ollessa maksukyvytön, vakuutuksenottajalta.²⁵⁴ Mikäli oikeudenkäynti koskee muutakin kuin vastuuvakuutuksen kattamaa seikkaa, vakuutuksesta korvataan yleensä vain vakuutuksen kattaman riidan aiheuttama osa oikeudenkäyntikuluista²⁵⁵. Oikeudenkäyntikulujen sisältyminen korvausmäärään saattaa joissain tilanteissa painostaa osapuolia sopimaan korvausasia ilman oikeudenkäyntiä, sillä oikeudenkäyntikulut kuluttaisivat vastuuvakuutuksesta odotettavissa olevaa korvausta²⁵⁶.

Kansainvälisen D&O-vakuutuksen vakuutussuoja on lähtökohdiltaan laajempi, tosin myös rajoitusehtoja on enemmän kuin kotimaisessa johdon vastuuvakuutuksessa. Esimerkiksi Iso-Britanniassa ja Yhdysvalloissa, joiden vastuuvakuutusten sisällössä ja rakenteessa on paljon yhtäläisyyksiä, vastuuvakuutuksen korvauspiiriin kuuluu usein tuomioistuinratkaisujen vahingonkorvaukset, sovitteluista aiheutuvat kustannukset sekä puolustus- ja muut oikeudenkäyntikulut, jotka perustuvat yhtiön johdon vahingonkorvausvastuuseen lainvastaisista teoista ja laiminlyönneistä.²⁵⁷ D&O-vakuutus

---

²⁵³ Strömberg 2004, s. 444.

²⁵⁴ Ks. OP:n johdon kotimaisen vastuuvakuutuksen vakuutusehdot, kohta 5 sekä ennalta maksettavien kulujen osalta OP:n johdon laajat vastuuvakuutuksen ehdot, kohta 7.3.

²⁵⁵ Savela 1998, s. 56 sekä Strömberg 2004, s. 445.

²⁵⁶ Savela 1998, s. 56.

²⁵⁷ Finch 1994, s. 899; Youngman 1999, s. 18–19 sekä Chung – Wynn 2014, s. 175. The basis of the cover is wrongful act, which includes any actual or alleged breach of contract, breach of duty, breach of trust, act, error, neglect, omission, misstatement, misleading statement, or breach of warranty of authority or any other act done or wrongfully attempted.

kattaa Yhdysvalloissa myös yhtiön maksamat korvaukset mistä tahansa *indemnity*-sitoumuksen perusteella etukäteen maksetuista korvauksista²⁵⁸.

AIG:n tarjoaman kansainvälisen D&O-vakuutuksen tuoteselosteessa määritetään vakuutuksesta korvattavaksi vahingonkorvausvastuun ohella selvitys- ja oikeudenkäyntikuluja sekä yhtiön johdolle viranomais selvityksestä ja -tutkinnasta aiheutuneita kuluja. Vastuuvakuutukseen sisältyy kuitenkin myös muita erityisturvia ja laajennuksia. Vakuutus sisältää lisäksi johdon erityisturvapaketin, joista keskeisimpiä ovat rajoittamaton jatkettu ilmoittamisaika niiden johtajien osalta, jotka ovat irtisanoutuneet tai jääneet eläkkeelle yhtiöstä muusta kuin yrityskaupasta tai yhtiön maksukyvyttömyystilanteesta johtuneesta syystä. Paketti sisältää lisäksi maksukyvyttömyystilanteiden mukaisiin kuulemismenettelyihin liittyvää oikeusapua sekä vakuutettavissa olevat muut kuin rikosoikeudelliset seuraamusmaksut.²⁵⁹

Kotimaisissa vastuuvakuutusehdoissa vakuutusmäärään sisältyy oikeudenkäyntikulujen lisäksi myös vahingonkorvaus ja sille kertynyt korko, vakuutusyhtiön vastuulla olevat vahingon selvityskulut sekä välittömästi uhkaavan vahingon kohtuulliset torjuntakulut²⁶⁰. Koska vakuutusyhtiöllä on päävelvollisuus selvittää vakuutuksenottajan vahingonkorvausvastuu vahinkotapahtumasta, on myös vakuutusyhtiön velvollisuutena korvata vahingon selvittelystä aiheutuvat kustannukset. Selvityskustannukset on kuitenkin rajattu kohtuulliseen määrään, kuitenkin niin, että kaikki kustannukset, jotka syntyvät vakuutusyhtiön teettämistä selvityksistä sekä tutkimuksista, on korvattava täysimääräisesti.²⁶¹ Vakuutuksenottajalla on kuitenkin velvollisuus osallistua vahingon selvittelyyn.

Jotta vahinko tulee vastuuvakuutuksesta korvattavaksi, tulee vakuutuskirjan mukaisesti kaikkien edellytysten täytyä yhtä aikaa. Esimerkiksi OP:n tuoteselosteessa tuodaan hyvin selvästi ilmi, että vakuutuksesta korvataan ne varallisuusvahingot, jotka hallituksen jäsen on tehtävässään aiheuttanut, ja josta hän on OYL:n tai muun yrityksen hallintoelinten vastuuta koskevan erityislain mukaan henkilökohtaisessa korvausvastuussa. Lisäksi

---

²⁵⁸ Paolini – Nambisan 2008, s. 11 sekä Baker – Griffith 2010, s. 44–46.

²⁵⁹ Ks. AIG:n tuoteseloste, s. 1–2.

²⁶⁰ LähiTapiolan vastuuvakuutuksen yhteiset ehdot, kohta 5.3.1.

²⁶¹ Strömberg 2004, s. 444; Könkkölä 2009a, s. 65 sekä af Hällström ym. 2014, s. 90.

vakuutetulle on tullut esittää kirjallinen korvausvaatimus vakuutuksen voimassaoloaikana. Vahinkojen tulee lisäksi olla seurausta vakuutuskirjaan erikseen merkityn päivämäärän tai vakuutuksen alkamispäivän jälkeen tapahtuneesta teosta tai laiminlyönnistä.²⁶²

4.3 Korvattavuutta rajoittavat ehdot

Vastuuvakuutus ei korvaa vahinkoja, jotka eivät perustu vahingonkorvausvastuuseen²⁶³. Vakuutuksen sisältöä ja voimassaoloa rajoitetaan tyypillisesti ainakin maantieteellisesti, harjoittaman liiketoiminnan laadun mukaan, vahinkolajikohtaisesti sekä vastuun perusteena olevaa oikeussuhdetta tai normistoa arvioiden²⁶⁴. Vakuutusuojan maantieteellisellä rajoittamisella on useita syitä. Maailmassa on huomattavan riskialttiita alueita, kuten Yhdysvallat, joissa korvausvaatimuksia esitetään ja tuomitaan maksettavaksi huomattavasti enemmän kuin Euroopassa. Yhdysvalloissa vastuuriskit ovat määrällisesti usein jopa kymmenkertaisia Eurooppaan verrattuna. Lisäksi muualla kuin Euroopassa tapahtuvien vahinkojen selvittäminen on hyvin työlästä ja kallista.²⁶⁵

Yleisesti johdon vastuuvakuutusturvaa rajoittavat vakuutusmäärä, omavastuu sekä vakuutussopimukseen sisältyvät korvausrajoitukset ja muut mahdolliset erityisehdot. Vakuutusturvaa harkittaessa on tärkeää huomioida kaikki vakuutuksen kattavuutta rajoittavat ehdot, jotka erityisesti johdon vastuuvakuutuksissa kohdistuvat varsin merkittäviin riskitekijöihin²⁶⁶. Vastuuvakuutuksen korvauspiiri on aina suppeampi kuin voimassaolevan oikeuden mukainen korvausvastuu²⁶⁷. Yritysjohdon vastuuvakuutuksissa voidaan lisäksi käyttää yksilöllisesti neuvoteltuja poikkeuksia vakioehdoista²⁶⁸.

---

²⁶² Ks. OP:n johdon kotimaisen vastuuvakuutuksen tuoteseloste, s. 1.

²⁶³ af Hällström ym. 2014, s. 160.

²⁶⁴ Hoppu – Hemmo 2006, s. 316. Vahingonkorvausta ei voida vakuuttaa kokonaan, vaan vastuuvakuutuksiin liittyy aina rajoituksia. Ks. tarkemmin syistä af Hällström ym. 2014, s. 89.

²⁶⁵ Ks. vakuutuksen voimassaoloalueesta tarkemmin esim. af Hällström ym. 2014, s. 101. Esimerkiksi OP:n laajassa johdon vastuuvakuutuksessa vakuutus on voimassa koko maailmassa pois lukien Kanada ja Yhdysvallat.

²⁶⁶ Savela 1998, s. 59.

²⁶⁷ OP:n kotimaisen johdon vastuuvakuutuksen tuoteseloste, s. 1; AIG:n johdon vastuuvakuutuksen tuoteseloste, s. 2 sekä Fennian tuoteseloste, s. 2.

²⁶⁸ Savela 1998, s. 59.

Rajoitukset on tärkeää pitää mielessä, jotta vastuuvakuutus ei anna väärää kuvaa ja turvallisuuden tunnetta suhteessa sellaisiin riskeihin, joita vastuuvakuutus ei lopulta kuitenkaan korvaa. Ei ole lainkaan poikkeuksellista, että vakuutusyhtiö tarjoaa muodollisesti miellyttäviä vakuutussopimusratkaisuja, jotka kuitenkin johtavat väärinkäsityksiin vakuutussopimuksen todellisesta luonteesta. Tämä johtaa yritysjohdon syvään pettymykseen silloin, kun vakuutussuojaa tarvitaan eniten. Yhtiöiden hallituksissa onkin käyty perusteellisia keskusteluja siitä, onko heidän vakuutussuojansa korvausmäärältään riittävä.²⁶⁹

Johdon vastuuvakuutus ei kata henkilö- ja esinevahinkoja, sillä niiden riskit on katettu yrityksen toiminnan vastuuvakuutuksella sekä tuotevastuuvakuutuksella. Näitä vahinkoja ei korvata myöskään OYL:n, vaan VahL:n perusteella. Kuten muissakin vastuuvakuutuksissa, myös johdon vastuuvakuutuksessa laissa määriteltyä laajempi sopimukseen perustuva vastuu rajataan vakuutuksen korvauspiirin ulkopuolelle.²⁷⁰ Vastuuvakuutuksesta ei myöskään korvata yhteiskunnan määrittämiä sanktioita, kuten sakkoja, veroja, veronkorotuksia taikka muita vastaavia julkisoikeudellisia seuraamuksia. Esimerkiksi julkisista hankinnoista tarkoitettu tarjousmenettelystä aiheutunutta vahinkoa taikka hyvitysmaksua ei korvata johdon vastuuvakuutuksesta.²⁷¹ Nämä seuraamukset voivat kuitenkin olla OYL:n mukaan korvattavia vahinkoja siten, että yhtiön johdon huolimattomuudesta on aiheutunut yhtiölle varallisuusvahinko, josta johto on korvausvelvollinen OYL:n mukaan²⁷².

On erittäin yleistä, että vastuuvakuutuksessa on lisäksi rajoitus, jonka mukaan vakuutuksenottajayhtiön muun vakuutussuojan puutteellisuudesta aiheutuvat vahingot eivät kuulu johdon vastuuvakuutuksesta korvattavaksi. Siten hallintoelinten vastuuvakuutuksesta ei voi saada korvausta vakuutuksen ottamisen laiminlyönnistä

---

²⁶⁹ Representatives from National Union Fire Insurance Company of Pittsburgh, PA 2004, s. 109.

²⁷⁰ Strömberg 2004, s. 466 sekä af Hällström ym. 2014, s. 160.

²⁷¹ OP:n kotimaisen vastuuvakuutuksen rajoitusehdot, kohdat 3.3.10 ja 3.3.20 sekä LähiTapiolan hallinnon vastuuvakuutuksen korvausrajoitusten kohdat 5.6 ja 5.20. Ks. myös AIG:n tuoteseloste, s. 2. Ks. Youngman 1999, s. 17 ja 36–39, jossa rikosoikeudellinen vahingonkorvausvastuu jää D&O-vakuutussuojan ulkopuolelle samoin kuin Suomessakin. Ks. kansainvälisen D&O-vakuutuksen päärajoituksista tarkemmin Finch 1994, s. 899; Youngman 1999, s. 36–39; Paolini – Nambisan 2008, s. 67 ss; Baker – Griffith 2010, s. 48–51 sekä Ackermant 2012, s. 1434–1436.

²⁷² Ks. esim. af Hällström ym. 2014, s. 160.

esimerkiksi tulipalon aiheuttamasta vahingosta vakuuttamattomalle omaisuudelle.²⁷³ Rajoitus on selvä, sillä muuten johdon vastuuvakuutus voisi toimia yhtiön yleisvakuutuksena.

Vakuutus ei myöskään kata vahinkoa, joka korvataan vakuutuksenottajan tai vakuutetun muusta tai aikaisemmin voimassaolleen vastuuvakuutuksesta²⁷⁴. Lisäksi suuret osakkeenomistajat suljetaan usein vakuutussuojan ulkopuolelle. Vakuutusehdoissa usein todetaan, ettei vakuutus korvaa vahinkoa sellaiselle osakkeenomistajalle, joka omistaa enemmän kuin esimerkiksi 25 prosenttia yhtiön osakkeista. Rajoituksen syyksi on perusteltu se, että suuri osakkeenomistaja voi vaikuttaa suoraan hallituksen päätöksiin ja hän siis periaatteessa voisi aiheuttaa itse itselleen vahingon.²⁷⁵

OP:n, LähiTapiolan ja AIG:n tuoteselosteista käy myös ilmi, että tahallisella teolla sekä törkeällä huolimattomuudella aiheutetut vahingot rajataan vakuutuksen korvauspiiriin ulkopuolelle. Tämä on täysin ymmärrettävää, sillä vastuuvakuutuksen tarvehan perustuu riskeihin ennalta-arvaamattomista ja odottamattomista vahinkotapahtumista, joihin johto ei pysty ennakolta varautumaan²⁷⁶. Mikäli vahingon aiheuttanut teko tai laiminlyönti on sisältänyt olosuhteet huomioden huomattavan riskin vahingon syntymisestä, vahinkoa voidaan pitää tahallisesti tai törkeällä tuottamuksella aiheutettuna²⁷⁷.

Törkeällä tuottamuksella aiheutetun vahingon korvausvaatimusten rajoittaminen ja epääminen ovat mahdollisia kuitenkin vain niiden vakuutettujen osalta, jotka ovat itse syyllistyneet törkeään tuottamukseen. Näin ollen yhden johtohenkilön aiheuttaman törkeän tuottamuksen perusteella ei voida evätä korvausta muilta johtohenkilöiltä, ellei myös heidän tuottamuksensa ole ollut törkeää.²⁷⁸ AIG:n kansainvälisen D&O-vakuutuksen tuoteselosteessa täsmennetään, että tahallisesti taikka oikeudettoman edun

---

²⁷³ af Hällström ym. 2014, s. 160–161.

²⁷⁴ OP:n kotimaisen vastuuvakuutuksen rajoitusehdot, kohta 3.3.22.

²⁷⁵ af Hällström ym. 2014, s. 161. Vrt. Savela 1998, s. 61. Suurosakkeenomistajilla ei kuitenkaan välttämättä ole tällaista vaikutusvaltaa. Ks. kyseisestä rajoitusehdosta esim. OP:n kotimaisen vastuuvakuutuksen ehtokohta 3.3.1, jossa vahinkotapahtumaa kuvataan itselle aiheutettuna vahinkona. Ks. myös LähiTapiolan ehdot, jossa osakkeenomistajan osakeomistajuuden raja on 50 prosenttia sekä Fennian ehdot, jossa raja on 25 prosenttia.

²⁷⁶ Paolini – Nambisan 2008, s. 95.

²⁷⁷ Ks. Savela 1998, s. 59 sekä af Hällström ym. 2014, s. 161. Ks. rajoitusehto OP:n kotimaisesta vastuuvakuutuksesta, kohta 3.3.9 sekä LähiTapiolan vakuutusehtojen kohta 5.13.

²⁷⁸ Strömberg 2004, s. 465. Ks. törkeästä tuottamuksesta tarkemmin Savela 1998, s. 59.

tai hyödyn tavoittelemiseen liittyvän vahingon rajoitusehtoa sovelletaan vain silloin, kun asiassa on annettu lainvoimainen ratkaisu tai vakuutettu myöntää kirjallisesti toimineensa tahallisesti taikka tavoitelleensa toiminnallaan oikeudetonta etua²⁷⁹.

VKL 518/1998. Asunto-osakeyhtiö oli saanut tontinvuokraajalta kirjeen, jossa vaadittiin kiinteistöveron maksua. Asunto-osakeyhtiö oli tiedustellut kahdelta asianajajalta ja Suomen kiinteistöliitolta maksuvelvollisuudesta. Kaikki kolme olivat sitä mieltä, että asunto-osakeyhtiön piti maksaa vero vuokraajalle. Asunto-osakeyhtiö ei kuitenkaan suorittanut maksua. Vakuutuslautakunta totesi, että hallituksen jäsenet ottivat tietoisien riskien, kun he eivät maksaneet veroja. Lautakunta piti riskinottoa törkeänä huolimattomuutena, eikä vakuutusyhtiön rajoitusehtojensa mukaisesti tarvinnut korvata vahinkoa.

Ympäristövahinkojen, sopimusperusteisten vastuiden, vakuuttamisen laiminlyönnin sekä tiedossa olleen uhan huomiotta jättämisen lisäksi yritysjohdon vastuuvakuutuksen ulkopuolelle rajataan myös johtohenkilön muussa ominaisuudessa kuin hallituksen jäsenenä aiheutetut vahingot sekä rangaistusvaatimuksesta johtuvat oikeudenkäyntikulut, mikäli syyte on hyväksytty²⁸⁰. Rajoitusehto johtohenkilön muussa ominaisuudessa kuin hallituksen jäsenenä aiheuttamasta vahingosta on todennäköisesti mainittu vakuutusehdoissa vain selvyiden vuoksi, sillä OYL 22:1 ei edes sovellu silloin, kun toimessaoloedellytys ei täyty. LähiTapiolan vastuuvakuutuksesta ei korvata myöskään vahinkoa, joka on aiheutunut vakuutuksenottajan taikka vakuutetun konkurssista tai muusta maksukyvyttömyydestä²⁸¹.

VKL 148/2017. Käsiteltävässä asiassa oli kyse vakuutusehtojen soveltamisesta konkurssia koskeneen rajoituksen ja ehdon kohtuuttomuuden osalta. Yhtiö oli asetettu konkurssiin 1.9.2015. Korvauskanne yhtiön hallituksen puheenjohtajaa sekä hallituksen jäseniä vastaan oli tullut vireille 31.12.2015 ja vahinkotapahtumasta oli ilmoitettu vakuutusyhtiölle 27.1.2016. Vakuutusyhtiö oli ilmoittanut katsoneensa vahinkopäiväksi vakuutuksen viimeisen voimassaolopäivän 31.12.2015. Tämän perusteella korvausvaatimukseen on sovellettava vakuutuksessa 1.1.2015 alkaen noudatettuja vakuutusehtoja. Vakuutuksen ulkopuolelle on näin ollen rajattu vahingot, jotka ovat aiheutuneet vakuutetun yrityksen konkurssista taikka suorasti tai epäsuorasti perustuvat tai liittyvät siihen. Kyseessä oleva konkurssiin perustuva tai siihen liittyvä korvausvaatimusta koskeva rajoitusehto on sanamuodoltaan laaja, jonka pyrkimyksenä on, että vakuutussopimuksella katettaisiin yrityksen operatiivisessa toiminnassa kolmannelle aiheutuvia vahinkoja, mutta ei mahdollisesta maksukyvyttömyystilanteesta aiheutuvia menetyksiä. Siltä osin kuin hallituksen puheenjohtaja on vedonnut rajoitusehdon soveltamisen johtavan kohtuuttomaan lopputulokseen, Vakuutuslautakunta totesi, että vapaaehtoisten vakuutussopimusten

²⁷⁹ Ks. AIG:n tuoteseloste, s. 2.

²⁸⁰ Ks. Savela 1998, s. 60 sekä yleisesti esim. OP:n kotimaisen johdon vastuuvakuutuksen rajoitusehtojen kohdat 3.3.5, 3.3.6, 3.3.11, 3.3.13 sekä 3.3.16. OP eikä myöskään LähiTapiola korvaa rangaistusvaatimuksesta aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja siinäkään tapauksessa, vaikka syyte olisi hylätty.

²⁸¹ LähiTapiolan hallinnon vastuuvakuutusehdot, kohta 5.15.

antaman vakuutusturvan laajuus on lähtökohtaisesti sopimuksenvarainen asia ja sellaiseen sopimusehdon sovitteluun, joka laajentaisi vakuutusturvaa yli sen, mistä on selkeästi ja yksiselitteisesti sovittu, tulee suhtautua varsin pidättyvästi. Vahingon ei katsottu kuuluvan vakuutuksen piiriin.

Vastuuvakuutuksessa on usein ehtoja, jotka rajoittavat myös oman edun, kuten vakuutetun palkan tai muiden etuuksien, tavoittelussa aiheutettujen vahinkojen korvaamista. Vakuutuksesta rajataan usein pois myös vahingot, jotka aiheutuvat yhtiön omien tai sen tytäryhtiöiden osakkeiden suorasta tai epäsuorasta hankinnasta.²⁸² Muita vastuuvakuutuksissa käytettyjä rajoitusehtoja ovat esimerkiksi vakuutettujen keskinäiset vaatimukset, patenttiriidat, työlainsäädännön rikkomiset sekä immateriaalioikeuksiin liittyvät loukkaukset²⁸³. Lisäksi merkittävä rajoitusehto ainakin kotimaisissa johdon vastuuvakuutuksissa on se, ettei vakuutuksesta korvata vahinkoa, mikäli vakuutettu johtohenkilö omistaa suoraan tai välillisesti 20–25 prosenttia tai enemmän kyseisen yhtiön osakkeista²⁸⁴.

Vastuuvakuutuksesta ei myöskään korvata vahinkoja, jotka ovat aiheutuneet suorasti tai epäsuorasti rahan käsittelyyn liittyvistä laskuvirheistä, kunnian tai yksityiselämän loukkaamisesta, kemiallisista ja muista aineista tai tuotteista eikä sodan tai terrorismin seurauksena aiheutuneista vahingoista²⁸⁵. Myös LähiTapiolan ehdoissa määritetään kattavasti vastuuvakuutusturvan ulkopuolelle jäävät erityiset riskit sekä korvausrajoitukset poikkeustilanteissa²⁸⁶. Kansainvälisen vakuutusyhtiö AIG:n D&O-vakuutuksen tuoteselosteessa on lisäksi täsmennetty, ettei vakuutuksesta korvata ennen vakuutuksen voimaantuloa vireillä olleeseen oikeudenkäyntiin tai viranomaistutkintaan liittyviä vahinkoja taikka tiedossa ollutta vahingonkorvausvaatimusta²⁸⁷.

---

²⁸² Ks. Savela 1998, s. 60 sekä Strömberg 2004, s. 466–467. Vakuutusehtojen osalta ks. esim. OP:n kotimaisen vastuuvakuutuksen rajoitusehtojen kohdat 3.3.8 ja 3.3.14 sekä LähiTapiolan vakuutusehtojen kohdat 5.7 ja 5.11.

²⁸³ Savela 1998, s. 61. Ks. myös esim. LähiTapiolan vakuutusehtojen kohdat 5.9, 5.10 ja 5.14 sekä OP:n kotimaisen vastuuvakuutuksen rajoitusehtojen kohdat 3.3.2, 3.3.15 ja 3.3.21. Oikeuskirjallisuudessa on myös katsottu olevan selvää, ettei vakuutetut hallituksen jäsenet saa suojaa toistensa ajamia korvauskanteita vastaan. Ks. tästä esim. Ackermant 2012, s. 1434 sekä af Hällström ym. 2014, s. 163.

²⁸⁴ Ks. esim. LähiTapiolan johdon vastuuvakuutuksen rajoitusehdot, kohta 5.1 sekä OP:n ja Fennian kotimaisen johdon vastuuvakuutuksen ehdot.

²⁸⁵ Ks. OP:n kotimaisen vastuuvakuutuksen rajoitusehtojen kohdat 3.3.7, 3.3.12, 3.3.17, 3.3.18 sekä 3.3.19.

²⁸⁶ Ks. LähiTapiolan vastuuvakuutuksen rajoitusehdot, kohdat 5.22 ja 5.23.

²⁸⁷ Ks. AIG:n tuoteseloste, s. 2.

Mainittujen rajoitusehtojen lisäksi vastuuvakuutuksissa käytetään joskus ehtoa, jonka mukaan yhteisvastuutilanteissa vakuutus korvaa vain pääluvun tai syyllisyyden osoittaman määrän vahingosta. Näin ollen vakuutuksesta ei korvata muiden yhteisvastuullisten maksukyvyttömyyden vuoksi vakuutetun maksettavaksi luettavaa osaa. Kyseisen ehdon vuoksi onkin erittäin tärkeää, että koko hallitus on vastuuvakuutuksen piirissä.²⁸⁸

Joskus myös yhtiön nostamat kanteet on rajattu vakuutusturvan ulkopuolelle. Mikäli korvattavista vahingoista on rajattu pois yhtiön ajamat kanteet, vastuuvakuutuksen merkitys jää melko vähäiseksi, sillä usein osakkeenomistajien kanteet, erityisesti vähemmistökanheet, ajetaan yhtiön nimissä. Rajoitus on johdon kannalta merkittävä esimerkiksi silloin, kun yhtiö on mennyt konkurssiin ja yhtiön johto on samalla vaihtunut. Vanhaa johtoa vastaan ajetaan kannetta nimenomaan yhtiön nimissä, sillä silloin OYL:n mukainen vastuu kattaa myös huolellisuusvelvollisuuden rikkomisen.²⁸⁹ Koska Suomessa hallituksen vahingonkorvausvelvollisuus aktualisoituu usein juuri yhtiötä kohtaan, johdon vastuuvakuutuksella ei olisi mitään merkitystä, mikäli se ei kattaisi yhtiölle aiheutettuja vahinkoja.

---

²⁸⁸ Savela 1998, s. 60.

²⁸⁹ Ks. tarkemmin Bergström 1996, s. 270, joka korostaa yhtiön ajamien kanteiden merkitystä vastuuvakuutuksen osalta: ”Ett undantag i försäkringen för krav framställt av bolaget får de facto till följd att försäkringen får ett oerhört begränsat värde.” Ks. tästä myös Savela 1998, s. 61. Esimerkiksi OP:n johdon kotimaisessa vastuuvakuutuksessa rajoitusehto ilmaistaan siten, ettei vakuutuksesta korvata ”itselle aiheutettua vahinkoa”. OP ei korvaa vahinkoa vakuutuksenottajalle tai osakkeenomistajalle, jos vakuutettu itse tai yhtiö, jonka osake-enemmistön vakuutettu omistaa, omistavat yhdessä tai erikseen yli 20 prosenttia vakuutuksenottajana olevan yhtiön osakkeista. Maininta korostaa vakuutetun johtohenkilön asemaa yhtiössä sekä siihen liittyvää rajoitusta. Huomionarvoista mainituksessa on kuitenkin se, että mikäli johtohenkilö omistaa vähemmän kuin 20 prosenttia yhtiön osakkeista, vakuutus korvaa vahingon myös yhtiön nostamia kanteita vastaan.

4.4 Vakuutuksen voimassaoloajan ja vakuutustapahtuman ajallinen yhteys

4.4.1 Ajalliset korvattavuusmääritelmät

Vahinko voi kohdistua eri tavoin vakuutuskausiin, joten vastuuvakuutuksen kannalta on tärkeää erottaa toisistaan erilaiset vakuutuksen ajalliset korvattavuusmääritelmät²⁹⁰. Vakuutuksen ajallinen kattavuus riippuu siitä, perustuuko vahingon korvattavuus vakuutuskauden aikana ilmoitettuihin, aiheutettuihin, sattuneisiin vai todettuihin vahinkoihin²⁹¹. Vahinkovakuutuksille on yleisesti tyypillistä, että vahingot korvataan siitä vakuutuksesta, joka oli voimassa vahingon tapahtuessa sattumisperiaatteen mukaan. Vastuuvakuutus kuitenkin poikkeaa muista vahinkovakuutuksista.²⁹²

Vahinko voi kohdistua vakuutuskauteen, jonka aikana vahinko tapahtui tai sattui, jolloin kyseessä on *occurence*-vakuutus. Tapahtumis- tai sattumisehdolla tarkoitetaan sitä, että vastuuvakuutus kattaa ne vahingot, jotka ovat sattuneet vakuutuksen voimassaoloaikana, vaikka vahinko ilmenisikin vasta myöhemmin²⁹³. Vastuuvakuutuksen osalta *occurence*-periaate on ongelmallinen, sillä korvausvelvollisuuteen johtaneen vahinkotapahtuman seuraamukset voivat ilmetä vuosienkin kuluttua, joten on hyvin haasteellista selvittää, onko vakuutusmaksut ja korvaukset oikeassa suhteessa keskenään. Vaikka tapahtumisperiaatteen etuna voidaan pitää sitä, että tietyn vakuutuskauden aikana tapahtuneet vahingot korvataan eikä vakuutussuoja ole riippuvainen siitä, milloin vahinko havaitaan tai milloin korvausvaatimus esitetään, vakuutusmäärä voi kuitenkin osoittautua riittämättömäksi varsinkin vahingoissa, joiden seuraukset ilmenevät vasta pidemmän ajan kuluttua. Vakuutusmääriin ei myöskään tehdä indeksitarkistuksia vakuutuskauden aikana, vaan raja, johon asti vakuutuksesta korvataan vahinkoa, on sen suuruinen kuin siitä on kauden alussa sovittu.²⁹⁴ *Occurence*-periaatetta ei käytetä juuri lainkaan johdon vastuuvakuutuksissa sen luonteen vuoksi, vaikka se onkin yleisimmin käytetty muoto muissa vahinkovakuutuksissa.

---

²⁹⁰ Savela 1998, s. 56.

²⁹¹ Hoppu – Hemmo 2006, s. 321.

²⁹² Strömberg 2004, s. 426.

²⁹³ Savela 1998, s. 57 sekä Könkkölä 2009a, s. 32–33.

²⁹⁴ Ks. Strömberg 2004, s. 426–428; Hoppu – Hemmo 2006, s. 178 sekä af Hällström ym. 2014, s. 96.

Kotimaisissa varallisuusvastuuvakuutuksissa on myös käytetty periaatetta, joissa ajallinen kohdistaminen määritetään siten, että vakuutus kattaa vakuutuskauden aikana aiheutetut vahingot. Aiheuttamisperiaatteen mukaan vakuutuksesta korvataan vahingot, jotka on aiheutettu yhden vakuutuskauden aikana riippumatta siitä, milloin vahinko on tullut ilmi.²⁹⁵ Määritelmät *occurrence*- ja aiheuttamisperiaatteen osalta ovat hyvin samankaltaiset, sillä molempien ehtojen mukaan tietyn vakuutuskauden aikana sattuneet tai aiheutetut vahingot korvataan vakuutuksesta. Periaatteet ovat kuitenkin erotettu toisistaan, sillä vahingon sattumisella ja vahingon aiheuttamisella nähdään olevan selvä ero²⁹⁶.

Mikäli vahingon tarkka sattumishetki on ongelmallinen selvittää, vahingon kohdistaminen oikeaan *occurrence*-vakuutukseen on haasteellista²⁹⁷. Siten yritysten vastuuvakuutuksissa on sovellettu myös periaatetta, jonka mukaan vakuutuksesta korvataan vahingot, jotka todetaan vakuutuksen voimassaoloaikana²⁹⁸. Vahingot korvataan toteamis- eli ilmenemisperiaatteen mukaan vakuutuksen voimassaollessa edellyttäen, ettei vakuutettu ollut tietoinen eikä hänen pitänytkään olla tietoinen vahingosta ennen vakuutuksen voimaantuloa.²⁹⁹ Kyseisissä *manifestation*-vakuutuksissa perusteena on toteaminen ja vahinko kohdistetaan siihen vakuutuskauteen, jonka aikana se on ilmennyt tai todettu. Vahingon syntyhistorialla ei ole merkitystä, mutta käytännön ongelmia voi tulla siitä, kenen havainto vahingosta on ratkaiseva, ja missä vaiheessa vahinko on havaittu.³⁰⁰

Edellä mainittujen vahinkojen ajallisten korvattavuusmääritelmien lisäksi vahinko voi kohdistua myös siihen vakuutuskauteen, jonka aikana vahingosta ilmoitettiin vakuutusyhtiölle, jolloin sovelletaan *claims made* -ehtoa. Kyseisen vaatimis- eli ilmoitusperiaatteen mukaan vahingon korvattavuuden perusteena on vakuutusyhtiölle tehty vahinkoilmoitus vakuutuskauden aikana, vaikka vahinko olisi periaatteessa

---

²⁹⁵ Ks. af Hällström ym. 2014, s. 98.

²⁹⁶ Ks. tarkemmin af Hällström ym. 2014, s. 96–99.

²⁹⁷ Strömberg 2004, s. 428.

²⁹⁸ Hoppu – Hemmo 2006, s. 179.

²⁹⁹ Savela 1998, s. 57.

³⁰⁰ Könkkölä 2009a, s. 33 sekä af Hällström ym. 2014, s. 95.

aiheutunut tai tapahtunut ennen vakuutuskautta, vakuutuskauden aikana tai määräaikaan mennessä vakuutuksen voimassaoloajan päättymisen jälkeen.³⁰¹

4.4.2 *Claims made* -ehto

Kotimaisissa yritysjohton vastuuvakuutuksissa *claims made* -ehto on hyvin yleinen ja kansainväliset johdon vastuuvakuutukset perustuvat aina vaatimis- eli ilmoitusperiaatteelle³⁰². Tyypillisen *claims made* -ehdon mukaan vastuuvakuutuksen korvausala kattaa ne vahingot, joita koskeva vahingonkorvausvaatimus on esitetty vakuutuksenottajalle eli yhtiölle vakuutuksen voimassaoloaikana. Kun vastuuvakuutus otetaan uutena, vakuutusyhtiöt eivät välttämättä kuitenkaan kata vahinkoja, jotka ovat sattuneet ennen vakuutuksen voimaantuloa, joista kuitenkin on ilmoitettu vakuutuskauden aikana. *Claims made* -ehdon yhteydessä käytetäänkin hyvin usein retroaktiivista päivämäärää, jonka mukaan vain kyseisen päivän jälkeen tapahtuneesta teosta tai laiminlyönnistä aiheutuneet vahingot korvataan vastuuvakuutuksesta. Yleisin retroaktiivinen päivämäärä on vakuutuksen voimaantulopäivä.³⁰³ Retroaktiiviseen suojaan ja sen pituuteen on syytä kiinnittää huomiota ainakin silloin, kun vaihdetaan vakuutusyhtiötä tai kun vakuutuksenottajan liiketoiminnassa tapahtuu merkittäviä muutoksia esimerkiksi yrityskauppojen myötä³⁰⁴.

Claims made -ehdon perusteella vakuutuksen ulkopuolelle jäävät siis vahingot, jotka on aiheutettu taikka todettu vakuutuskauden aikana, mutta joista ei ole tehty kirjallista korvausvaatimusta ja -ilmoitusta vakuutusehtojen mukaisesti vakuutuksen voimassaollessa³⁰⁵. Haasteita saattaa ilmetä silloin, mikäli vakuutusyhtiö irtisanoo

---

³⁰¹ Bergström 1996, s. 270–271; Chalmers ym. 2002, s. 613; Strömberg 2004, s. 428–429 sekä af Hällström ym. 2014, s. 97.

³⁰² Savela 1998, s. 57; Ackermant 2012, s. 1433 sekä af Hällström ym. 2014, s. 162.

³⁰³ Ks. Palmunen 1996, s. 100; Strömberg 2004, s. 430–431; Hoppu – Hemmo 2006, s. 179–180 sekä af Hällström ym. 2014, s. 97.

³⁰⁴ Strömberg 2004, s. 431. Ks. retroaktiivisesta suojasta myös Bergström 1996, s. 271, kohta ”Retroaktivt skydd”. Vakuutusyhtiötä vaihdettaessa vakuutussuojaan voi tulla aukko, sillä uusi vakuutusyhtiö ei yleensä maksa ennen vakuutuksen ottamista aiheutuneita vahinkoja eikä vanha vakuutusyhtiö välttämättä maksa enää vanhan vakuutuksen lakattua tehtyihin vaatimuksiin perustuvia korvauksia, vaikka vastaava teko olisikin tehty vanhan vakuutuksen voimassaollessa. Ks. Savela 1998, s. 58 sekä Strömberg 2004, s. 431.

³⁰⁵ Hoppu – Hemmo 2006, s. 179.

vakuutuksen, kun vakuutuksenottajayhtiö joutuu ongelmiin³⁰⁶. Kansainvälisissä sekä kotimaisissa vastuuvakuutuksissa on usein kuitenkin todettu, että vakuutuskauden aikana voidaan ilmoittaa jo etukäteen olosuhteesta, joka voi johtaa mahdollisesti myöhemmin vahinkoon. Tällöin saadaan vakuutussuoja, vaikka varsinainen vahinko ilmoitetaan vasta vakuutuskauden jälkeen.³⁰⁷

KKO 1997:134. Ratkaisussa oli kyse yhtiön johtohenkilöilleen ottamasta vastuuvakuutuksesta, jonka vakuutusyhtiö oli irtisanonut yhtiön jouduttua konkurssiin. Mikäli vakuutettu sai vakuutuksen voimassaoloaikana tietoonsa tapahtuman, joka todennäköisesti johti vakuutetulle korvattavaan korvausvaatimukseen, ja hän ilmoitti vakuutusyhtiölle kyseisestä tapahtumasta vakuutuksen voimassaoloaikana, tätä tapahtumaa myöhempi vahingonkorvausvaatimus katsottiin tehdyksi vakuutuksen voimassaoloaikana riippumatta siitä, milloin korvausvaatimus tosiasiaassa tehtiin. Vakuutuksen voimassaoloaikana vakuutettuja vastaan ei oltu esitetty korvausvaatimuksia, eivätkä vakuutetut olleet ilmoittaneet vakuutusyhtiölle heitä vastaan esitetystä vaatimuksista. Vakuutuksenantaja oli kuitenkin saanut vakuutuksen voimassaoloaikana tiedon vakuutuksenottajayhtiön konkurssiin asettamisesta ja johtohenkilöitä vastaan asetetuista vahingonkorvausvaatimuksista päivälehdessä. Tapauksessa katsottiin, ettei vakuutusyhtiö vapautunut vastuusta eikä vakuutettujen *claims made* -ehdon laiminlyönti aiheuttanut vakuutusyhtiölle haittaa tai vahinkoa. Vakuutusyhtiöllä ei ollut oikeutta evätä korvausta vakuutussopimuksen käsillä olleiden ehtojen nojalla.

Jotta *claims made* -ehdon mukainen ilmoitus vahingosta tehdään oikein, tulee ilmoitus tehdä kirjallisesti ja kyseessä olevan vahingon tulee olla jo aiheutunut. Vaatimus kirjallisesta vahinkoilmoituksesta on asetettu lähinnä näyttöongelmien vuoksi, ja koska vahingosta ilmoittamisen ajankohta *claims made* -periaatteen mukaisesti on ratkaisevassa asemassa, on luontevaa, että vahingosta ilmoittaminen voidaan osoittaa luotettavalla tavalla tapahtuneeksi.³⁰⁸

Claims made -ehdon mukaisen vastuuvakuutuksen etuna nähdään se, että vakuutusmäärä vastaa kulloinkin arvioitua riskiä. Ilmoitusperiaatteen käyttämisellä vältetään myös vahingon kohdistamisongelmalta. Haittapuolena tosin voidaan pitää sitä, että vakuutusyhtiö voi muuttaa vakuutuskauden vaihtuessa vakuutuksen ehtoja sen kattavuutta rajaamalla. Muutokset vaikuttavat siten takautuvasti vaikuttaen niihin vahinkoihin, jotka ovat jo tapahtuneet, mutta jotka eivät ole vielä tulleet tietoon ja joista

---

³⁰⁶ Savela 1998, s. 58.

³⁰⁷ af Hällström ym. 2014, s. 162.

³⁰⁸ Strömberg 2004, s. 429.

ei ole tehty vahinkoilmoitusta.³⁰⁹ Vakuutuksen ajallista alaa rajaavat ehdot saattavat välillä olla varsin ankaria. Mikäli esimerkiksi vakuutusyhtiö korvaisi vain ne vahingot, jotka aiheuttanut teko tai laiminlyönti on tapahtunut ja joita koskeva ilmoitus on tehty vakuutusyhtiölle vakuutuskauden aikana, 31.12. päättyvä vakuutuskausi ja sinä päivänä aiheutunut vahinko korvattaisiin vain, jos vakuutettu ehdisi saman päivän aika ilmoittamaan vahingosta vakuutusyhtiölle. Tämä on käytännössä lähes mahdotonta jo siitäkin syystä, ettei vahingon aiheutumista yleensä havaita heti. *Claims made* -ehto ei siten turvaa jatkuvuutta.³¹⁰

Claims made -ehto saattaa tuottaa ongelmia myös esimerkiksi liiketoimintaa lopetettaessa. Vastuuvakuutus tulisi pitää voimassa useita vuosia vielä liiketoiminnan lopettamisen jälkeenkin, jotta vanhoista virheistä mahdollisesti myöhemmin tulevat vahingonkorvausvaatimukset katettaisiin vastuuvakuutuksella. Myös erilaiset yritysjärjestelyt saattavat aiheuttaa ongelmia vakuutusturvaan. Mikäli yhtiön liiketoiminta myydään toiselle samojen omistajien omistamalle yhtiölle ja liiketoiminta jatkuu muuttumattomana, uuden yhtiön täytyy hankkia uusi vastuuvakuutus. Vanhan yhtiön vastuuvakuutusta ei kuitenkaan voida päästää raukeamaan, sillä muuten vanhassa yhtiössä tehdyistä teoista tai laiminlyönneistä myöhemmin tulevat vahingonkorvausvaatimukset eivät olisi vastuuvakuutuksella katettavia. Yhtiöillä olisi tällöin kaksi eri vastuuvakuutusta kattamassa samaa riskiä, joka aiemmin oli vain yhden vakuutuksen piirissä. Korvattavien vahinkojen määrittely voi olla vaikeaa myös silloin, jos vakuutussopimuksen keskeinen ehto katsotaan mitättömäksi.³¹¹

Vakuutuksen päättymisen tai vakuutusyhtiön vaihtumisen takautuvia vaikutuksia voidaan kuitenkin hallita johdon vastuuvakuutukseen otetulla lisäehdolla vahinkojen jälki-ilmoitusajasta tiettyyn määräaikaan asti. Tätä niin kutsuttua häntävakuutusta voidaan pitää vakuutusyhtiöstä riippuen voimassa muutamasta kuukaudesta muutamaa vuoteen.³¹² Esimerkiksi OP:n mukaan vakuutuksesta korvataan vahinko myös siinä tapauksessa, että vahingosta on tehty vakuutetulle kirjallinen korvausvaatimus viiden vuoden kuluessa vakuutuskauden päättymisen jälkeen. Vahingon korvattavuus edellyttää

---

³⁰⁹ af Hällström ym. 2014, s. 97.

³¹⁰ Ks. tarkemmin Savela 1998, s. 58 sekä Strömberg 2004, s. 431–432.

³¹¹ Ks. tarkemmin *claims made* -ehdon ongelmista Savela 1998, s. 56–59.

³¹² af Hällström ym. 2014, s. 97–98.

kuitenkin lisäksi myös sitä, että vakuutettu on vakuutuksen voimassaollessa kirjallisesti ilmoittanut vakuutusyhtiölle tietoonsa tulleen tapahtuman tai olosuhteen, johon korvausvaatimus perustuu³¹³. Ehto on suhteellisen ankara siinä mielessä, että melkein pä missä tahansa tilanteessa, jossa vakuutetulla on pienikin epäily, että joku taho voi myöhemmin vaatia vahingonkorvausta joltain osin, vakuutetun tulisi ilmoittaa olosuhteesta aina etukäteen vakuutusyhtiölle.

LähiTapiolan ehdoissa on määritelty korvattavien vahinkojen osalta, että vahinko on todettu vakuutuskauden aikana ja siitä on ilmoitettu viimeistään 12 kuukauden kuluessa vakuutuksen päättymisestä³¹⁴. AIG:n ehtojen mukaan korvataan vahinkoja, kun korvausvaatimus on tehty vakuutuksen voimassaoloaikana ja vakuutusehtojen mukaisen jatkettun ilmoittamisajan aikana. AIG:n tarjoamassa D&O-vakuutuksessa ei sovelleta retroaktiivista päivää, eli vakuutuksella on rajoittamaton retroaktiivinen suoja. Erityisturvana on lisäksi rajoittamaton jatkettu ilmoittamisaika niiden johtohenkilöiden osalta, jotka ovat irtisanoutuneet tai jääneet eläkkeelle yhtiöstä muusta kuin yrityskaupasta tai yhtiön maksukyvyttömyystilanteesta johtuvasta syystä.³¹⁵

Claims made -ehdon sekä VakSL 73 §:n välisestä suhteesta ja soveltamisesta on ollut havaittavissa tulkinnallisia eroja oikeuskirjallisuuden sekä oikeuskäytännön välillä. VakSL 73 §:n mukaan:

Vakuutussopimukseen perustuva korvausvaatimus on esitettävä vakuutuksenantajalle vuoden kuluessa siitä, kun korvauksen hakija on saanut tietää vakuutuksen voimassaolosta, vakuutustapahtumasta ja vakuutustapahtumasta aiheutuneesta vahinkoseuraamuksesta. Korvausvaatimus on joka tapauksessa esitettävä kymmenen vuoden kuluessa vakuutustapahtumasta tai, jos vakuutus on otettu henkilövahingon tai vahingonkorvausvelvollisuuden varalta, vahinkoseuraamuksen aiheutumisesta. Korvausvaatimuksen esittämiseen rinnastetaan ilmoituksen tekeminen vakuutustapahtumasta.

Jos korvausvaatimusta ei esitetä 1 momentissa säädetyssä ajassa, korvauksen hakija menettää oikeutensa korvaukseen.

Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että vastuuvakuutuksissa asetetut lyhyemmät vahinkoilmoituksen määräajat ovat laittomia, sillä VakSL 73 § on pakottava suhteessa

---

³¹³ Ks. OP:n kotimaisen johdon vastuuvakuutuksen ehdot, kohta 3.2 sekä OP:n laajan version kohta 3.3 ja erityisesti jatkettun raportointiajan osalta kohta 3.4.

³¹⁴ Ks. LähiTapiolan hallinnon vastuuvakuutuksen ehdot, kohta 4. Vahinkojen korvattavuus tässä tapauksessa edellyttää siis sekä *manifestation*- että *claims made* -ehdon täyttymistä.

³¹⁵ Ks. AIG:n tuoteseloste, s. 1–2.

vastuuvakuutettuun yhtiön johtohenkilöön VakSL 3.1 §:n mukaan. On katsottu, että VakSL 73.1 §:n kannalta vaatimus siitä, että vakuutetun on ilmoitettava vakuutusyhtiölle *claims made* -ehdon mukaisesti aiheutunut vahinko vakuutuksen voimassaoloaikana, on ongelmallinen. VakSL 73.1 § ei tulisi edes sanamuotonsa mukaan sovellettavaksi *claims made* -ehtoon, sillä vakuutetulle ei synny saamista ennen kuin hän on tehnyt vahinkoilmoituksen. Näkemyksen mukaan ei ole hyväksyttävissä, että pakottavasti säädetystä vuoden ja joka tapauksessa 10 vuoden määräajasta korvausvaatimuksen esittämiseen poiketaan vakuutetun asemaa heikentäen lyhyemmällä määräajalla.³¹⁶ Mainittu säännös ei kuitenkaan estä *claims made* -ehtoa siinä muodossa, kun vakuutuksesta korvataan ne vahingot, joita koskeva vaatimus on tehty vakuutetulle vakuutuksen voimassaoloaikana. Säännös on ristiriidassa *claims made* -ehtoon silloin, kun vakuutus ei ole enää voimassa ja jälki-ilmoitusaika on vakuutusehtojen mukaisesti kulunut umpeen.

Ongelma ilmenee erityisesti silloin, kun vastuun perustava vahinkotapahtuma tapahtuu vakuutusturvan lähiaikoina lakatessa. Vakuutusturvan hyödyntäminen voi kuitenkin tämän kaltaisissa tilanteissa edellyttää vakuutusehtojen mukaan VakSL 73 §:ää nopeampaa ilmoitusta.³¹⁷ Ilmoituksen vanhentumisen käytännön merkitystä sekä VakSL 73 §:n vastaisuutta voidaankin kritisoida. *Claims made* -ehtoja käytetään tyypillisimmin yritysvaluutuksissa, joissa VakSL:n säännöksistä voidaan poiketa VakSL 3 §:n mukaan, minkä lisäksi johdon vastuuvakuutukseen liitetään yleisesti jo edellä mainittu jälki-ilmoitusajan lisäturva vakuutettujen eduksi. *Claims made* -ehdon merkitystä on pidettävä ensisijaisesti vakuutuksen aineellisen korvausalan määrittämisessä, jolloin se katsotaan olevan sitova vastuunmääritysehto, eikä VakSL 73 § voi rajoittaa mahdollisuuksia vedota siihen.³¹⁸

On täysin perusteltua kyseenalaistaa väittämä siitä, ettei vakuutuksenantaja voisi VakSL 73 §:stä riippumatta rajoittaa vahinkojen korvattavuutta vahingon ilmenemisajankohdan perusteella. On katsottu, ettei *claims made* -ehtoa voida pitää pätemättömänä tyyppinsä puolesta, sillä vakuutusyhtiöiden näkökulmasta on täysin perusteltua rajoittaa

---

³¹⁶ Ks. tarkemmin Savela 1998, s. 57–58. Korvausvaatimuksen esittämisajankohdan vanhentumisen lisäksi on huomioitava erikseen vahingonkorvauksen vanhentuminen, josta säädetään laissa velan vanhentumisesta (15.8.2003/728).

³¹⁷ Könkkölä 2009a, s. 240–241.

³¹⁸ Könkkölä 2009a, s. 241–242.

vakuutusturvaa sillä perusteella, ettei vahingosta ole ilmoitettu vakuutuskauden aikana. Tämä on täysin ymmärrettävää, sillä mikäli vakuutuksenantajan vapautta määrittää vakuutusturvan kattavuutta rajoitettaisiin vanhentumisnormin perusteella, vakuutuksenantajalle jäisi periaatteessa rajoittamaton vastuu vakuutuskauden aikana aiheutetuista vahingoista. On katsottu, että VakSL 73 §:n mukaisen vanhentumisnormin yksi tarkoitus lieenee taata vakuutetulle tai muulle korvaukseen oikeutetulle kohtuullinen aika vaatimuksensa esittämiseen, ja vaikuttaakin siltä, että vakuutetulla on oltava vuoden mittainen vanhentumisaika käytettävissään.³¹⁹

Tätä vähintään vuoden pituista määräaikaa korvauksen ilmoittamisesta puoltaa myös kotimaisten vastuuvakuutusehtojen sisältämät määräajat lisäedellytyksinään kuitenkin, että vahinko on todettu vakuutuskauden aikana tai mahdollisesta tulevasta vahingosta on ilmoitettu etukäteen vakuutuskauden aikana. Samaa tulkintaa puoltaa myös Vakuutuslautakunnan ratkaisusuositukset vuosilta 2010 ja 2017, joissa on selkeästi todettu perusteluineen, ettei *claims made* -ehto ja vanhentumissääntö ole keskenään ristiriidassa, sillä ne ovat eri asioita.

VKL 28/2010. Ratkaisusuosituksessa oli kyse johdon vastuuvakuutuksen voimassaoloon, korvausvaatimuksen esittämisajankohtaan ja vanhentumiseen sekä erityisesti aiheuttamis- ja *claims made* -ehdon väliseen tulkintaan liittyvästä epäselvyydestä. Lausuntopyynnön mukaan vakuutusehdon sisältämä ilmoitusvelvollisuus on vakuutussopimuslain vastainen. Vakuutusyhtiö on käyttänyt kohdistamissäännössään sekä aiheuttamisperiaatetta että *claims made* -periaatetta. Käsiteltävässä tapauksessa vakuutusyhtiö on määritellyt osaksi kohdistamissääntöään sen, että vastuu perustuu vakuutuskauden aikana aiheutuneeseen tekoon tai laiminlyöntiin. Vastaava vaikutus vaatimisperusteisiin vakuutusehtoihin olisi sillä, että vakuutuksessa olisi määritelty niin sanottu retroaktiivinen päivämäärä vakuutuksen alkupäiväksi. Kummassakin tapauksessa kohdistamissääntö toimisi samalla tavalla. Edellytyksenä korvattavuudelle olisi vahingon aiheuttaneen teon tai laiminlyönnin tapahtuminen vakuutuksen voimassa ollessa ja vaatimuksen esittäminen vakuutuskauden aikana. Vakuutuslautakunnan mukaan käsiteltävässä tapauksessa kohdistamissäännön sisältö ei ole VakSL 73 §:n vastainen. Kohdistamissääntö ja vanhentumissääntö eivät ole ristiriidassa, koska ne koskevat eri asioita. VakSL 73 §:ää voidaan soveltaa vasta siinä tilanteessa, kun käsillä on tapaus, joka kuuluu vakuutuksen piiriin. Jos vakuutus ei ole voimassa, kun vakuutusehtojen vakuutustapahtuman määrittelyn mukainen tapahtuma on käsillä, vakuutuksesta ei ole

---

³¹⁹ Könkkölä 2009a, s. 244–245. Ks. tarkemmin vanhentumisen ja *claims made* -ehdon välisestä tulkinnasta Könkkölä 2009a, s. 240–247 sekä vakuutustapahtumasta ilmoittamisesta VakSL 73 §:n mukaan Könkkölä 2009a, s. 224 ss. Ks. myös VKL 28/2010, jonka mukaan VakSL:n perusteella ei ole estettä laatia kohdistamissääntöä, joka sisältää sekä aiheuttamis- että vaatimisperusteen mukaisia elementtejä. Vakuutuksenantajalla ei ole mitään velvollisuutta myöskään rajoittaa vapautta vakuutusturvan alan rajoittamiseen.

mahdollista saada korvausta. Siten VakSL 73 §:n mukaisella määräajalla siitä, kun ”korvauksen hakija on saanut tietää mahdollisuudestaan saada korvausta” ei tapauksessa ole merkitystä.

VKL 148/2017. Vakuutustapahtuman, josta vakuutusyhtiölle syntyy vakuutussopimuksen mukainen korvausvelvollisuus, muodostaa sanotuin ehdoin myönnettyssä vakuutuksessa vain ne vahingot, joista esitetään korvausvaatimus vakuutetulle, ja jotka myös ilmoitetaan vakuutusyhtiölle vakuutussopimuksessa sovitun ajanjakson kuluessa. Myöhemmin ilmoitetut vahingot eivät kuulu vakuutusturvan piiriin. *Claims made* -periaatteen mukaisten vakuutusehtojen käyttäminen on nyt kysymyksessä olevan kaltaisten yritysten vakuutussopimuksissa sallittua.

Tulkintaa siitä, etteivät VakSL 73 §:n vanhentumissääntö ja vakuutuksen ajallinen yhteys vakuutussopimuksen voimassaoloaikana *claims made* -ehdon mukaan ole ristiriidassa, voidaan perustellusti puoltaa. Ensinnäkin, VakSL 73.1 §:n ensimmäinen virke viittaa *manifestation* -periaatteeseen, määritelmän ”on saanut tietää” perusteella. Momentin toinen virke viittaa sen sijaan aiheuttamisperiaatteeseen määritelmän ”vahinkoseuraamuksen aiheutumisesta” mukaan. Riippumatta kuitenkin siitä, miten vahinko kohdistetaan, sekä aiheuttamis-, *manifestation*- että *claims made* -periaatteet edellyttävät, että vakuutuskausi on voimassa. On täysin perusteltua, että vahinko korvataan voimassaolevasta vakuutuksesta, minkä lisäksi vakuutettujen etuna voidaan pitää vakuutussopimuksissa määriteltyjä jälki-ilmoitusaikoja. On vakuutusyhtiön päätettävissä, mitä ajallisen yhteyden periaatetta vakuutussopimuksissa käytetään, eivätkä ne ole ristiriidassa keskenään.

VakSL 73.1 §:n kolmannen virkkeen mukaan korvausvaatimuksen esittäminen rinnastetaan ilmoituksen tekemiseen vahinkotapahtumasta. *Claims made* -ehto on siten rinnasteinen säännökseen, ei ristiriidassa sen kanssa. Kuten Vakuutuslautakuntakin on ratkaisusuosituksessaan todennut, VakSL 73 §:ää voidaan soveltaa vasta siinä tilanteessa, kun käsitellään tapausta, joka kuuluu vakuutuksen piiriin. Mikäli vakuutus ei ole voimassa, kun vakuutusehtojen vakuutustapahtuman määrittelyn mukainen tapahtuma on käsillä, ei vakuutuksesta ole mahdollista saada korvausta³²⁰. Olisi täysin kohtuutonta, että vakuutusyhtiö olisi korvausvastuussa vahingoista enintään 10 vuoteen asti niissäkin tapauksissa, ettei vakuutuksenantajan ja vakuutuksenottajayhtiön välillä olisi enää sopimussuhdetta. Vastuuvakuutushan ei olisi enää voimassa eikä vakuutusyhtiö saisi myöskään minkäänlaisia preemioita vakuutuksenottajalta. Lisäksi voidaan vielä

---

³²⁰ Ks. VKL 28/2010.

huomauttaa, että vakuutus sopimuksen voimassaollessa vakuutuksenottajan velvollisuutena on maksaa vakuutusmaksu. Jos vakuutusyhtiö ei saa vakuutuksenottajalta vakuutusmaksua, ei ole perusteltua, että vakuutusyhtiö kuitenkin vastaisi vakuutuksenottajan vahingoista.

4.5 Vakuutusmäärä ja omavastuu

VakSL:ssa ei ole määräyksiä vakuutusmaksun määrästä, vaan se on sopimusosapuolten välillä vapaasti sovittavissa³²¹. Vakuutusmäärä, joka vahinkovakuutuksissa on sovittu, muodostaa korvauksen enimmäismäärän. Johdon vastuuvakuutusehdoista riippuen vakuutuksesta korvataan kukin vakuutuskauden aikana ilmoitettu vakuutustapahtuma, kuitenkin enintään vakuutusmäärään asti taikka siten, että vakuutuskauden vakuutustapahtumien yhteenlasketuista määristä korvataan enintään vakuutusmäärä.³²²

Yritysvakuutuksissa vakuutusmäärä rajaa tavallisesti vakuutuksenantajan vastuuta sekä aineellisesta vakuutuskorvauksesta että puolustautumiskuluista. Kuten todettua, vakuutuksenantaja rajaa tyypillisesti vahingonkorvausvaatimusta vastaan puolustautumisesta aiheutuvien kulujen korvausvelvollisuuden osaksi vakuutusmäärää. Lisäksi omavastuu on tarkoitettu vähennettäväksi kustannusten korvattavasta määrästä.³²³ Mikäli vakuutusmaksu toiminnan laadun vuoksi voidaan laskea etukäteen vain ennakkomaksuna, määrätään lopullinen vakuutusmaksu vakuutuskauden päättyttyä, jolloin tämän ja ennakkomaksun erotus on viipymättä suoritettava tai palautettava. Ellei vakuutuksenottaja anna lopullisen vakuutusmaksun laskemiseksi vakuutusyhtiölle tämän pyytämiä tietoja kuukauden kuluessa, on vakuutusyhtiö oikeutettu vahvistamaan vakuutusmaksun kohtuulliseksi katsomaansa määrään.³²⁴ Varallisuusvastuuvakuutuksissa sovitaan tavallisesti sama vakuutusmäärä sekä vahinko- että vakuutuskausikohtaisesti. Suurten ja keskisuurten yritysten vakuutuksissa

---

³²¹ Ks. vakuutusmaksusta tarkemmin esim. Hoppu – Hemmo 2006, s. 128 ss.

³²² Hoppu – Hemmo 2006, s. 219.

³²³ Vakuutusmäärästä ja sen merkityksestä vastuuvakuutuksissa, ks. Könkkölä 2009a, s. 294–295.

³²⁴ Ks. OP:n kotimaiset ehdot, kohta 7.

vakuutusmäärä ei kuitenkaan ole vakioitu, vaan tarpeen mukana vakuutusmäärä voi olla kymmeniä tai jopa satoja miljoonia euroja.³²⁵

Omavastuu on se osa vahingosta, joka jää vastuuvakuutuksesta huolimatta vakuutuksenottajan taikka johdon vastuuvakuutuksen osalta vakuutetun johtohenkilön itsensä korvattavaksi. Jokaisessa vahingossa vakuutetulla on vakuutuskirjaan merkitty omavastuu, joka vähennetään vakuutusehtojen mukaan laskettujen vahingonkorvauksen, torjuntakustannusten sekä selvitys-, neuvottelu-, korko- ja oikeudenkäyntikustannusten yhteismäärästä.³²⁶ Omavastuun toivotaan vaikuttavan vakuutettujen riskitietoisuuteen ja siten myös johdon opportunistisen käyttäytymisen hallitsemiseen. Vahingonkärsijän harkintaan jää, vaatiiko hän omavastuusuutta vakuutetulta. Mikäli kuitenkin on erikseen sovittu vakuutuksenottajan kanssa, vakuutusyhtiö voi maksaa koko korvauksen ensin vahingonkärsijälle ja hakea sen jälkeen omavastuusuutta vakuutuksenottajalta taikka vakuutetulta.³²⁷ AIG:n mukaan sellaisista korvauksista, jotka maksetaan suoraan vakuutetulle, ei vähennetä omavastuuta. Mikäli korvaus maksetaan kuitenkin yhtiölle, vakuutuksen perusteella maksettavasta korvauksesta vähennetään omavastuu, ja joka tapauksessa omavastuu vähennetään jokaisessa vahingossa.³²⁸

Vakuutusmäärän ja omavastuun muuttaminen vaikuttaa vakuutusyhtiön riskin määrään ja siten yhtiön maksettaviin vakuutusmaksuihin. Mitä korkeampi vakuutusmäärä on katettavana, sitä korkeampi on yhtiön maksettava vakuutusmaksu. Vastaavasti korkeampi omavastuusuus tarkoittaa pienempää vakuutusmaksua.³²⁹ Vakuutusmäärät ja omavastuusuudet vaihtelevat vakuutusyhtiöittäin ja vakuutuksenottajan ominaisuuksien mukaan, mutta esimerkiksi OP:lla enimmäiskorvausmäärä yhdessä vahingossa ja vakuutuskaudessa on 200 000 euroa tai muu vakuutuskirjaan merkitty määrä. Omavastuu

---

³²⁵ af Hällström ym. 2014, s. 102–103.

³²⁶ Ks. OP:n kotimaisen vastuuvakuutuksen ehdot, kohta 6.6. Mikäli vakuutetulle esitetyn korvausvaatimuksen määrä on pienempi kuin omavastuu, vakuutetulla ei ole vastuuvakuutusturvaa. Ks. esim. LähiTapiolan johdon vastuuvakuutusehdot, kohta 2.7.

³²⁷ Ks. Rantala – Kivisaari 2014, s. 564 sekä af Hällström ym. 2014, s. 112. Strömbergin mukaan on yleisesti vahingonkärsijän edun mukaista, että hän saa koko korvauksen suoraan vakuutusyhtiöltä, joka veloittaa vakuutuksenottajalta omavastuusuuden. Vaihtoehtoisesti vakuutusyhtiö voi maksaa vahingonkärsijälle omavastuun ylittävän osan vahingosta ja vakuutuksenottaja tai vakuutettu maksaa loppuosan. Ks. Strömberg 2004, s. 437. Tämän kaltaista menettelyä ei kuitenkaan mainita esimerkiksi OP:n, LähiTapiolan tai AIG:n vastuuvakuutusehdoissa tai tuoteselosteissa.

³²⁸ Ks. AIG:n johdon vastuuvakuutuksen tuoteseloste, s. 2.

³²⁹ af Hällström ym. 2014, s. 104.

vähennetään aina ja se on 2000 euroa jokaista vakuutettua johtohenkilöä kohti taikka vakuutuskirjaan merkitty muu määrä.³³⁰ Omavastuuosuus on suhteellisen pieni, sillä kyse on yksityishenkilön maksettavaksi jäävästä osuudesta³³¹.

VakSL 58.1 §:n mukaan kyseessä on alivakuutus, mikäli vakuutus sopimukseen merkitty vakuutusmäärä on vakuutetun omaisuuden tai etuuden todellista arvoa eli vakuutusarvoa pienempi. Mikäli vakuutuksenottajan ilmoittama, vakuutuskirjaan merkitty vastuuvakuutusmaksun perusteena oleva taloudellinen tunnusluku on todellista pienempi, kyseessä on alivakuutus. Alivakuutustilanteessa vastuuvakuutuksesta korvataan vain niin suuri osa vahingon määrästä kuin ilmoitetun ja todellisen taloudellisen tunnusluvun välinen suhde osoittaa.³³²

Vakuutuksen hinnoitteluun vaikuttaa vakuutettavan toiminnan laajuus, yhtiön johdon rakenne, vahingonkorvausvastuun riskit sekä vakuutusmäärä, johon asti vahinkoja korvataan³³³. Toiminnan laajuutta mitataan esimerkiksi yrityksen maksamien palkkojen, liikevaihdon taikka taseen loppusumman mukaan. Suomessa vakuutusmaksu lasketaan yleensä liikevaihdon mukaan ja ulkomailla taseen loppusumman mukaan.³³⁴ Vastuuvakuutuksen kattaman riskin arviointiin liittyy toisinaan kuitenkin huomattavaa oikeudellista epävarmuutta, ja koska ei ole olemassa riittävän laajaa tilastopohjaa, jonka avulla suuria vakuutusmääriä voitaisiin puhtaasti hinnoitella, vakuutusmaksut hinnoitellaan ja räätälöidään aina yksilöllisesti.³³⁵

---

³³⁰ Ks. OP:n johdon kotimaisen vastuuvakuutuksen tuoteseloste, s. 2. Vrt. esim. Finch 1994, s. 900 sekä Chalmers ym. 2002, s. 613 vakuutusmäärän ja vakuutusmaksujen osalta Iso-Britanniassa ja Yhdysvalloissa. Kansainvälisissä D&O-vakuutuksissa on yleistä, että johtohenkilön omavastuuosuutta ei ole lainkaan. Yhdysvalloissa käytetyn D&O-vakuutuksen yhtiölle asetettu omavastuu on 250 000 dollaria ja johtohenkilön omavastuu 0 dollaria. Lisäksi noin 90–95 prosenttia korvausvaatimuksista katetaan lopulta B-osan perusteella.

³³¹ af Hällström ym. 2014, s. 161.

³³² Ks. LähiTapiolan johdon vastuuvakuutuksen ehdot, kohta 2.8.

³³³ Chalmers ym. 2002, s. 629.

³³⁴ af Hällström ym. 2014, s. 159. Ks. myös OP:n kotimainen johdon vastuuvakuutuksen tuoteseloste, s. 2.

³³⁵ af Hällström ym. 2014, s. 102–104.

5 VASTUUVAKUUTUKSEN HYVÄKSYTTÄVYYS

5.1 Vastuuvakuutus hallituksen jäsenen näkökulmasta

Vastuuvakuutussuoja on tärkeä sekä sivu- että päätoimisten hallitusten jäsenten houkuttelemisessa yhtiöön. Yhtiön tehokkaan hallinnon ja toiminnan kannalta ei välttämättä ole eduksi, jos yhtiön hallitus on jätettävä pelkästään yhtiön päätoimisten johtohenkilöiden varaan. Erityisesti silloin, kun yhtiöt kilpailevat kansainvälisen tason huippujohtajista, yhtiön kustannuksella tarjottava vastuuvakuutussuoja on ratkaisevassa asemassa.³³⁶ Kattavan vakuutussuojan järjestäminen nähdään erinomaisena rekrytointikeinona johtajamarkkinoilla niin Suomessa kuin ulkomailla³³⁷. Erityisesti julkisten osakeyhtiöiden johtoasemassa ei suorastaan suostuta työskentelemään ilman D&O-vakuutussuojaa³³⁸.

D&O-vakuutuksen yhteyttä yhtiön arvoon on tutkittu erityisesti Yhdysvalloissa. Osa on katsonut, että yhtiön on perusteltua hankkia D&O-vakuutus, sillä se nostaa yhtiön markkina-arvoa samalla houkutellen huippuosajia hallitustyöskentelyyn. Vastuuvakuutuksen hankkimista johdon hyväksi voidaan myös analysoida yleistyvien korvausvaatimusten ja nousevien korvausmäärien kautta. On perusteltua kysyä, kuka edes harkitsisi hallitustyöskentelyä ilman jonkinlaista vakuutussuojaa. Kaikista ratkaisevin seikka on pelko oman talouden romahtamisesta päädyttyä satoihin tuhansiin, ellei jopa miljoonakorvauksiin. Johtohenkilö ei saa vakuutusmaksua itselleen, joten vakuutuksesta saatu hyöty realisoituu vain silloin, mikäli hallituksen jäsen joutuu vakuutuksesta katettavaan vahingonkorvausvastuuseen. Sen sijaan vakuutuksesta saatu periaatteellinen hyöty voi realisoitua välittömästi rohkeamman riskinoton ja yhtiön maksimaalisen voiton tavoittelun kautta.

Vastuuvakuutuksen olemassaolo voi kuitenkin johtaa siihen, että tuomioistuimet tuomitsevat suurempia korvauksia silloin, kun johdolla on vastuuvakuutus. Tuomioistuimissa voidaan ottaa lähtökohdaksi johtohenkilön syyllisyyden toteamisen

---

³³⁶ Savela 1998, s. 64.

³³⁷ Strömberg 2004, s. 464 sekä Boyer – Tennyson 2015, s. 755.

³³⁸ Baker – Griffith 2010, s. 45. Ks. myös Lin ym. 2013, s. 37.

sijaan perinteinen vahingonkäräjien korvaamistavoite ja tappion pulverisointi³³⁹. Vastuuvakuutuksen käyttö hallituksen jäsenen näkökulmasta on ongelmallinen, mikäli lievästäkin tuottamuksesta aiheutuvat vahingot muodostuvat suuriksi. Vakuutusmäärän tulisi olla huomattavan suuri tai muuten vahinko sovitellaan sellaiseksi, että vahingon aiheuttajan maksettavaksi jää se määrä, joka ei vielä täysin raunioita hänen toimeentuloaan. Vastuuvakuutuksen olemassaolo on vaikuttanut myös siihen, ettei korvausta edes sovitella. Vastuuvakuutuksen tavoitteena oleva korvausvelvollisten taloudellisen turvallisuuden takaaminen ei tällöin toteudu.³⁴⁰ Näkemystä voidaan kuitenkin kritisoida. Vakuutetun omavastuu on yleensä suhteellisen matala, sillä vakuutus suojaa nimenomaan yksityishenkilöitä³⁴¹.

Vaikka vastuuvakuutusta ei edes olisi, korvausmäärien nousu vastuuvakuutuksen kattamissa tilanteissa voi nostaa korvaustasoa. Mikäli tuomioistuimet ovat tottuneet tuomitsemaan tietyn tyyppisissä tapauksissa suuria korvauksia, niitä tuomitaan helposti myös jatkossa. Jos lähtökohta siitä, että hallituksella on vastuuvakuutus, muodostuu yleiseksi, tuomioistuimissa saatetaan linjata, että vastuuvakuutuksen ottamatta jättäminen on laiminlyönti, minkä johdosta korvausmäärä tulisi määritellä sen tason mukaisesti kuin on vastuuvakuutetuissakin tapauksissa.³⁴²

Tämä synnyttäisi kierteen siitä, että yritysjohtoilla tulisi aina olla vastuuvakuutus. Johdon vastuuvakuutuksen välttämättömänä pitäminen lisäisi osaltaan vakuutuksen kysyntää. Vahingonkorvauksia nostava vaikutus korottaisi vakuutuksen kysynnän myötä myös vakuutusmaksuja, jotka ovat suhteellisen kalliita muutenkin. Vastuuvakuutuksen ensisijaisen tarkoituksen merkitys voisi jäädä mahdollisen kierteen takia vähäisemmäksi. Johdon vastuuvakuutuksen välttämättömänä pitämistä ja mahdollista laiminlyöntiä voidaan kuitenkin kritisoida. Arviointi liiketoiminnan laajuudesta ja luonteesta tulee tehdä toki tapauskohtaisesti. Johdon vastuuvakuutus on kuitenkin yhä vapaaehtoinen, jollaisena se ainakin yksityisten osakeyhtiöiden osalta tulee todennäköisesti myös pysymään.

---

³³⁹ Finch 1994, s. 890.

³⁴⁰ Savela 1998, s. 65. Ks. D&O-vakuutuksesta ja sovittelusta tarkemmin Chalmers ym. 2002, s. 614.

³⁴¹ af Hällström ym. 2014, s. 161.

³⁴² Savela 1998, s. 65.

On yleisesti katsottu, että vastuuvakuutus alentaa vahingonkärsijöiden kynnystä korvausvaatimusten esittämiseen, sillä korvausvelvolliselta korvauksena saatavissa olevien varojen määrä kasvaa. Jos vakuutus lisää saatavissa olevia varoja, ja kun vastuuvakuutus harvoin kattaa johtohenkilön koko vastuun, vastuuvakuus voidaan periaatteessa nähdä jopa haitallisena johtohenkilön kannalta. Se lisää johtohenkilöä vastaan nostettavien oikeudenkäyntien todennäköisyyttä, mutta vakuutetun hävitessä oikeudenkäynnin, hänen itsensä maksettavaksi tulee usein kuitenkin niin suuri määrä, että se vakuutuskorvauksella vähennettynäkin raunioittaa hänen taloutensa.³⁴³ Näkemystä voidaan kuitenkin edelleen kritisoida yksityishenkilön suhteellisen pienen omavastuuosuuden perusteella. Toisaalta, mikäli vahinkoa ei kateta vastuuvakuutuksesta, tilanne on toinen ja riski henkilökohtaisen talouden romahtamisesta on todellinen.

Johdon opportunistisia D&O-vakuutuksen osalta on tutkittu paljon erityisesti Yhdysvalloissa ja johdon opportunistisen käyttäytymisen ja vakuutuksen välillä on havaittu olevan selvä yhteys³⁴⁴. Moraalisella uhkapelillä viitataan tilanteisiin, joissa tietoisuus vakuutuksen olemassaolosta voi saada vakuutetun suhtautumaan aikaisempaa huolimattomammin vahinkotapahtumien sattumismahdollisuuksiin tai syntyvän vahingon suuruuteen. Moraalisen uhkapelin mahdollisuuksia ilmenee myös esimerkiksi silloin, kun vakuutettu aiheuttaa tahallaan vahinkotapahtuman tai ilmoittaa vahinkotapahtumasta, jota ei ilmoitetussa laajuudessa ole tapahtunut. Lisäksi vakuutuksenottajalla on vakuutuksenantajaa enemmän tietoa riskeistä, jolloin vakuutuksenantaja ei voi tietää, maksaako vakuutuksenottaja todella riskinsä mukaista vakuutusmaksua.³⁴⁵

Johtohenkilöiden suuret palkat ovat osakkeenomistajien näkökulmasta kannustin, jotta agentti ohjataan käyttäytymään päämiehen haluamalla tavalla. Rationaalisesti ajatteleva agentti tietää, että hänellä on enemmän menetettävää korkeamman palkkion muodossa

---

³⁴³ Savela 1998, s. 65. Ks. korvausvaatimusten lisääntymisestä esim. Egger ym. 2015, s. 827.

³⁴⁴ Finch 1994, s. 888 ss; Chalmers ym. 2002, s. 609 ss; Baker – Griffith 2010, s. 59 ss; Gillan – Panasian 2015, s. 793 ss; Egger ym. 2015, s. 823 ss; Wang – Chen 2016, s. s. 287 ss; Lai – Tai 2018, s. 1 ss; Park 2018, s. 238 ss; Fung – Yeh 2018, s. 243 ss. Johdon moraalinen uhkapeli liittyy pitkälti epäonnistuneisiin investointeihin, aggressiiviseen kirjanpitoon sekä muihin toimiin, joista johto hyötyy osakkeenomistajien kustannuksella. Ks. myös Boyer – Tennyson 2015, s. 755, 757 ja 782.

³⁴⁵ Lyytikäinen 1999, s. 144 sekä Norio-Timonen 2007, s. 813. Toisaalta, vakuutusyhtiöiden on mahdollista tehdä indeksitarkistuksia kesken vakuutuskauden ja valvoa vakuutuksenottajayhtiön toimintaa.

silloin, jos hän toimii epälojaalisti.³⁴⁶ Johdon on kuitenkin katsottu toimivan huolimattomammin silloin, kun D&O-vakuutussuoja on hankittu³⁴⁷. Johdon opportunisti riippuu kuitenkin pitkälti yhtiön rakenteesta, liiketoiminnan luonteesta sekä johdon henkilökohtaisista ominaisuuksista ja asenteista³⁴⁸.

Vähättelemättä opportunistin vaikutuksia johdon vastuuvakuutuksen olemassaoloon, moraalisen uhkapelin tyypitilanteiden merkitys mainitussa laajuudessaan voidaan kuitenkin kyseenalaistaa. Törkeän huolimattomasti ja tahallaan aiheutetut vahingot jäävät vakuutussuojan ulkopuolelle. Lisäksi vakuutusehdoissa erityisesti mainitaan vakuutuksen kattavan myös vahingot, joista on etukäteen ilmoitettu vakuutusyhtiölle. Koska mahdollisesta vahingon aiheuttavasta tapahtumasta taikka olosuhteesta tulee ilmoittaa etukäteen, ei vakuutettu menettele moraalittomasti, vaan sopimusehtojen mukaan. Lisäksi on kohtuutonta edellyttää, että vakuutettu osaisi täysin arvioida vahingon määrän ennen kuin vahinko on edes aiheutunut.

Riskin mukaisen vakuutusmaksun osalta on lisäksi huomioitava, että vakuutusyhtiö voi muuttaa vakuutuskauden aikana korvauspiirin alaa sekä muita ehtoja, jotka voivat vaikuttaa heikentävästi vakuutussuojaan. Moraalisen uhkapelin tyypitilanteita hallitaankin juuri epätäydellisen vakuutusturvan kautta³⁴⁹. Epätäydellisellä vakuutusturvalla tarkoitetaan erityisesti vahinkotapahtuman ajallista yhteyttä ja vahingon kohdistamista vakuutuskauteen, laajoja rajoitusehtoja, vakuutusmäärää sekä vakuutetun omavastuusuutta. Vakuutuksenantajan on lisäksi mahdollista suorittaa valvontaa sen selvittämiseksi, miten vakuutuksenottaja ja erityisesti vakuutetut toimivat vahinkojen ehkäisemiseksi, viimeistään vakuutetun tekemän vahinkoilmoituksen jälkeen vakuutusyhtiön vahingon selvityselvöllisyyden kautta.

5.2 Vastuuvakuutus osakkeenomistajan näkökulmasta

Osakkeenomistajien intressissä on löytää järjestelmä, joka ei rohkaise hallitusta ohjaamaan yhtiön tulosta osakkeenomistajien sijasta itselleen. On myös

---

³⁴⁶ Pykäläinen-Syrjänen 2008, s. 432.

³⁴⁷ Gillan – Panasian 2015, s. 794.

³⁴⁸ Lai – Tai 2018, s. 2.

³⁴⁹ Ks. vastaavanlaisesta tulkintalinjasta esim. Baker – Griffith 2010, s. 61–62.

osakkeenomistajien edun mukaista, että hallituksen työponnistus yhtiön hyväksi on suurempi kuin minimiponnistus. Jotta johto suostuu kantamaan osan yrityksen voittoon liittyvästä riskistä, tulee myös palkkion olla suurempi. Johtoa ei kuitenkaan kannata suojata kokonaan riskeiltä, sillä johtohenkilön työpanos olisi tällöin vain minimisuoritus.³⁵⁰

D&O-vakuutus tarjoaa osakkeenomistajille ja sijoittajille arvokasta tietoa yrityksen riskeistä ja erityisesti johdon asennoitumisesta riskeihin.³⁵¹ Oikeuskirjallisuudessa on tarkasteltu mahdollisuutta tehdä yrityksille pakolliseksi esittää D&O-vakuutuksen sisältö julkisesti, mikä osittain edesauttaisi johdon opportunistismin hallitsemista. On katsottu, että mitä julkisempaa tieto vakuutuksen sisällöstä olisi, sen läpinäkyvämmäksi yhtiö ja yhtiön johto tekee itsensä sijoittajille. Ehdotusta on kuitenkin myös vastustettu. Julkisesti saatavilla oleva tieto vakuutusmääristä voi vaikuttaa tuomittaviin korvausmääriin siten, että myös muissakin tapauksissa korvattava määrä katsottaisiin ”vakioksi” eikä kaikkia käsiteltävään asiaan liittyviä seikkoja analysoidaisi välttämättä *in casu*.³⁵²

Vastuuvakuutusta on perusteltu sillä, että se mahdollistaa riskien pulverisoinnin vakuutuksenottajien kesken. Tämä ei kuitenkaan ole ilmaista, sillä vakuutuksenottajat maksavat vakuutusyhtiön kaikki kulut ja riskit³⁵³. Vakuutusyhtiöille vyörytetty kustannusriski vaikuttaa luonnollisesti vakuutusmaksujen suuruuteen. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että vastuusäännöksiä aiheuttamat kustannukset tulevatkin lopulta yhtiön eli vakuutuksenottajan, mutta viime kädessä yhtiön osakkeenomistajien, kuluttajien ja työntekijöiden maksettaviksi³⁵⁴.

OYL 22:7.1:n mukaan yhdellä tai useammalla osakkeenomistajalla on oikeus ajaa omissa nimissään kannetta vahingonkorvauksen suorittamiseksi yhtiölle, jos kannetta vireille pantaessa on todennäköistä, ettei yhtiö huolehdi vahingonkorvausvaatimuksen toteuttamisesta ja kantajilla tuolloin on vähintään yksi kymmenesosa kaikista osakkeista

---

³⁵⁰ Pykäläinen-Syrjänen 2008, s. 432.

³⁵¹ Lai – Tai 2018, s. 1.

³⁵² Ks. esim. Chalmers ym. 2002, s. 632–633; Boyer – Stern 2012, s. 371; Fier – Liebenberg 2014, s. 216 ss sekä Chung – Wynn 2014, s. 191. Esimerkiksi Kanadassa julkisten osakeyhtiöiden on julkistettava D&O-vakuutuksensa yksityiskohdat.

³⁵³ Savela 1998, s. 65.

³⁵⁴ Finch 1994, s. 887. Ks. myös Egger ym. 2015, s. 823. “To allow board members to be indemnified against the costs of such proceedings, as D&O insurance appears to allow, apparently removes this instrument, and to add insult to injury, the cost of the insurance is borne by shareholders.”

tai osoitetaan, että vahingonkorvausvaatimuksen toteuttamatta jättäminen olisi OYL 1:7:ssä säädetyn yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista. Vastuuvakuutusta onkin perusteltu myös sillä, että sen avulla turvataan osakkeenomistajien mahdollisuuksia saada johtohenkilöiden aiheuttamista vahingoista korvausta, sillä korvauksen saaminen ei ole täysin riippuvainen johtohenkilön maksukyvyistä. Koska tavallisesti yhtiön etu rinnastetaan osakkeenomistajien etuun, vastaavasti yhtiön kärsimä vahinko voidaan katsoa myös osakkeenomistajien kärsimäksi vahingoksi. Tämä ei kuitenkaan ole erityisen järkevä perustelu, sillä sijoittajat voivat ja usein haluavatkin hajauttaa yhtiöjohdon virheistä aiheutuvat riskit sijoittamalla useiden eri yhtiöiden osakkeisiin.³⁵⁵

Lisäksi, vaikka osakkeenomistaja ajaisikin omissa nimissään kannetta yhtiön hyväksi, kyseessä on yhtiön vahinko. Siten myös mahdollinen korvaus suoritetaan yhtiölle, ei osakkeenomistajalle. Mahdollisuus korvaukseen osakkeenomistajan näkökulmasta onkin vain välillinen ja lisäksi osakkeenomistajat vastaavat OYL 22:7:n mukaan omista oikeudenkäyntikuluistaan. Vastuuvakuutuksessa on myös yleensä suuria osakkeenomistajia koskeva rajoitusehto³⁵⁶. Negatiivinen ennakko-olettama johdon vastuuvakuutuksesta päämies-agentti -suhteessa päämiehen näkökulmasta tulee todennäköisesti jatkossakin säilymään. Vastuuvakuutus vaikuttaa johtohenkilöiden käyttäytymiseen, mikä vaikuttaa puolestaan yhtiön osakkeenomistajiin.³⁵⁷

On totta, että sijoittajat pystyvät halutessaan hajauttamaan riskiään tehokkaasti sekä mahdollisesti myymään osakkeensa, mikäli intressit yritysjohton kanssa eivät täsmää. Riskien hajauttaminen monipuolisesti ei kuitenkaan ole mahdollista yritysjohton osalta. Ainoa tapa, jolla johto voi hajauttaa vahinkoriskejään, on suojautua niiltä vakuutuksella. Koska johdon tehtävänä on päättää kyseisen vakuutuksen hankinnasta, on yksiselitteistä, että päätöksenteossa puolletaan johdon intressejä osakkeenomistajien intressien

---

³⁵⁵ Savela 1998, s. 65. Hajautetulla osakesalkulla sijoittajat pystyvät yksinkertaisesti, tehokkaasti ja oikeastaan koko yhteiskunnan kannalta halvemmalla tavalla hallitsemaan riskejään. Ks. tarkemmin Baker – Griffith 2010, s. 58.

³⁵⁶ af Hällström ym. 2014, s. 161. Suurten osakkeenomistajien rajaaminen vastuuvakuutuksen ulkopuolelle pätee myös suuriin johtohenkilöihin. Korostettua haittaa osakkeenomistajan näkökulmasta ei siis ole sillä, että suuri osakkeenomistaja ei saa vakuutuksesta vahingonkärsijänä korvausta, sillä johtohenkilön omistaessa suuren osuuden yhtiön osakkeista ei hän vahingon aiheuttajana saa vakuutuksesta myöskään suojaa.

³⁵⁷ Savela 1998, s. 66.

vastaisesti³⁵⁸. Vastuuvakuutuksen kautta hallittavaa oman talouden romahtamisen riskiä voidaankin puoltaa mitä suuremmasta yrityksestä ja laajemmasta liiketoiminnasta on kyse. Vahingonkorvausvelvollisuuden varalta otettavan vastuuvakuutuksen ottamista voidaankin pitää ensisijaisesti vastuullisena toimintana, jolla potentiaalinen vahingon aiheuttaja turvaa välillisesti vahingonkärsijälle kuuluvan vahingonkorvauksen³⁵⁹.

Käytännössä osakkeenomistajien tulisikin hyväksyä korkeamman riskinoton kompensoiva etuus, jollaisena D&O-vakuutusta yleisesti pidetään. Argumenttia siitä, miksi haluaisi olla sellaisen yhtiön osakkeenomistajana, jossa johto pyrkii turvaamaan vastuuvakuutuksen avulla jokaisen tekemänsä päätöksen, voidaan vasta-argumentoida kysymällä, ryhtyisikö osakkeenomistaja johtotehtävään ilman minkäänlaista vakuutussuojaa hyväksymällä vastaavansa vahinkoriskeistä henkilökohtaisella varallisuudellaan.

Varsinkin vakuuttamaton johto ei todennäköisesti ota niin paljon riskejä suhteessa osakkeenomistajien etuun nähden kuin olisi toivottavaa. Yritysjohdo voi äärimmäisessä tapauksessa toimia vain varman päälle ja varmistaa kaikki päätökset ulkopuolisilla kalliilla konsulteilla. Liiallinen pelotusvaikutus saattaa estää sopivien henkilöiden valikoitumisen johtoon, jolloin vain ”uhkapelureiden” kaltaiset henkilöt vastaavat päätöksenteosta. Toisaalta liian vähäinen pelotusvaikutus voi puolestaan johtaa väärinkäytöstilanteiden lisääntymiseen. Vastuu oikein mitoitettuna kannustaa johtajia käyttäytymään toivotulla tavalla: välttämään liiallista riskinottoa kuitenkin edistäen yhtiön etua OYL:n yleisvelvoitteen mukaisesti.³⁶⁰

Vaikka yhtiön kustannuksella maksettavat vakuutusmaksut voidaan osittain nähdä olevan ristiriidassa OYL 1:5:n kanssa, vakuutusmaksujen maksamista yhtiön lukuun voidaan kuitenkin puoltaa laajemmassa mittakaavassa sillä, että kokonaisuutena osakkeenomistajat hyötyvät, kun johto maksimoi voiton tuottamisen tavoittelun tehokkaan riskinoton myötä. D&O-vakuutuksen kautta johdon valvonta myös tehostuu, mikä on erityisesti nähty etuna osakkeenomistajien näkökulmasta³⁶¹.

---

³⁵⁸ Ks. agenttikustannuksista tarkemmin Baker – Griffith 2010, s. 72 ss.

³⁵⁹ Norio-Timonen 2007, s. 812.

³⁶⁰ Savela 1998, s. 66.

³⁶¹ Finch 1994, s. 888–889; Baxter 1995, s. 546 sekä Baker – Griffith 2010, s. 66–67.

Valvontamekanismit sekä vastuuvakuutuksen mahdollistamat tehokkaammat keinot saada korvausta johdon aiheuttamista vahingoista, on jopa nähty D&O-vakuutuksen suurimpana hyötynä ja korostettu vakuutuksen merkitystä erityisesti osakkeenomistajan näkökulmasta³⁶². Lisäksi, mikäli vakuuttamaton yritysjohtoon toiminta nähtäisiinkin yleisesti laiminlyöntinä, voi tämä koitua joka tapauksessa yhtiön tappioksi, joten vastuullisempaa on hankkia vakuutus.

Yhtiökokous käyttää ylintä valvontavaltaa yhtiössä. Vaikka päämies-agenttiongelman täydellinen poistaminen ei ole mahdollista, osakkeenomistajilla on oikeus valvoa sisäisesti johtoa ja vaikuttaa esimerkiksi hallituksen rakenteeseen. Sisäisten valvontamekanismien lisäksi on myös korostettu ulkoisia markkinamekanismeja, jotka kannustavat yritysjohtoa huomioimaan osakkeenomistajien intressi. Osake-, työ-, tuote- sekä pääomamarkkinat reagoivat yhtiön johtoon esimerkiksi siten, että yhtiö joutuu tyytymään epäedullisempiin luotto- ja riskisopimuksiin mitä epäpätevämpi johto on kyseessä. Osakkeenomistajan valvonta- sekä tiedonsaatiooikeuksia ei kuitenkaan ole perusteltua liioitella, sillä esimerkiksi vähemmistöosakkeenomistajan mahdollisuudet saada tietoa yhtiössä toteutetuista varojen väärinkäytöksistä ovat käytännössä hyvin heikot.³⁶³

Lienee syytä olettaa, että johtotehtävissä toimivat ymmärtävät, ettei vakuutus kata kaikkia vahinkotapahtumia ja korvausmääriä, jolloin osasta korvausmäärää saatetaan joutua vastaamaan henkilökohtaisesti. D&O-vakuutuksen voidaankin katsoa mitoittavan ja jakavan vastuun oikeudenmukaisesti. Vakuutus turvaa hallitustyöskentelyä siten, että riskit vakuutuksen riittämättömyydestä tiedostetaan eikä varaa liialliselle opportunistille ole. On myös huomioitava, että yhtiökokouksella on mahdollisuus erottaa sellainen

---

³⁶² Boyer – Stern 2012, s. 353.

³⁶³ Pykäläinen-Syrjänen 2008, s. 425–427. OYL:n tehtävänä on nähty osakkeenomistajien rajoitetusta rationaalisuudesta sekä johdon opportunistista huolimatta osapuolten tavoitteiden saavuttaminen mahdollisimman Pareto-tehokkaasti eli siten, että yhden aseman parantaminen huonontaisi mahdollisimman vähän toisen asemaa. Pareto-tehokkuus ei kuitenkaan onnistu, sillä johdon mahdollinen omien intressien edistäminen ja opportunisti tapahtuu osakkeenomistajien kustannuksella. Yhtiön osapuolten intressien edistäminen OYL:n nojalla pitäisikin toteuttaa pitkälti Kaldor–Hicks -parannuksella siten, että yhden aseman parantaminen huonontaa toisen asemaa, mutta toiselle aiheutettu tappio on kuitenkin korvattavissa. Ks. tarkemmin Pykäläinen-Syrjänen 2008, s. 432. Ks. osakkeenomistajien tiedonsaatiooikeuden parannusehdotuksesta sekä sitä kannattavista että vastustavista argumenteista OM 48/2016, s. 25–27.

hallituksen jäsen, joka huolimattomalla ja varomattomalla käyttäytymisellään aiheuttaa yhtiölle ja osakkeenomistajille vahinkoa. OYL 6:13:ssä säädetään nimenomaisesti, että:

Hallituksen jäsenen voi ennen toimikauden päättymistä erottaa se, joka on hänet valinnut. Muun kuin yhtiökokouksen valitseman jäsenen voi kuitenkin erottaa yhtiökokous, jos yhtiöjärjestyksestä on muutettu siten, ettei valintaoikeutta enää ole.

Erotetun jäsenen toimikausi päättyy erottamisesta päättävän yhtiökokouksen päättyessä, jollei yhtiökokous päättä muusta ajankohdasta. Muun kuin yhtiökokouksen erottaman jäsenen toimikausi päättyy välittömästi, jollei erottamisen yhteydestä käy muuta ilmi.

5.3 Vastuuvakuutus yhtiön näkökulmasta

Siitä, ketä vastaan johdon vastuuvakuutus todella antaa suojan, ei ole yhtenäistä linjaa. Yritysjohdon vastuuvakuutus on nähty poikkeavana vastuuvakuutuksena siksi, että se kattaa vakuutetun aiheuttaman vahingon myös vakuutuksenottajalle. On katsottu, että johdon vastuuvakuutus usein turvaa nimenomaan yhtiön omia vahingonkorvaussaatavia johtohenkilöiltä.³⁶⁴ Tätä vastoin korvattavista vahingoista on joskus kuitenkin rajattu pois yhtiön nostamat kanteet³⁶⁵. Keskeisimpänä erona vastuuvakuutuksen ja muun vahinkovakuutuksen välillä on pidetty juuri sitä, että välittömän vahingon kärsineenä on muu kuin vakuutuksenottaja tai vakuutettu, ja että vastuuvakuutus otetaan nimenomaan kolmatta kohtaan aiheutetuista vahingoista³⁶⁶. OYL:n esitöissä tämä jää osittain tulkinnanvaraiseksi. Hallituksen esityksessä juuri OYL 22:9:n perustelujen 3 momentin kohdalla viitataan yhtiön johtohenkilön mahdollisuuteen saada aiheuttamiensa vahinkojen varalle vastuuvakuutus. Lausuman asettelu viittaa siihen, että vastuuvakuutuksella voidaan kattaa korvausvaatimuksia vain osakkeenomistajia ja muita sivullisia vastaan eikä vakuutuksella voisi suojautua yhtiön vahingonkorvausvaatimuksilta.³⁶⁷

Tulkinnallisen epäselvyyden perusteella voidaan sanoa, että Suomen oikeusjärjestelmässä hallituksen jäsenet voivat saada johdon vastuuvakuutuksella

---

³⁶⁴ Palmunen 1996, s. 140; Finch 1994, s. 898; Savela 1998, s. 53; Strömberg 2004, s. 464; af Schultén 2004, s. 649 sekä af Hällström ym. 2014, s. 159.

³⁶⁵ Savela 1998, s. 61.

³⁶⁶ Palmunen 1996, s. 88 sekä Egger ym. 2015, s. 827.

³⁶⁷ Ks. HE 109/2005 vp, s. 203.

taloudellista suojaa ainakin osakkeenomistajia ja sivullisia kohtaan, ei kuitenkaan toista vakuutettua johtohenkilöä kohtaan eikä kaikissa olosuhteissa yhtiötä kohtaan. Asian muotoilu hallituksen esityksessä on kuitenkin ongelmallinen, sillä sen perusteella yhtiön ajamia kanteita vastaan johto ei voisi välttämättä suojautua vastuuvakuutuksella. Näin ei kuitenkaan vakuutusehtojen perusteella näyttäisi olevan, sillä käytännössä johto saa myös tietyissä tilanteissa suojaa yhtiön vahingonkorvausvaatimuksilta. Mielenkiintoisinta edellä mainitussa on kuitenkin se, ettei vastuuvakuutuksen henkilötahoja ole oikeuskirjallisuudessa kyseenalaistettu mitään osin.

Mikäli vakuutus kattaisi myös yhtiön ajamat kanteet, yhtiön edun mukaisuus voidaan perustellusti kyseenalaistaa. Voidaan kysyä, onko yhtiön edun mukaista, että yhtiön ollessa vahingonkäräjällä, se saa vahingonkorvauksen käytännössä itse vakuutusyhtiölle maksamistaan preemioista. Tosin, vakuutuksen avulla voitaisiin välttää johtohenkilön maksukyvyttömyystilanne ja taata kompensatio yhtiölle. Koska kyseessä on yhtiön kustantama vapaaehtoinen vastuuvakuutus, on perusteltua tarjota johtohenkilöille vakuutussuoja ainakin osakkeenomistajia sekä sivullisia vastaan. Periaatteessa on ristiriitaista, että vakuutus kattaisi myös yhtiön ajamat kanteet yhtiön maksaessa johtajiensa puolesta vahingonkorvaukset itselleen³⁶⁸. Yhtä linjaa ei kuitenkaan ole, vaan vakuutussuojan määrittäminen riippuu täysin vakuutusyhtiöstä ja -ehdoista.

Jos yhtiö katsotaan vakuutuksenottajana myös vakuutetuksi, vahinkoa ei pitäisi korvata vastuuvakuutuksesta yhtiölle, sillä vakuutettujen keskinäiset kanteethan jäävät vakuutussuojan ulkopuolelle. Kotimaisissa yleisissä vastuuvakuutusehdoissa vakuutuksenottaja katsotaan usein myös muun vakuutetun lisäksi vakuutetuksi, joten johto ei siten saisi vakuutussuojaa yhtiötä kohtaan³⁶⁹. Usein kotimaisissa vakuutusehdoissa on kuitenkin maininta, että vastuuvakuutus antaa suojaa myös yhtiön nostamia kanteita vastaan silloin, kun vakuutettu johtohenkilö omistaa vähemmän kuin

---

³⁶⁸ Ks. samankaltaisesta tulkinnasta esim. Paolini – Nambisan 2008, s. 62–63.

³⁶⁹ Esimerkiksi LähiTapiolan yhteisissä vakuutusehdoissa vakuutuksenottaja katsotaan myös vakuutetuksi, eikä vakuutetulle itselle korvata vastuuvakuutuksesta vahinkoa. Kuitenkin LähiTapiolan hallinnon vastuuvakuutuksessa vakuutetun määritelmää on tarkennettu ja vakuutetuiksi katsotaan nimenomaisesti vakuutuksenottajan laillisesti valitut hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet, toimitusjohtaja ja tämän varamies toimiessaan vakuutuksenottajan hallintoelimen jäsenenä sekä yhtiökokouksen puheenjohtaja. Tämän tarkemman määritelmän perusteella vakuutuksenottajayhtiö ei siis olisi vakuutettu. Ks. LähiTapiolan yhteiset vastuuvakuutusehdot, kohta 2 sekä 4.1 ja tarkemmin hallinnon vastuuvakuutusehdot, kohta 2.1.

20–25 prosenttia kyseisen yhtiön osakkeista³⁷⁰. Vaikka johdon vastuuvakuutus voikin olla tietyissä olosuhteissa yhtiön edun vastainen, ei vastuuvakuutuksella Suomessa olisi hallituksen vahingonkorvausvastuun rajoittamiskeinona mitään merkitystä, mikäli se ei kattaisi yhtiötä vastaan aiheutettuja vahinkoja.

Liiketoiminnassa otettujen taloudellisten riskien suuruus suhteessa yksittäisen johtohenkilön taloudelliseen asemaan on kuitenkin ehdottomasti painoarvoinen seikka punnittaessa johdon vastuuvakuutuksen hyväksyttävyyttä. Koska vahingon korvattavuutta rajoittaa lukuisat ehdot, voidaan tietynlaista hysteriaa opportunismin osalta hillitä ja todeta, ettei vakuutus kata mitä tahansa aiheutettua vahinkoa, osakkeenomistajilla on valta päättää hallituksen kokoonpanosta ja esimerkiksi erottaa huolimattomasti toimiva jäsen. Lisäksi johdon toimintaa valvotaan sekä sisäisesti että ulkoisesti eikä hallituksen ole edes perusteltua lähtökohtaisesti toimia vain pelkästään omia intressejä edistäen. Yhdistelmä vakuutuksen tarjoamasta taloudellisesta turvasta, vahingon aiheuttajan omavastuuosuudesta sekä riski siitä, ettei vakuutus mahdollisesti kata vahinkoa, motivoi yritysjohtoa toimimaan huolellisesti tehtävässään. Tämä mahdollistaa yhtiön maksimaalisen voiton tuottamisen ja johdon liiketaloudellisesti perustellun riskinoton *business judgement rule*n mukaan ilman pelkoa henkilökohtaiseen korvausvastuuseen joutumisesta.³⁷¹

Vastaavasti, mitä paremmin yhtiön vakuutetut hallituksen jäsenet, varsinkin yhtiön ulkopuoliset asiantuntijat, ovat informoituja ja tietoisia yhtiön toiminnan tarkoituksesta, tavoitteista ja liiketoiminnallisista intresseistä, sitä painokkaampi vaikutus D&O-vakuutuksella havaittuun hyötyyn yrityksen arvon noususta on suhteessa johdon moraaliseen uhkapeliin³⁷². Todettakoon kuitenkin, että ajankohtainen kirjallisuus sekä tutkimus- ja tilastotieto johdon vastuuvakuutuksesta myös Suomessa olisi perusteltua ja hyvin tervetullutta.

---

³⁷⁰ Ks. esim. LähiTapiolan johdon vastuuvakuutuksen rajoitusehdot, kohta 5.1; OP:n laajan vastuuvakuutuksen ehdot, kohta 4.1 sekä Fennian tuote-esite, s. 2.

³⁷¹ Ks. Finch 1994, s. 892.

³⁷² Ks. D&O-vakuutuksen vaikutuksista yhtiön arvoon esim. Fung – Yeh 2018, s. 243–250 ja 282 sekä Hwang – Kim 2018, s. 447 ss.

5.4 Vastuuvakuutus velkojan näkökulmasta

Mikäli yhtiön johto rikkoo tuottamuksellisesti OYL:a tai yhtiöjärjestystä, johdon tulee korvata vahinko yhtiölle, osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle OYL 22:1.2:n mukaan. Velkojan ollessa OYL 22:1.2:n mukainen muu henkilö, säännös koskettaa myös sitä³⁷³. OYL:iin sisältyy nimenomaisia säännöksiä yhtiön velkojan aseman suojaamiseksi esimerkiksi yhtiön varojen jaon sekä yritysjärjestelyjen osalta. Arvioitaessa yhtiöjohdon vastuuta suhteessa velkoihin on kuitenkin huomattava, että niin kauan kuin yhtiö on maksukykyinen, velkojille ei ole aiheutunut tappiota³⁷⁴. OYL:n osalta velkojan vahingonkorvausoikeus on itsenäinen, joten merkitystä ei ole sillä, onko hallituksen jäsen yhtiöön nähden vastuussa kyseisestä vahingosta.³⁷⁵

OYL:n velkojiensuojamenettelyn³⁷⁶ sijaan on perustellumpaa tarkastella johdon vastuuvakuutuksen ja siihen liittyvän moraalikadon välistä suhdetta velkojan näkökulmasta, sillä riskinotosta yhtenä moraalikadon muotona ei säädetä nimenomaisesti laissa. Johdon riskinottoa koskevat periaatteet on johdettava OYL:n toiminnan keskeisistä periaatteista. On kuitenkin huomionarvoista mainita varojen jakamisen edellytysten ja siihen liittyvien rajoitusten estävän yhtiön taloudellisen aseman heikkenemistä. Tämän voidaan ajatella myös tosiasiallisesti vaikuttavan johdon opportunismin ja moraalikadon ennaltaehkäisyyn. Voimassaolevan OYL:n onkin nähty parantavan velkojien suojaa³⁷⁷.

Johdon vastuuvakuutuksen vaikutuksista yhtiön velkoihin on eriäviä tulkintoja. Yhdysvaltalaisessa oikeuskirjallisuudessa D&O-vakuutuksen ja varsinkin korkean vakuutussuojan on arvioitu vaikuttavan negatiivisella tavalla luotonantoon. Velkojan kannalta D&O-vakuutus on nähty vaikuttavan luottoriskin nousuun opportunismin sekä

---

³⁷³ Ks. velkojan käsitteestä esim. Mähönen – Villa 2015, s. 224 ss. Velkojan käsite on yleisesti jätetty yhtiöoikeudessa avoimeksi, ja velkojalla voidaankin tarkoittaa kontekstista riippuen luotonantajaa, pantti-, vakuus-, vahingonkorvausvelkojaa sekä osakkeenomistajaa, mikäli osakkeenomistaja esimerkiksi perii yhtiöltä saamatta jääneitä osinkoja. Yhteistä velkojille on yhtiön maksukyky ja sen velvoitteista suoriutuminen. Ks. Virtanen 2011, s. 284.

³⁷⁴ Savela 2015, s. 148.

³⁷⁵ Konkurssissa yhtiön konkurssipesälle siirtyy kanneoikeus vahingonkorvauksen osalta, joten konkurssipesä voi siten vaatia vahingonkorvausta myös johdon yleisen huolellisuusvelvollisuuden rikkomisesta. Näkemystä on kuitenkin kritisoitu ja katsottu, ettei johdolla ole vastuuta OYL 1:8:n perusteella yhtiön velkoihin niin kauan kuin yhtiö kykenee hoitamaan velvoitteensa. Ks. Savela 2015, s. 149 viitteineen. Ks. johdon vastuusta yhtiön velkoihin myös esim. Kyläkallio ym. 2017, s. 605–608.

³⁷⁶ Ks. velkojiensuojamenettelystä tarkemmin esim. Airaksinen ym. 2010, s. 112–116.

³⁷⁷ Ks. HE 109/2005 vp, s. 25.

epäsymmetrisen informaation takia velallisen ja velkojan välillä. D&O-vakuutuksen ollessa vapaaehtoinen ja sen suojatessa ensisijaisesti vahingon aiheuttajaa eli hallituksen jäsentä, johdon opportunismin negatiiviset vaikutukset muihin sidosryhmiin ovat selviä.³⁷⁸ Mikäli vastuuvakuutus olisi lakisääteinen, tulkintalinja voisi olla erilainen, sillä silloin lähtökohtana pidettäisiin nimenomaisesti vahingonkärsijän aseman turvaamista.

D&O-vakuutuksella voi olla negatiivinen vaikutus luoton myöntöön ja lainanhoitokustannuksiin. Pankeista saatu rahoitus on yhä erittäin merkittävässä asemassa ja velkojat ovatkin tärkeä yhtiön sidosryhmä. Opportunismia ja epäsymmetristä informaatiota pidetään tärkeinä luottosopimuksiin vaikuttavina tekijöinä, ja D&O-vakuutuksen katsotaan vaikuttavan lainan ehtoihin. Vastuuvakuutus saattaa kuitenkin myös pienentää lainakustannuksia, koska vakuutus voi vaikuttaa johdon vahinkoriskien pienenemiseen. On yleisesti puollettu näkemystä siitä, että D&O-vakuutus ja vakuutusjärjestelmä itsessään vaikuttaa merkittävällä tavalla yhtiön riskienhallintaan. Toisaalta, johtohenkilöiden henkilökohtaisten vahinkoriskien hallinta yhtiön kustantamana on nähty vaikuttavan luottokustannusten nousuun, sillä johtohenkilöiden henkilökohtaisen vahinkoriskin merkittävä pieneneminen voi vaikuttaa liialliseen riskinottoon omien etujen ajamisen seurauksena.³⁷⁹

Velkojan näkökulmasta johdon vastuuvakuutuksen voidaan kuitenkin ajatella tuovan luottosuhteeseen myös lisäarvoa ja vakuutuksen hyötynäkökulmaa voidaan osin korostaa. Luotonantaja mitoittaa ja arvioi velallisyhtiön luotonhoitokyvyn kokonaisarvioon perustuen, johon vaikuttaa velallisyhtiön luotonhoitokyky ja kokonaisvaltainen taloudellinen asema. Vastuuvakuutusta johtohenkilön maksukyvyyn takaavana elementtinä tuskin voidaan pitää huonona asiana. Yleisesti OYL:n vahingonkorvaussäännöksiä voidaan harvoin pitää riittävänä suojana velkojan asemasta, jolloin luotonannossa velkojan oikeussuojaa tulee täydentää lisäkeinoin. Tutkielman rajausten takia velkojien suojakeinoihin ei ole perusteltua syventyä tarkemmin, mutta todettakoon, että esimerkiksi kovenantein³⁸⁰, takauksin, vakuuksin ja muiden

---

³⁷⁸ Ks. esim. Lin ym. 2013, s. 37–38.

³⁷⁹ Lin ym. 2013, s. 37.

³⁸⁰ Ks. esim. informaatiokovenanteista Välimäki 2014, s. 226 ss sekä velkaantumisen hallinnasta s. 304 ss.

mahdollisten sopimusehtojen perusteella velkoja voi vaikuttaa velallisyhtiön riskinottoon ja päätöksentekoon ja kontrolloida johdon opportunistia ja moraalikatoa³⁸¹.

Johdon vastuuvakuutus voi tarjota velkojalle paremmat edellytykset vahingonkorvauksen saamiseen yritysjohdolta. Erityisesti vahingonkorvausvelallisen, siis yksittäisen hallituksen jäsenen, maksukykyyn liittyvä riski pienenee, mikäli tiedetään velallisen vastuuvakuutuksesta. Lisäksi on huomioitava, että oikeusteitse tapahtuva korvausprosessi voi viedä huomattavan paljon aikaa käsittelyaikojen ollessa hyvin pitkiä. Johdon vastuuvakuutuksen kautta käsittely voi nopeutua tosiasiallisesti vakuutusyhtiön selvittäessä vahinkotapahtuma ja vakuutetun mahdollinen vahingonkorvausvastuu. Kuten todettua, velallisen maksukyvyttömyyden riskiä hallitaan myös vastuuvakuutuksen kautta, mikä voidaan nähdä pelkästään hyötynä velkojan kannalta. Vaikka hallituksen jäsen voikin olla poikkeustapauksessa vastuussa suoraan yhtiön velkojalle, lähtökohtaisesti yhtiö vastaa ensivastuusuhteessa sopimuskumppanina velkojalle aiheutetuista vahingoista. Lisäksi korvausvastuu realisoituu käytännössä vain yhtiön ajautuessa konkurssiin.³⁸²

Johdon moraalikatoa ja opportunistia hallitaan lisäksi ulkoisen valvonnan kautta. Pääomamarkkinoiden reagoidessa yritysjohtoon, heikompi ja riskialttiimpi johto voi joutua tyytymään epäedullisempiin luotto- ja riskisopimuksiin kuin yritys, jolla on kyvykkäämpi johto. Luottosuhteessa maineen voidaan myös katsoa olevan yksi tärkeimmistä mekanismeista, joka takaa sen, että sopimussuhdetta kunnioitetaan. Mitä pitkäkestoisempi ja kannattavampi sopimussuhde on, sitä paremmin kannustimet rakentavat ja ylläpitävät mainetta.³⁸³ Koska velkojan on syytä suojata asemaansa myös muuten kuin OYL:n vahingonkorvaussäännöksiin turvautumalla, voidaan johdon vastuuvakuutuksen katsoa tuovan osittain lisäarvoa velallisen vastuullisen liiketoiminnan tukemiseksi. Vaikka OYL 1:5:n ja 1:8:n mukaan hallituksen velvollisuutena on nimenomaisesti tuottaa voittoa osakkeenomistajille ja edistää yhtiön, ei yksittäisen

---

³⁸¹ Ks. kuitenkin esim. KKO 2003:33, jossa velkojana ollut pankki oli sallinut yhtiön taloudellisesti kannattamattoman toiminnan, jolloin pankin tietoisuus ja toimimattomuus estivät vahingonkorvauksen saamisen yhtiön johdolta.

³⁸² Savela 2015, s. 142–143.

³⁸³ Ks. johdon ulkoisesta valvonnasta esim. Pykäläinen-Syrjänen 2008, s. 427–431.

velkojan, etua, on kuitenkin yhtiön edun mukaista toimia myös velkojiensuoja huomioiden. Velkojan liiallista kontrollia yhtiöön on kuitenkin syytä välttää.

5.5 Oikeudenmukainen riskienjako

Vahinkoriskien ja yritysjohtoa vastaan esitettyjen korvausvaatimusten lisääntyessä vastuun kohdistamiseen kiinnitetään yhä enemmän huomiota. Vahingon kohdistamisen on katsottu ilmenevän kanavointia koskevinä sääntöinä, joilla vahingonkorvaus ohjataan toisen tahon kuin vahingon aiheuttajan kannettavaksi. Toisena kohdistamistavoitteena on pidetty vakuutusten merkitystä vahingonkorvausvastuulle.³⁸⁴ Kohdistamisen keinoina voidaan pitää ainakin vahinkokustannusten ohjaamista toiminnasta eniten hyötyvälle taholle tai maksukykyisemmälle taholle taikka sille, jolla on mahdollisuus suojautua paremmin riskiä vastaan vakuutuksella³⁸⁵.

Hyötyperusteisen kohdistamistavoitteen mukaan, mitä merkittävämmästä päätöksestä on kyse ja mitä vähemmän päätöksentekijät itse hyötyvät, sitä perustellumpaa on vastuun siirtäminen riskin ottaneelle ja toiminnasta hyötyvälle yritykselle³⁸⁶. Yksityishenkilöillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia pulverisoida vahinkokustannuksia verrattuna yritykseen, esimerkiksi sen perimissä hinnoissa. Riskien vaikutukset voidaan myös pulverisoida pidemmälle aikavälille, jolloin riskit saadaan tasattua.³⁸⁷ Maksukykyisemmälle taholle kohdistuva riskinkanto perustuu siihen, että yhtiö on johtohenkilöön nähden maksu- ja riskinkantokykyisempi taho. Myös riskinkantokykyyn perustuva kohdistamistavoite perustuu siihen, että riski tulisi kohdentaa sille taholle, joka kykenee riskin kantamiseen muita osapuolia alhaisemmin kustannuksin³⁸⁸. Kohdistamistavoitteiden perustana on heikomman osapuolen suojan tarve. Mainitusta

---

³⁸⁴ Strömberg 2004, s. 464 sekä Hemmo 2005, s. 59.

³⁸⁵ Ks. vahinkoriskien jakamisesta ja kohdistamistavoitteista tarkemmin esim. Hemmo 1996, s. 309–316 sekä Kaisanlahti 1999, s. 89 ss. Hemmo on viitannut jo tällöin vahingonkorvausoikeudessa tapahtuvaan siirtymään kohti instrumentaalista sääntelyä, jossa vahingonkorvauksen kautta toteutetaan vastuunjakoon liittyviä tavoitteita. Ks. Hemmo 1996, s. 47 ja 308.

³⁸⁶ Ks. esim. Virtanen 2011, s. 44.

³⁸⁷ Kaisanlahti 1999, s. 91.

³⁸⁸ Kaisanlahti 1999, s. 89.

poiketen olisi täysin perusteltua, että vahinkoriskeihin kohdistuva vastuu olisikin päätöksentekijöillä, mikäli myös hyöty tulisi täysin heidän itsensä hyväksi.³⁸⁹

Yhtiötä on perustellusti pidettävä maksukykyisempänä, toiminnasta ensisijaisesti hyötyvänä tahona, jolla on myös mahdollisuus pulverisoida vahingonkorvaukset perimissään hinnoissa. Mainittujen riskinkantokriteerien perusteella olisi siis oikeudenmukaisempaa vyöryttää vahinkoriskeihin perustuva vastuu yhtiölle kuin yhtiön johdolle. Juuri mainituilla riskinkantokriteerien perusteella vastuun kohdistamistavoitteen ja oikeudenmukaisen riskinjaon osalta voidaanakin puoltaa yhtiön johtajilleen kustantamaa vakuutusta.

On myös katsottu, että maksamalla vakuutuksenantajalle riskien mahdolliseen kokonaismäärään nähden suhteellisen pieniä vakuutusmaksuja, yritysjohto voi vähentää suurien vahingonkorvausvelkojen kohdistumista heihin itseensä. Tämän on nähty turvaavan sekä sosiaalista hyvinvointia että taloudellisen toiminnan jatkuvuutta.³⁹⁰ Ongelmaa parhaasta riskinkantajasta voidaan arvioida ”peukalosäännön” mukaan, jossa pyritään poissulkemaan ensin ne vaihtoehdot, jotka ovat ilmeisen soveltumattomia riskin kantamiseen. Vastuu tulee yleisesti kohdistaa sille, joka pystyy edullisimmin välttämään vahingoista aiheutuvia kustannuksia.³⁹¹

Vastuuvakuutuksella onkin ollut keskeinen merkitys korvausoikeudessa. Vaikka vastuuvakuutuksen keskeistä merkitystä vahingonkorvausjärjestelmässä on pidetty myös laajasti epätoivottavana ilmiönä erityisesti vahingonkorvausoikeuden moraalin ja prevention ylläpitoon liittyvien tavoitteiden osalta, vahingonkorvausnormiston ja vastuuvakuutuksen läheisistä käytännöllisistä yhteyksistä huolimatta vastuuvakuutus vaikuttaa normatiivisesti itse vahingonkorvausvelvollisuuteen vain poikkeuksellisesti. Käytännössä vaikutussuhde voi ilmetä vain silloin, kun vahingonkorvausvastuun määrään vaikuttaa vahingon aiheuttajan maksukyky ja aiheuttajalla on vastuuvakuutus. Vakuutussuoja voi estää korvausvastuun kohtuullistamisen. Vaikka vastuuvakuutuksella onkin keskeinen merkitys yritysten riskienhallinnassa, vastuuvakuutuksen vaikutuksella vahingonkorvausoikeudelliseen riskinjakoon on katsottu olevan vahingonkärsijän omaa

---

³⁸⁹ Hemmo 1996, s. 314–316.

³⁹⁰ Ks. Hemmo 1996, s. 40–41.

³⁹¹ Kaisanlahti 1999, s. 95.

vakuutussuojaa vähäisempi vaikutus. Vastuuvakuutuksen merkitys näkyy korostetusti vahingonkorvausjärjestelmän toimivuuden ja tehokkuuden tasolla, kun vahingon aiheuttajan vakuutusturva parantaa mahdollisuuksia vahingonkorvauksen saamiseen.³⁹²

Tehokas riskienjako voi olla samalla myös oikeudenmukaista. Koska yhtiön liiketoiminnasta saadut tuotot kuuluvat yhtiölle ja osakkeenomistajille, ei ole kohtuullista, että johto kantaisi vastuun yksin epäonnistuneista ja huonoista päätöksistä, kun jo lievä huolimattomuus riittää korvausvastuun perustamiseen. Toisaalta johdon henkilökohtaista vastuuta voidaan kuitenkin perustellusti puoltaa sen tehokkaan preventiokeino perusteella. OYL:n vahingonkorvausjärjestelmä ennaltaehkäisee kustannustehokkaasti vahinkojen syntymisen, sillä henkilökohtaisen korvausvastuun pelotearvo on suuri.³⁹³

Riskinjako oikeassa suhteessa on sekä oikeudenmukaista että kustannustehokasta, sillä se mahdollistaa tehokkaamman riskinoton, mikä on yhtiön voiton tuottamisen näkökulmasta selvä hyöty. Jos riskejä ei voida rajata ja hallita taikka kustannuksia pulverisoida ja viime kädessä tasata, yritysjohto ei toimi yhtiön kannalta mahdollisimman tehokkaasti. Riskinjako ei kuitenkaan välttämättä toteudu oikein, mikäli yhtiötä vastaan ajamat kanteet kuuluvat vastuuvakuutuksen piiriin. Ei ole tehokasta, että yhtiö kannetta ajavana osapuolena saa vahingonkorvauksen itse maksamistaan preemioista. Toisaalta, Suomessa osakeyhtiön hallituksen vahingonkorvausvastuu aktualisoituu yleensä nimenomaan yhtiötä vastaan, joten mikäli johdon vastuuvakuutus ei suojaa yhtiön ajamilta kanteilta, ei johdon vastuuvakuutuksella ole Suomessa minkäänlaista merkitystä.

Vaikka lähtökohtaisesti jokainen on vastuussa omista vahingoista, vahingonkorvausnormeilla pyritään usein kuitenkin jakamaan vahingot siten, että velallisen vastuulle jää osa vahingosta siten, ettei velkoja saa kuitenkaan täysimääräistä hyvitystä kaikista vahingoista. Kummankin osapuolen etujen täysimääräinen suojaaminen on mahdottomuus, joten vastuu on jaettava molempien osapuolten eduista tinkimällä taikka siten, että toisen osapuolen on kannettava menetys yksin.³⁹⁴ Mikäli korvausvastuun päätavoitteena on perinteinen reparaatiotavoite eli vahingonkäräjän

---

³⁹² Ks. vastuuvakuutuksesta korvauspolitiikassa tarkemmin Könkkölä 2009, s. 38–40.

³⁹³ Finch 1994, s. 882–883. Aiheellista on kuitenkin jälleen painottaa *business judgement rule*n merkitystä ja sitä, että vilpittömät liiketoiminnalliset virhearviot voivat johtaa vain tulosvastuuseen. Ks. tästä esim. Siikarla 2006, s. 337.

³⁹⁴ Ks. tarkemmin esim. Hemmo 1994, s. 212–213 sekä Hemmo 2004, s. 265.

hyvittäminen, vastuun pulverisoiminen voidaan nähdä perusteltuna vaihtoehtona yksinomaan toisen osapuolen korvausvastuun vyöryttämiselle³⁹⁵.

Vaikka vahingonkärsijän kompensoiminen onkin legitiimi vahingonkorvausoikeudellinen tavoite, liiallisen korvausvastuun taakkaa on syytä rajoittaa. Vastuun rajoittaminen tulee tosin tehdä kohtuuden rajoissa, siten ettei vastuun alaa rajoiteta liikaa. Jotta vahingonkorvausvastuu ei kuitenkaan tuhoa vahingon aiheuttajan taloutta ja muita toimintaedellytyksiä täysin, on selvää, että vahingonkorvausvastuuta on rajoitettava. Sekä oikeuskirjallisuudessa että oikeuskäytännössä on katsottu, että vastuun kohdistamisen avulla vahingonkärsijän reparaatio voidaan oikeastaan toteuttaa tehokkaammin kuin perinteisen vahingonkorvausoikeudellisten periaatteiden mukaan³⁹⁶. Vakuutusten soveltaminen vahingonkorvausnormistoon ja perinteiseen vahingonkorvaukseen voidaan katsoa perustuvan varallisuuteen liittyvään oikeudenmukaisuuteen ja tehokkuuteen³⁹⁷. Perinteisen vahingonkärsijän kompensoimisen sekä vahinkojen prevention sijaan vahingonkorvauksen tavoitteena voidaan katsoa olevan vahinkoseuraamusten kohdistaminen ja pulverisointi kohdistamistavoitteen mukaisesti³⁹⁸.

---

³⁹⁵ Hemmo 1994, s. 249–250 ja 254.

³⁹⁶ Korvauksen saaminen ei ole riippuvainen vahingon aiheuttajan maksukyvyistä eikä vahinkotapahtuman sovittelu välttämättä aktualisoidu. Ks. korvausvastuun sovittelun osalta jo aiemmin mainittu KKO 2001:70, jossa sovittelulle ei katsottu olevan tarvetta siltä osin kuin korvausvelvollisten vastuuvakuutukset kattavat heidän vahingonkorvausvelvollisuutensa. Ks. myös Hemmo 1996, s. 305.

³⁹⁷ Finch 1994, s. 892.

³⁹⁸ Hemmo 1996, s. 307–318.

6 LOPUKSI

Tutkielman lainopillisena tavoitteena on ollut vastata tutkimuskysymykseen: miten vastuuvakuutusta voidaan käyttää tehokkaasti hallituksen jäsenen osakeyhtiöoikeudellisen vahingonkorvausvastuun hallintakeinona ja onko hallituksen vastuuvakuutuksen käyttö perusteltua ja hyväksyttävää? Tutkielmassa on käsitelty vahingonkorvausvastuun yleisiä edellytyksiä, hallituksen jäsenen OYL:iin perustuvaa vahingonkorvausvelvollisuutta sekä vahingonkorvausvastuun rajoittamista johdon vastuuvakuutuksella. Johdon vastuuvakuutusta on tarkasteltu sekä teoreettisesta että konkreettisesta näkökulmasta perehtymällä vakuutuksen tavoitteisiin, tarkoitukseen sekä yksityiskohtaisemmin vakuutuksen rakenteeseen, sisältöön sekä hyväksyttävyyteen. Tutkielmassa on analysoitu yhtäältä johdon vastuuvakuuttamista puoltavia seikkoja niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin sekä toisaalta argumentoitu D&O-vakuutuksen heikkouksia. Tutkielmassa on lisäksi tarkasteltu johdon opportunismin ja moraalisen uhkapelin aiheuttamia ongelmia johtohenkilön riskikäyttäytymisessä sekä omien etujen ajamisessa yhtiön ja muiden sidosryhmien kustannuksella.

Johdon vastuuvakuutusta ei ole tutkittu yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta Suomessa juuri lainkaan, vaikka vastuuvakuuttaminen on kuitenkin hyvin yleisesti käytetty keino hallita yhtiön johdon kohtaamia korvausvaatimuksia. Sen sijaan ulkomailla, erityisesti Yhdysvalloissa sekä Iso-Britanniassa, aiheesta on kirjoitettu paljon ja ajankohtaista tutkimus- ja tilastotietoa on saatavilla erityisesti julkisten pörssiyhtiöiden osalta. Vaikka angloamerikkalaista kirjallisuutta onkin hyödynnetty D&O-vakuutuksen osalta, ei sen käytön yleisyyttä, sisältöä, rakennetta taikka johdon riskikäyttäytymistä voi suoraan rinnastaa Suomen OYL:n vastuujärjestelmään sidottuun kotimaiseen johdon vastuuvakuutukseen ja Suomen vakuutusmarkkinoihin. Angloamerikkalaista kirjallisuutta on hyödynnetty erityisesti argumentaation tukena sekä lisähuomioiden lähteenä.

Vaikka vastuuvakuutuksen hyötyinä voidaan nähdä alan huippuosaaajien houkuttelu yhtiön johtotehtäviin ja yksityishenkilölle tarjottu taloudellinen turva, vastuuvakuutuksella on myös merkittäviä heikkouksia. Vaikka vastuuvakuutus otetaan hallituksen jäsenen korvausvastuun aktualisoitumisen suojaksi eikä johtohenkilö saa

vakuutusmaksua itselleen, johdon vastuuvakuutuksesta saatu hyöty ei välttämättä korreloi vakuutusmaksun kanssa. Toisaalta kuitenkin voidaan katsoa, että korvausvaatimusherkkyyden yhä yleistyessä ja korvaussummien kasvaessa yritysjohton vastuuvakuutus maksaa käytännössä itsensä takaisin.

Eräs tulkintaepäselvyyttä herättävä seikka kohdistuu yhtiön nostamiin kanteisiin johtoa vastaan. Oikeuskirjallisuudessa ei ole yhtenäistä linjaa siitä, ketä tahoja vastaan vastuuvakuutus todella antaa suojaa. Yhtäältä on katsottu, että vakuutus suojaa johtohenkilöitä nimenomaan yhtiön nimissä nostettuja kanteita vastaan. Toisaalta on katsottu, ettei ole perusteltua suojata johtoa vakuutuksella myös vakuutuksenottajan ajamia kanteita vastaan. OYL:n esitoissa ei myöskään ole selkeytetty henkilötahoja, joita vastaan vastuuvakuutus antaa suojaa. Vaikka näkökulmia on useita, johdon vastuuvakuutuksella ei ole käytännössä mitään merkitystä, jos se ei suojaa hallitusta yhtiötä vastaan Suomessa. OYL 22:9.2–3:n mukaan yhtiön oikeutta vahingonkorvaukseen voidaan rajoittaa muuten yhtiöjärjestyksessä vain kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella, mutta yhtiöjärjestyksessä ei voida rajoittaa osakkeenomistajan tai muun henkilön oikeutta vahingonkorvaukseen tai kanteen ajamiseen. Koska OYL 22:9.2 mahdollistaa johdon vastuun rajoittamisen yhtiötä kohtaan yhtiöjärjestyksen määräyksellä, on myös perusteltua puoltaa tulkintaa johdon vastuuvakuutuksen tarpeellisuudesta nimenomaan yhtiötä vastaan Suomessa.

Vastuuvakuutusehdoissa, vakuutusyhtiöstä ja -ehdoista toki riippuen, on lisäksi usein rajoitusehto, joka koskee itselle aiheutettuja vahinkoja. Rajoitusehdosta on kuitenkin selvästi tulkittavissa, ettei vakuutuksesta korvata vahinkoa yhtiölle taikka osakkeenomistajalle, mikäli hallituksen jäsen tai yhtiö, jonka osake-enemmistön vakuutettu omistaa, omistavat yhdessä tai erikseen esimerkiksi yli 20 prosenttia vakuutuksenottajana olevan yhtiön osakkeista³⁹⁹. Rajoitusehto siis kuitenkin mahdollistaa vakuutussuojan riittävyyden myös yhtiön ajamia kanteita vastaan tietyissä olosuhteissa.

Argumentaatiota yhtiön edun mukaisuudesta on pidettävä myös merkittävänä. Ristiriitatilanne yhtiön edun kannalta on selvä, mikäli yhtiö on itse velkojana

---

³⁹⁹ Ks. esim. LähiTapiolan johdon vastuuvakuutuksen rajoitusehdot, kohta 5.1 sekä OP:n ja Fennian kotimaisen johdon vastuuvakuutuksen ehdot.

johtohenkilöitään vastaan. Jos vakuutussuoja riittää kattamaan korvausvaatimuksia myös yhtiön ajamilta kanteilta, on tehotonta, että yhtiö on velkoja ja samaan aikaan kuitenkin se taho, joka maksaa vakuutusmaksujen muodossa vahingonkorvauksen käytännössä itselleen. Toisaalta, ainoa henkilötaho, joka on selvästi kielletty saamaan vastuuvakuutuksesta suojaa, on toinen vastuuvakuutettu johtohenkilö. Vakuutussuoja onkin jätetty tietyin osin auki. On vakuutusyhtiön päätettävissä, miten lopullinen vakuutussuoja määritetään. OYL:n esitöistä on havaittavissa, että henkilötahot on jätetty tarkoituksenomaisesti määrittämättä edellä mainittuun tehottomuuteen ja yhtiön edun vastaisuuteen kuitenkin viittaamatta.

Vaikka johdon vastuuvakuutukset ovat yleistyneet Suomessa 1980-luvulta lähtien, ala on suhteellisen pieni ja kehittymätön angloamerikkalaisiin maihin verrattuna. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö niiden yleistymisellä voisi olla vaikutusta korvaustasoon myös tilanteissa, joissa yritysjohdolla ei ole suojanaan vastuuvakuutusta. Mikäli korvaustaso muodostuu korkeammaksi vakuutusten myötä, myös yleinen korvaustaso saattaa nousta. Tästä puolestaan voi seurata kierre, jossa vastuuvakuutus ennemminkin on aina hankittava, mikä puolestaan johtaisi todennäköisesti vakuutusmaksujen nousuun. Haittavaikutuksena yritysjohdosta voisi tulla riskiä karttava tilanteissa, joissa vastuuvakuutus ei sovellu.

Johdon vastuuvakuutusta on joskus esitetty pakolliseksi⁴⁰⁰. Pakollinen tai pakolliseksi koettu vastuuvakuutus antaisi kuitenkin vakuutusyhtiöille vallan päättää siitä, ketkä yhteiskunnassa saavat harjoittaa liiketoimintaa, ja tämä puolestaan voisi vaikeuttaa etenkin pienten yritysten toimintaa. Pakollinen vastuuvakuutus ja osin myös vakuutuksen yleistyminenkin saattaisi vähentää johdon vastuusäännösten preventiivistä vaikutusta ja sovittelua tuomioistuimissa.⁴⁰¹

Vastuuvakuutusten yleistyminen voi vaikuttaa myös vahingonkorvausoikeudellisten tavoitteiden tasolla. Mikäli vakuutuksen olemassaolo nostaisi tuomioistuinten tuomitsemien vahingonkorvausten määriä, lähtökohdaksi yritysjohtoon syyllisyyden sijasta saattaisi tulla vahingon korvaaminen kohdistamistavoitteen eli tappion

---

⁴⁰⁰ Esimerkiksi ruotsalaisessa komiteamietinnössä on pohdittu sitä, pitäisikö vastuuvakuutus säätää pakolliseksi julkisten osakeyhtiöiden yritysjohtoille. Ks. SOU 1995:44, s. 243.

⁴⁰¹ Savola 1998, s. 65 ja 67.

pulverisoinnin kautta. Vaikka vakuutus mahdollistaa riskien pulverisoimisen, se ei ole ilmaista. Vakuutuksenottajat maksavat kaikki vakuutusyhtiön kulut ja riskit.⁴⁰²

Moraalisen uhkapelin ja D&O-vakuutuksen välillä on selvä yhteys erityisesti Yhdysvalloissa tehtyjen tutkimusten perusteella. Sidosryhmät, jotka vastustavat johdon vastuuvakuuttamista, painottavat johdon riskikäyttäytymisen sekä omien etujen tavoittelemisen lisääntyvän vakuutussuojan hankinnan jälkeen⁴⁰³. On totta, että vastuusäännökset vaikuttavat yhtiöjohdon käyttäytymiseen. Samoin riskinotto kuuluu väistämättä menestyvään liiketoimintaan. Johdon riskikäyttäytymistä on tutkittu analysoiden yhtäältä liiallista pelotusvaikutusta ja toisaalta uhkapelaamisen kaltaista riskinottoa. Liiallinen pelotusvaikutus estää sopivien henkilöiden hakeutumisen johtotehtäviin ja vastaavasti liian vähäinen pelotusvaikutus lisää johtoaseman väärinkäyttämisen mahdollisuutta.

Pelkkä vastuuvakuutuksen olemassaolo ei välttämättä johda johdon opportunistiseen käyttäytymiseen, joten D&O-vakuutuksen lähtökohtainen vastustaminen ja leimaaminen johdon vastuuttomana toimintana ei sinänsä ole perusteltua. Oikeastaan johdon vastuuvakuuttamista voidaan pitää vastuullisena toimintana, jolla myös mahdollistetaan tehokkaammin osakkeenomistajien ja yhtiön intressien edistäminen. On perusteltua painottaa moraalikadon hallittavuutta epätäydellisen vakuutussuojan kautta vähättelemättä kuitenkaan D&O-vakuutuksen negatiivisia vaikutuksia yritysjohtoon käyttäytymiseen. Uhkakuvia siitä, että johdon vastuuvakuutus vähentäisi johtohenkilöiden huolellisuutta huomattavasti, on kuitenkin pidettävä liioiteltuina⁴⁰⁴.

Riskien kohdistamistavoite ja pulverisointi sekä oikeudenmukainen riskienjako puoltavat vakuuttamismahdollisuutta. Vahingonkorvausvastuun rajoittamista voidaan pitää perusteltuna, sillä jo lievä huolimattomuus hallituksen jäsenen tehtävää hoidettaessa riittää korvausvelvollisuuden perustamiseen yhtiötä kohtaan. Hallituksen jäsen voi lisäksi joutua OYL:a tai yhtiöjärjestystä tuottamuksellisesti rikkomalla henkilökohtaisella varallisuudellaan korvausvastuuseen erittäin mittavista summista osakkeenomistajia tai sivullisia kohtaan.

---

⁴⁰² Savela 1998, s. 65–66.

⁴⁰³ Ks. esim. Lin ym. 2013, s. 59. Ks. D&O-järjestelmän kritiikistä myös esim. Baxter 1995, s. 556 ss.

⁴⁰⁴ Baxter 1995, s. 542. Vrt. Egger ym. 2015, s. 823.

Koska johto on vastuussa yhtiötä kohtaan jo pelkän huolellisuusvelvollisuuden perusteella, vastuu voi aktualisoitua hyvin herkästi ja ankaralla tavalla, eikä johto tässä yhteydessä välttämättä edes saa vakuutussuojaa. Johdon tulee edistää yhtiön etuja huolellisesti toimien, ja mikäli näin ei tapahdu, johto on henkilökohtaisessa vastuussa yhtiötä kohtaan. Tämä lähtökohta on yksityishenkilöön nähden suhteellisen ankara, joten vastuuvakuutuksella saatu suhteellisen rajattu vakuutussuoja puoltaa johtohenkilön vakuutussuojan oikeutusta.

Yhtiöllä ei sinänsä ole mitään itsenäistä olemusta tai omia intressejä, vaan yhtiön etu rinnastetaan lopulta yhtiön eri intressitahojen, kuten osakkeenomistajien etuihin. Siten, mikäli johto joutuu korvausvastuuseen yhtiötä kohtaan, korvauksesta saatu kompensatio hyödyttää periaatteessa samalla myös osakkeenomistajia⁴⁰⁵. Koska yhtiön etu on myös osakkeenomistajien etu, voidaan ajatella, ettei tässä suhteessa moraaliselle uhkapelille jää juuri tilaa, mikäli johto haluaa välttää vahingonkorvausvelvollisuuden täysin. Näin ollen johdon on aina toimittava OYL 1:8 mukaan, jotta vahingonkorvausvastuun riski on täysin hallinnassa, on johto vastuuvakuutettu tai ei.

Vaikka henkilökohtaisen vastuun uhka onkin välttämätön osa johtohenkilön ”kurissa” pitämistä varten, korvausvastuun rajoittaminen on nähtävä täysin oikeutettuna ja perusteltuna toimenpiteenä johdossa työskentelevien yksityishenkilöiden osalta. Vakuuttamisen hyväksyttävyyden osalta on argumentoitava johdon vastuun oikein mitoittamista. Vastuuvakuuttaminen on hyväksyttävä yhtiön kustantama riskienhallinnallinen keino, kunhan johdon käyttäytymiseen ja erityisesti opportunistisiin on riittäviä valvontakeinoja. Jos vakuutuksenantajalla ei kuitenkaan ole resursseja valvoa vakuutetun toimintaa riittävästi, johdon huolimattomuus voi lisääntyä⁴⁰⁶. Toisaalta, kun valvonta on riittävää, yhtiön toiminta voi tehostua ryhdikkäämmän johdon toimesta. Vaikka vakuutusyhtiön suorittama valvonta ei olekaan ilmaista, sen voidaan katsoa hillitsevän ja ennaltaehkäisevän johdon liiallista riskinottoa.

---

⁴⁰⁵ Liiketoimintaa harjoittavan osakeyhtiön toimintaan kuuluu riskien ottaminen ja toteutuessaan riskit voivat aiheuttaa taloudellisia menetyksiä yhtiölle. Yhtiölle ei pelkästään tällä perusteella synny oikeutta saada tappiot korvatuksi vahingonkorvauksena toiminnasta päättäneiltä yhtiön hallituksen jäseniltä. Ks. KKO 2012:65 sekä Savela 2015, s. 92–93.

⁴⁰⁶ Finch 1994, s. 888.

Intressit ja vakuuttamisen todellinen tarve, johdon riskikäyttäytyminen ja yrityksen liiketoiminnan laajuus ja luonne tulee arvioida aina tapauskohtaisesti. Vastaavasti vakuutuksen hyväksyttävyyys riippuu sidosryhmästä, jonka kannalta oikeutusta tarkastellaan. Yhtenäistä tulkintalinjaa johdon vastuuvakuutuksesta tuskin tulee koskaan olemaan. Koska yritysjohtoon palkka on yhä enenevässä määrin sidottu yrityksen tekemään tulokseen, on luonnollista, että johto kantaa tappiollisista päätöksistään vastuuta. Johto ei kuitenkaan saa yhtiön tekemästä voitosta tulospalkkauksen kautta itselleen kuin vain murto-osan, joten myöskään tappiota ei tulisi kantaa kokonaan. Joka tapauksessa mahdollisuus yhtiön hallituksen vastuun rajoittamiseen on nykyisin välttämättömyys, sillä taloudelliset riskit yritysten liiketoiminnassa ovat varsin suuria. Vastuuvakuutuksissa kustannukset hajaantuvat oikeudenmukaisesti ja siten vastuun eteenpäin vyöryttäminen voidaan nähdä perusteltuna. Johdon vastuuta ei kuitenkaan tule vyöryttää eteenpäin kokonaan, vaan sitä on vain rajoitettava.